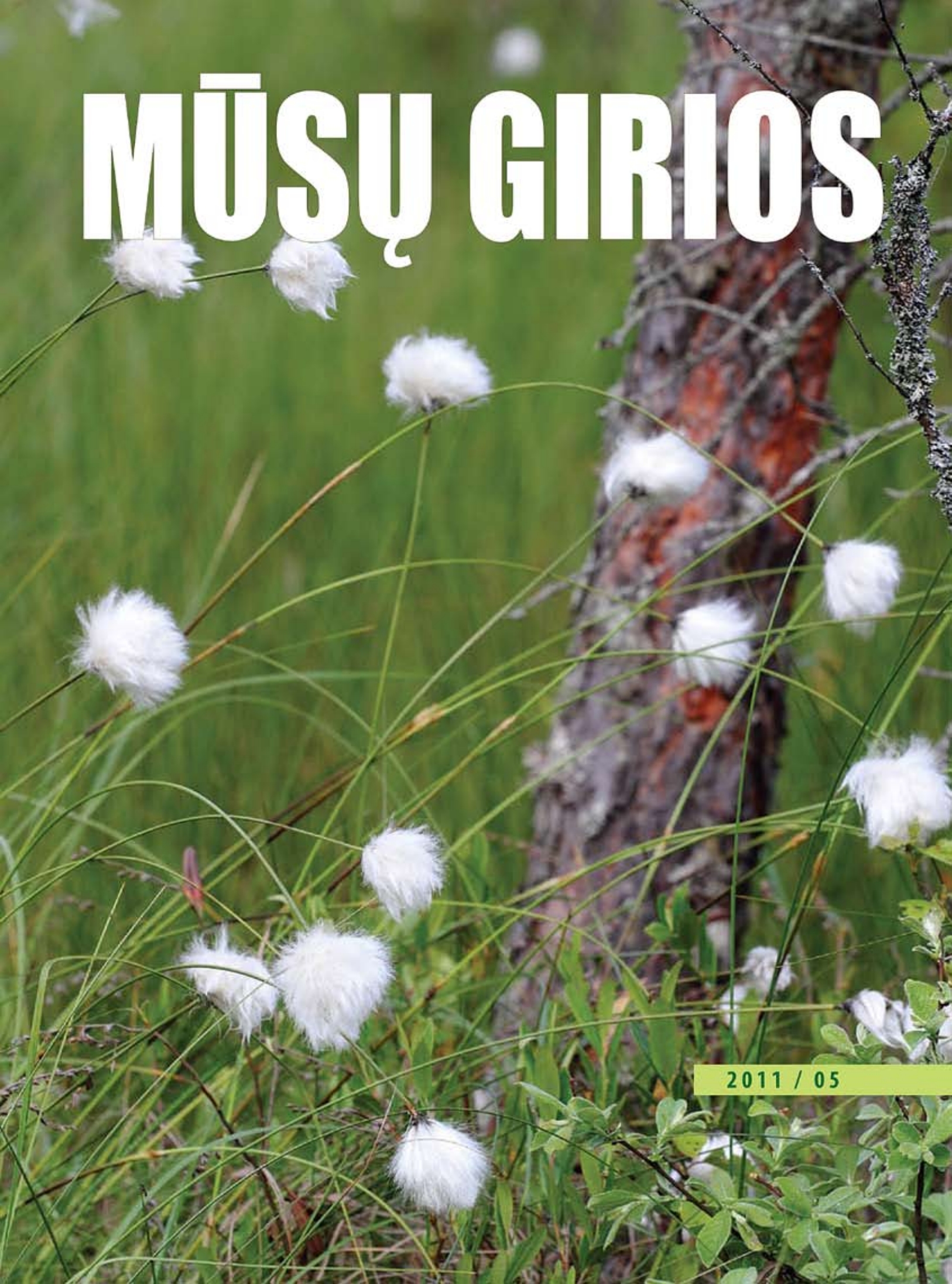

MŪSŲ GIRIOS

The image is a full-page photograph of a forest scene. In the foreground, several thin, green stems of cotton grass (Juncus acutiflorus) are visible, each topped with a soft, white, fluffy seed head. The background is a soft-focus green field of similar plants. On the right side, a portion of a tree trunk is visible, covered in bright red, leafless lichen (likely Lobelia lichen). The overall lighting is natural and soft, suggesting a forest environment.

2011 / 05

VALTRA

Power Partner

Sampo
ROSENLEW

Grégoire Besson
we're moving forward with you

Miškui
skirtos
diskinės
akėčios

Derbinis ilgis 2,00 m 2,30 m 2,50 m Diskų skaičius 8 8 9
Disko skersmuo (mm) 660 660/710/810 660/710/810
Svoris 1875 kg 1930 kg 2060 kg Galingumas 110 AJ 130 AJ 150 AJ

ROvaltra

Kalvarijų g. 125-602, LT-08221 Vilnius
Tel. (5) 2 737 000, faks. (5) 2 472 085, mob. tel. (687) 400 42
El. paštas: rovaltra @ rovaltra.lt www.rovaltra.lt

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ
SĄJUNGOS ŽURNALAS
Leidžiamas nuo
1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2011 m. gegužė
Nr. 5 (757)

ISSN 1392-6829

Leidėjas –

Viešoji įstaiga „Mūsų Girios“

Tel.

(5) 275 20 47

Tel./faks.

(5) 275 48 28

El. paštas:

info@musu-girios.lt

Adresas:

A. Juozapavičiaus g. 10a
LT-09311 Vilnius

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius
(pirmininkas),

Raimondas Juzikis,
Andrius Kuliešis,
Romas Kupstaitis,
Vygantas Mierkis,
Remigijus Ozolinčius,
Edvardas Riepšas,
Benjaminas Sakalauskas,
Albinas Tebėra,
Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius–vyr. redaktorius
Rimondas Vasiliauskas
tel. (5) 275 20 47,
mob. tel. (8–687) 10616;
el. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius
Vaclovas Trepėnaitis
tel./faks. (5) 275 48 28,
mob. tel. (8–687) 10614;
el. paštas: vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė
Jūratė Rečiūnienė
tel./faks. (5) 275 48 28,
mob. tel. (8–687) 10609;
el. paštas: jurate.r@musu-girios.lt

Spausdino AB „Spauda“
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius
www.spauda.com
Tiražas 1960 egz.
Dizaino autorius: Algimantas Dapšys
Kaina 11 Lt, su nuolaida 7,50 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor-in-chief R. Vasiliauskas
A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė
ne visada sutampa.
Už reklamos turinį redakcija neatsako.
„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius
ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.
Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika

2

Aktualijos

4

R. VASILIAUSKAS. Istorinį užrašą paryškina berželiai

4

J. REČIŪNIENĖ. Tautos Poeto atminimui

5

Z. BITVINSKAITĖ. Medžio galia jungia kaimynus

6

Miškininkystė

7

Z. BITVINSKAITĖ. Šilutėje – apie miško selekcinės sėklininkystės problemas

7

E. RIEPŠAS. Miško atkūrimo būdų vertinimas ir rekomendacijos jiems parinkti

10

V. TREPĖNAITIS. Kaip ilgiau išsaugoti medžio gyvybingumą

12

L. KAIRIŪKŠTIS. A. Matulionis ir XX a. antrosios pusės miškininkystės
renesansas Lietuvoje

14

Urėdijose

16

V. MIERKIS, R. VASILIAUSKAS. Pažinęs įvairiapusį miškininko darbą

16

V. TREPĖNAITIS. Kokių kirtimų intensyvumu ugdyti pušynus

18

V. VASILIAUSKAS. Miško medelynuose nepalankių orų įtaką mažina dirvos
mulčiavimas

20

J. DANUSEVIČIUS, V. VERBYLA, V. KUNDROTAS. Plantacinių sodmenų
augyno įrengimas Dubravoje

22

Miškasodžio talkos – tarptautiniams miško metams

25

Privatūs miškai

28

R. VASILIAUSKAS. Tradicinė penktoji

28

R. MATEMAITIS. Papuošęs Žygaičius

29

A. JURKONIS. Medkirčių čempionate – vėl rekordai

30

Medžioklė

32

L. BALČIAUSKAS. Mangutų gausa ir jų apskaita pagal žuvimą keliuose

32

Miškas ir visuomenė

35

T. KONTRIMAVIČIUS. Anykštėnai gimtinėje pasodino skroblyną

35

K. VAIČIŪNAS. Novaraisčio įtaka Sūduvos krašto gamtai ir istorijai

36

Nauji leidiniai

39

Datos

40

KRONIKA

Balandžio 29 d. LR Vyriausybėje vyko pasitarimas dėl prekybos apvaliaja mediena. Pasitarime dalyvavo LR Vyriausybės kancleris D. Matulionis, Miškų departamento direktorius V. Vaičiūnas, generalinio miškų urėdo pavaduotojas G. Visalga, asociacijos „Lietuvos mediena“ prezidentas G. Pangonis ir direktorius R. Beinortas, LR Ūkio ministerijos, LR Konkurencijos tarnybos bei Europos teisės departamento atstovai. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas Lietuvos ir Europos sąjungos medienos perdirbėjų galimybės apsirūpinti žaliava iš valstybinių miškų.

Balandžio 29 d. Biržų miškų urėdijoje lankėsi **Pasvalio savivaldybės tarybos nariai.** Po diskusijų urėdijos salėje svečiai aplankė urėdijos medelyną, Biržų girią. Tarybos narius domino, kaip atkuriami Pasvalio krašto miškai, ar visose miškų urėdijose perduotose žemės ūkiui netinkamose žemėse sėkmingai įveisti miško želdiniai. Urėdijos specialistų buvo klausama apie uosynų bei ažuolynų perspektyvas Pasvalio – Biržų krašte. Diskutuota miško kelių statybos ir remonto tema, miško kirtimų, malkinės medienos pardavimo gyventojams klausimais. Aplankytas paminklas 1863 m. sukilimo kovotojams.

Gegužės 2-3 d. Europos Tarybos sekretoriatas organizavo Briuselyje **Miškų ūkio darbo grupės posėdį.** Iš Lietuvos jame dalyvavo Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyriausiasis specialistas G. Jasinevičius.

Gegužės 3-6 d. Brno Mendelio universiteto Miškų ir medienos technologijų fakul-

tete Krtiny miestelyje (Čekijos Respublika) vyko **metinė Europos miškų instituto Centrinės ir Rytų Europos regioninio padalinio (EFICEEC) konferencija.** Joje dalyvavo Miškų instituto mokslinė sekretorė D. Mizaraitė ir doktorantas P. Žemaitis. EFICEEC direktorius B. Wolfslehneris pristatė regioninio padalinio 2010 m. veiklos ataskaitą, pateikė tolimesnius veiklos planus. Europos miškų instituto Centrinės ir Rytų Europos regioninis padalinys veiklą pradėjo 2010 m. Pagrindinis tikslas – Centrinės ir Rytų Europos aktyvių miškų mokslo institucijų ir mokslininkų tinklo sukūrimas. Naujai kuriamame miškų mokslo institucijų ir mokslininkų tinkle jau dalyvauja Lenkija, Slovakija, Čekija, Estija, Bulgarija. Miškų institutas bendradarbiavimo sutartį numato pasirašyti 2011 m. Daugiau informacijos interneto svetainėje www.eficeec.efi.int.

Gegužės 10 d. Vilniuje, viešbučio „Best Western“ konferencijų salėje Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos organizavo **apskritojo stalo diskusiją „Parama miškams – paraiškų teikimo ir administravimo aktualijos“.**

Gegužės 12 d. Lietuvos mokslo taryboje vyko **konferencija, skirta Nacionalinės mokslo programos „Lietuvos ekosistema: klimato kaita ir žmogaus poveikis“** vykdymo projektų 2010 m. rezultatams ir ateities perspektyvoms aptarti. Pranešimus skaitė projekto „Vietinių medžių rūšių ir jų populiacijų pažeidžiamumas, arealų kaita bei prognozės kintant klimatui“ vadovas dr. V. Stakėnas bei projekto „Svetim-

kraščių medžių rūšių plitimas Lietuvoje ir procesą sąlygojantys veiksniai“ vadovas dr. V. Baliuckas.

Gegužės 12 d. Lietuvos žemės ūkio universitete vyko **konkurso „Jaunimas Europos miškuose“ nacionalinis etapas.** Nugalėtojais tapo Anykščių r. Viešintų pagrindinės mokyklos jaunųjų miško bičiulių būrelio „Atžalynas“ komanda. Ji rugsėjo mėnesį dalyvaus Lenkijoje vykstančiame finaliniame etape.

Gegužės 12 d. Biržų miškų urėdijoje organizuotas **pasitarimas medienos ruošos ir prekybos klausimais** (plačiau – kitame numeryje).

Gegužės 16 d. organizuotas **susitikimas su AB „Lietuvos geležinkeliai“.** Jame dalyvavo generalinio miškų urėdo pavaduotojas G. Visalga, GMU vyriausiasis patarėjas A. Vancevičius, AB „Lietuvos geležinkeliai“ generalinis direktorius S. Dailydka, jo pavaduotojas S. Gudvalis, Kaišiadorių, Nemenčinės, Šiaulių ir Valkininkų miškų urėdijų vadovai. Susitikime aptartos esamos ir planuojamos medienos ir medienos gaminių pervežimų apimtys bei kiti organizaciniai pervežimų klausimai.

Gegužės 16 d. Siekiant efektyviau ir skaidriau organizuoti prekybą apvaliaja mediena, pagaminta valstybiniuose miškuose, **Vyriausybės pasitarime pritarta** Aplinkos ministerijos pasiūlytai alternatyvai: diegiant elektroninę pardavimo sistemą valstybiniuose miškuose pagamintą medieną **parduoti aukcionuose elektroniniu būdu** bei **aukcionuose ilgalaikėms sutartims sudaryti parduoti iki 60 proc.** per metus numatomų pagaminti atitinkamų **apvaliosios medienos sortimentų.**

Gegužės 17 d. miškininkai kartu su rašytojais organizavo Tarptautiniams miškų metams ir Poezijos pavasariui paminėti skirtą renginį **„Eilėraščiai po klevu“.** Dalyvavo poetai, prozininkai, aktoriai, Dėmeniškių kaimo bendruomenė, jaunieji miško bičiuliai, Generalinės miškų urėdijos bei Veisiejų miškų urėdijos miškininkai. Renginys vyko rašytojo R. Sadausko sodyboje Lazdijų r. Klausytasi poezijos, prozos kūrinių, išsakytos mintys apie miškus ir jų reikšmę kiekvieno žmogaus gyvenime.

Gegužės 18-20 d. Lietuvos žemės ūkio universitete vyko LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto bei Tarptautinės miškų tyrimo organizacijos (IUFRO) darbo grupės 9.06 „Miško įstatymai ir aplinkosaugos teisė“ organizuotas **tarptautinis simpoziumas „Europos miškų darnaus vystymosi teisiniai aspektai“**.

Gegužės 19 d. Aplinkos ministerijos kanclerio R. Klovo iniciatyva **Kaišiadorių miškų urėdijoje surengtas išvažiuojamasis posėdis**, kuriame aptarta, kaip pernai metų škvalo padarinius šalina nuo jo nemažai nukentėjusi Kaišiadorių miškų urėdija, aptarti sanitarinės miško apsaugos, medelyno laistymo bei antžeminės automatinės miško gaisrų stebėjimo sistemų efektyvinimo, mažųjų karjerų eksploatavimo ir kiti aktualūs klausimai. Posėdyje dalyvavo Aplinkos ministerijos kancleris R. Klovas, Miškų departamento direktorius V. Vaičiūnas, Valstybinės miškų tarnybos direktorius R. Prūsaitis, generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas, Kaišiadorių miškų urėdas S. Truskauskas, urėdo pavaduotojas S. Tamonis, vyr. miškininkas M. Bernotavičius.

Gegužės 20-21 d. tarptautinėse Hanza Kaunas dienose Miškų instituto jaunesnieji mokslo darbuotojai A. Bagdžiūnaitė, R. Zeniauskas ir J. Žiauka dalyvavo **mokslo šventės „Pamatyk kitaip – 2011“** interaktyvioje programoje. Visuomenei pristatyti laboratorijose atliekami tyrimai ir jų rezultatai. Miškų instituto parengtoje ekspozicijoje buvo demonstruojami mėgintuvėliuose išauginti medžiai, tarakomanija, pavojinga vorų porėlė, drugių vikšrų valgykla, grybai ant medžių.

Gegužės 22 d. pasaulio bendruomenė pažymėjo **Tarptautinę biologinės įvairovės dieną**. Išvakarėse šiai progai skirtą šventę organizavo Vilniaus universiteto botanikos sodas ir Aplinkos ministerija. Ji tradiciškai vyko VU botanikos sode Kairėnuose, Vilniuje.

Gegužės 26-29 d. Lenkijoje vykusiose **Europos šalių studentų profesinio meistriškumo varžybose** Kauno Miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos atstovai užėmė 8-ą vietą tarp 16 komandų.

Gegužės 27 d. Druskininkų miškų urėdijos Miško muziejuje – mokymo ir informacijos centre „Girios aidas“ Generalinė miškų urėdija kartu su Druskininkų miškų urėdija organizavo miškininkų **kūrybos dieną „Paslaptingas miško grožis“**, skirtą Tarptautiniams miškų metams. Šalies miškininkai parodai pateikė beveik 200 fotografijos, medžio drožybos, tapybos ir poezijos darbų (plačiau – kitame numeryje).

Gegužės 27-28 d. vyko Lietuvos miškininkų sąjungos kartu su Druskininkų miškų urėdija ir miškininkų orientacininkų grupe organizuotas **IV-asis Lietuvos miškininkų orientacinio sporto čempionatas**. LMS taurę laimėjo Trakų miškų urėdijos komanda.

Gegužės 28 - birželio 2 d. Hanoveryje (Vokietija) vyko paroda **„LIGNA HANNOVER' 2011 - Pasaulinė miškų ūkio ir medienos pramonės paroda“**, rengiama kas 2 metai. Paroda skirta miškininkystės ir medienos apdirbimo technologijų, baldų pramonės spe-

cialistams, dailidėms, interjero dizaineriams, architektams, inžinieriams, logistikos, kuro pramonės specialistams, miškininkystės, medienos apdirbimo, energetikos ir žemės ūkio asociacijų atstovams, prekybininkams. Joje galima susipažinti su visapusiška pasaulio rinkos apžvalga.

Gegužės 31 d. Generalinė miškų urėdija kartu su Veisiejų miškų urėdija organizavo **seminarą „Naujų miškų įveisimas nederlingose žemėse“**, skirtą nusipelnusio miškininko A. Olšausko 100-osioms gimimo metinėms paminėti.

*Miškų institutas nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėjo vykdyti tarpreigioninio bendradarbiavimo programos INTERREG IVC projektą „EFFMIS: Europos miškų gaisrų stebėsena panaudojant informacines sistemas 2010-2012“ [EFFMIS: European Forest Fire Monitoring using Information Systems]. Koordinatorius – Vakarų Makedonijos universitetas, Graikija. Projektas finansuojamas iš Europos regioninės plėtros fondo ir vyksta nuo 2010 m. lapkričio iki 2012 m. spalio. Projekte dalyvauja 9 šalys: Bulgarija, Graikija, Italija, Lietuva, Lenkija, Portugalija, Slovėnija, Ispanija, Jungtinė Karalystė. Platesnę informaciją apie vykdomą projektą galima rasti interneto svetainėje www.effmis.eu.

Istorinį užrašą paryškins berželiai

Pasodintas simbolinis Žalgirio tautų berželis

Jaunieji talkininkai

Gamta nepašykstėjo saulės miškasodžio dalyviams, kurie balandžio paskutinįjį penktadienį atvyko į Nemenčinės miškų urėdijos Arvydų girininkiją baigti sodinti mišką, skirtą istoriniam Žalgirio mūšiui paminėti. Šioje vietoje pernai rudenį iš 7 tūkst. eglių pradėtas formuoti užrašas *Žalgiris 600* šiemet buvo įremtas 13 tūkst. berželių. Akciją organizavo Seimo Europos klubas, Aplinkos ministerija, Generalinė miškų urėdija ir Nemenčinės miškų urėdija.

Miško sodinime dalyvavo šio renginio globėja Seimo Pirmininkė Irena Degutienė, aplinkos ministras Gediminas Kazlauskas, Seimo Aplinkos apsaugos komiteto narys Justinas Urbanavičius, projekto iniciatorius, Seimo narys Petras Auštrevičius, generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas, GMU vyriausiasis patarėjas Andrius Vancevičius, Nemenčinės miškų urėdas Eligijus Ryškus, gretimų miškų urėdijų vadovai bei miškininkai, užsienio šalių ambasadoriai, diplomatai, žiniasklaidos atstovai. Didžiausią talkininkų dalį sudarė Lietuvos, Latvijos ir Lenkijos moksleiviai bei nemažas jaunųjų miško bičiulių būrys. „Ši graži akcija parodo, kad kartu galime nuveikti daug, ne vien prisimindami istoriją, bet ir drauge kurdami Lietuvos ateitį, – džiaugėsi Seimo pirmininkė, poroje su Seimo nariu P. Auštrevičiumi besidarbavusi prie raidės „Ž“ formavimo. – Lietuvos miškai gerai prižiūrimi. Lankydami užsienio šalyse dažnai palyginu jų ir mūsų miškus. Džiaugiuosi, kad mūsų girios išpuoselėtos labiau. Mes turime nedaug naudingų iškasenų, todėl mūsų gamta, o ypač miškai ne tik fantastiški, bet ir didžiausias šalies turtas – tą

Prie kareiviškos košės

AUTORIAUS nuotraukos

patvirtina ir kolegos užsieniečiai“. Seimo pirmininkė teigė turinti kelis hektarus nuosavo miško, kuriame kiekvieną pavasarį su šeima ir giminėmis organizuoja miško tvarkymo talkas, kol kas miško nekertanti, nebent sausuosius.

Aplinkos ministras Gediminas Kazlauskas berželius sodino su parlamentaru miškininku Justinu Urbonavičiumi. „Simboliška, jog baigiamasis *Žalgiris 600* miško sodinimo etapas vyksta šiais, Tarptautiniais miškų metais. Labiausiai džiugina tai, kad šioje akcijoje dalyvauja tiek daug jaunų žmonių prisidedančių prie naujo istorijos puslapio kūrimo“, – sakė G. Kazlauskas. Pritardamas pirmininkei, jog mūsų šalies miškai iš tikrųjų gerai prižiūrimi, aplinkos ministras pridūrė: „Visada teigiamai vertinau ūkininkavimą šalies valstybiniuose miškuose. Blogai, kad kai kurie lobistai iš miško siekia tik ekonominės naudos. O toks pavojus pastaruoju metu yra. Prisidengus valstybės įmonių pertvarka (visi puikiai suprantam, kas po tuo slypi) siekiama miškų kirtimą ir pardavimą atiduoti privačioms struktūroms – urėdijoms paliekant rūpinimąsi miškų atkūrimu ir priežiūra. Jei taip atsitiktų, Lietuvos miškai tikrai nukentėtų“.

Uoliai į darbą kibo ir užsienio svečiai. Generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas Seimo pirmininkei I. Degutienei ir Aplinkos ministrui G. Kazlauskui įteikė iš medžių, augusių Nemenčinės apylinkėse, ištektas progines vazeles, o kiekvienam talkoje dalyvavusiam užsienio ambasadų atstovui – įremtus 7 tūkst. metų senumo ąžuolo gabalėlius. Toks ąžuolas aptiktas netoli Biržų, o jo amžiaus autentiškumas patvirtintas laboratorijoje. Atminimo dovanėlėmis apdovanoti ir kiti talkininkai.

Pakilią darbinę nuotaiką palaikė Vilniaus miškų urėdijos folkloro ansamblis „Nalšia“.

***

Būsimo užrašo iš medžių ilgis siekia 551 m, plotis – 60 m. Jis didžiausias ne tik šalyje, bet ir pasaulyje. Tai užfiksavo 2010 m. spalį Lietuvoje duomenis apie rekordus renkančios agentūros „Factum“ atstovai. Tikėtina, kad įrašas pasaulinėje Guinnesso rekordų knygoje atsiras pateikus realią vaizdžią medžiagą. Po 3-4 metų šį išpūdingą užrašą *Žalgiris 600* galės matyti besileidžiančių ar kylančių Vilniaus oro uoste lėktuvų keleiviai. Ypač gražiai jis atrodys rudenį, kai auksiniai berželių lapai išryškins žaliuosius eglių kontūrus.

RIMONDAS VASILIAUSKAS

Tautos Poeto atminimui

Rašytojų sąjungos, Rašytojų klubo, Generalinės miškų urėdijos ir Trakų miškų urėdijos iniciatyva gegužės 5 d. iškiliam tautos poetui Justinui Marcinkevičiui atminti Trakų urėdijos Žeronių girininkijoje pasodinta giraitė.

Susiburti į pavasario talką, pasodinti po keletą medelių buvo pakviesti poeto giminės, Lietuvos rašytojų sąjungos nariai, žurnalistai. Talkoje dalyvavo poeto dukra Jurga Marcinkevičiūtė, generalinės miškų urėdijos atstovai, vadovaujami generalinio miškų urėdo pavaduotojo Zdislovo Truskausko, Rašytojų klubo direktorė Janina Rutkauskienė, Rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas ir dar 22 rašytojai, poetai, literatūros kritikai.

Sodimvietėje talkininkus pasitiko Trakų miškų urėdas Vygas Mierkis, jo pavaduotojas Dainius Tautkus ir ryšių su visuomene specialistė Auksė Komičienė, Žeronių girininkijos miškininkai su girininku Alvydu Adomavičiumi, jau iš anksto į vietą atvežę sodmenų.

Jaudindamasi pirmąjį medį savo gyvenime pasodino poeto dukra Jurga Marcinkevičiūtė. Simboliška, jog tai buvo paprastoji pušis (*Pinus Sylvestris*), išauginta iš sėklų, kurias 2006 m. gegužės 26 d. Varšuvoje per Šventąsias mišias pašventino popiežius Benediktas XVI.

J. Marcinkevičiūtė padėjo miškininkams už galimybę medžiais įamžinti tėvo atminimą. Ji sakė: „Į mišką mes visad eidavom kaip į svečius. Manau, kad nuo šios dienos aš į mišką eisiu kaip į namus. Manau, kad šiame miškelyje, kuris kada nors užaugs, bus šiek tiek tėtės“.

Tarp tos dienos talkininkų buvo ir daugiau plunksnos brolių, kurie tuokart pasodino pirmuosius savo gyvenime medžius. Kai kurie net buvo sau gana kritiški, apgailestaudami, kad per daug atsilieka nuo pirmaujančiųjų, kad per mažai naudingo darbo įdėjo miškininkų paruoštam plotui apšodinti. Tačiau visi dirbo atkakliai. Ir tarpusavyje, ir su naujaisiais pažįstamais bendravo nuoširdžiai, sėmėsi miško sodinimo žinių, vadino tai menu ir stengėsi įgyti kuo daugiau patirties.

O tarp patyrusių sodintojų buvęs Gediminas Isokas sakė, jog geresnio draugo už Justiną Marcinkevičių jis nėra turėjęs. Šis labai sielodavęs dėl jaunų medžių kirtimo, sakydavo: „Lyg taip pjauna mano širdį“. Poroje su G. Isoku sodinės literatūros kritikas Vilius Gužauskas pacitavo Poeto eilėraštį:

*Kai nuo vėtrų, nuo uragano
Tu pasilenki ties bedugne,
Tai toks mano esi, toks mano,
Kad atrodo, nulaus mane.*

Poetas neišskirdavo kurio nors vieno medžio, pasak dukros Jurgos, mėgo vaikščioti po Dzūkijos pušynus, pats mielai sodindavo medelius.

Justino Marcinkevičiaus giraitėje, įveistose buvusiose žemės ūkio naudmenose, pasodinta 11 tūkst. sodmenų: pušelių, beržų, ąžuolų, juodalksnių.

Trakų miškų urėdas V. Mierkis sakė, kad tą saulėtą, bet šaltoką dieną Poeto bendražygių pasodinta giraitė apsaugai nuo žvėrių bus aptverta, prie kelio bus įrengta rodyklė.

Rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas sakė: „Savo atminimą poetas įamžino kūriniais, o mes jį tik norime prisiminti. Tas šilo pasodinimas irgi yra gražus prisiminimo ženklas. Aišku, ir „Poezijos pavasaris“ bus proga

Jurga Marcinkevičiūtė ir Antanas A. Jonynas pasodino šventintą pušėlį

prisiminti... Ir ateityje bus daroma daug darbų“.

Kiekvienam renginio dalyviui prisiminimui apie J. Marcinkevičiaus vardo giraitės pasodinimą Zdislovas Truskauskas įteikė liudijimus.

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ

Virė darbas

Rašytojų ir miškininkų diskusija prie laužo

Medžio galia jungia kaimynus

Paskutinį balandžio penktadienį Lenkijos Suvalkų miškų urėdijos miškininkai kartu su Marijampolės miškų urėdijos miškininkais ir kitų institucijų atstovais pasodino ąžuolyną abiejų šalių miškininkų draugystei, kuri puoselėjama jau keletą metų, atminti. Pernai panašią šventę organizavo Marijampolės miškų urėdijos miškininkai, į savo urėdiją pakvietę lenkus sodinti mau-medžių-ąžuolų giraitės.

Šiomet Rutka girininkijoje, kuriai vadovauja lietuvis Antanas Rėkus, pasodinome 2011 ąžuoliukų, skirtų Tarpautiniams miškų metams ir popiežiaus Jono Pauliaus II beatifikacijai paminėti.

Ąžuoliukus sodinome pernykštėje eglyno kirtavietėje (0,46 ha), šalia anksčiau pasodintų eglaičių, siekiant medžių rūšių kaitos. Lenkijoje spygliuočių medynai dažnai kertami 0,3 ha ir didesniais „lizdais“ ir juose sodinami lapuočiai. Kaimynai sodina dvigubai tankesnius ąžuolo želdinius (7000 vnt./ha) nei mes. Ir ne be reikalo: vėliau dėl žvėrių pažeidimų, medžių tarpusavio konkurencijos, aplinkos veiksnių nemažai ąžuoliukų žūsta ir jaunuolynų amžių pasiekia pakankamo tankio geros kokybės ąžuolynas. Mes gi taupome, todėl ąžuolynų ir neišauginame.

Kartu su Marijampolės ir Suvalkų miškų urėdijų vadovais Kęstučiu Bielskumi ir Wojciech Rodak, šių urėdijų miškininkais ąžuolus sodino ir svečiai iš Bialystoko regioninės miškų direkcijos –

Atnešti į sodimvietę atminimo žymeklį įstengė tik stipruolis iš Suvalkijos – Pajevonio girininkijos girininkas Rymantas Vaičaitis

direktorius Ryszard Ziemblicki, Miškų tvarkymo skyriaus viršininkas Stanisław Kulak bei Suvalkų apskrities Rutka Tartak seniūnas Jan Racis, iš Lietuvos – Generalinės miškų urėdijos Miškų atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjas Petras Kaniapis, Kalvarijos savivaldybės Liubavo seniūnijos seniūnas Gintas Baliulis ir šios seniūnijos specialistė Rasa Baliulienė, Kalvarijos užkardos ir Lenkijos Budzisko pasienio punkto pareigūnai.

Skirtingai nei pas mus, Lenkijos miško dauginamosios medžiagos kontrolę vykdanči tarnyba rado priežasčių ir argumentų neleisti įvežti ir Suvalkų miškuose pasodinti 1000 lietuviškų ąžuoliukų, todėl sodinome lenkiškus ąžuolus. Tačiau išradingi suvalkiečiai ir čia rado išeitį – Marijampolės miškų urėdas K. Bielskus visus patikino, kad lietuviškų gilių atsivežė kišenėse.

Pabaigus darbą, talkininkai pastatė atminimo stulpą, ant kurio lietuvių ir

lenkų kalbomis parašyta, kad ąžuolynas pasodintas ilgametei lietuvių ir lenkų miškininkų draugystei atminti.

Po talkos šeimininkai pakvietė atsipūsti prie gausaus vaišių stalo, nuvargiui nuplauti atrideną ir nepaprasto skonio „Hubertowkos“ krupniko statinaitę... Suvalkiečiai taip pat dosniai atvėrė širdis ir lagaminus – vaišino suvalkietiška gira, duona, sūriu ir bebriena. Skambėjo dainos lenkų ir lietuvių kalba. Buvo smagu susitikti su senais pažįstamais iš Bialystoko regioninės direkcijos, daugelį metų svetingai priimančiais ir geranoriškai padedančiais spręsti įvairias profesines problemas.

Kitais metais ąžuolus abiejų šalių miškininkai sodins Marijampolės miškų urėdijoje. Medžiai turi nepaprastą galią suartinti žmonių širdis.

ZITA BITVINSKAITĖ

Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškininkystės skyriaus vyriausioji specialistė

Pabaigtuvės

RAMŪNO MAŽEČIO nuotraukos

Šilutėje – apie miško selekcinės sėklininkystės problemas

Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisijos posėdyje, surengtame balandžio 7 d. Šilutės miškų urėdijoje, aptarta keletas aktualių miško selekcinės miškininkystės problemų.

Mokslo įstaigų ir UAB „Euromediena“ mokslo inovacinių projektų vykdymo nesklaidumai

Posėdyje apsparstyti UAB „Euromediena“ hibridinės drebulės, karpotojo beržo dauginimo ir platinimo mokslo inovacinių projektai ir profesionalios ekspertizės būtinumas klausimai, kai į įvairias šalies programas ir paramos agentūras teikiamos mokslo taikymo ir inovacijų diegimo miškininkystės klausimais paraiškos finansinei paramai gauti. Kilus abejonoms dėl minėtų UAB „Euromediena“ projektų inovatyvumo, šiuos klausimus Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisijoje prašė apsparstyti Lietuvos verslo paramos agentūra.

Konstatuota, kad mokslo taikymo ir inovacijų diegimo paraiškos ir projektai miškų atkūrimo, selekcijos ir sėklininkystės srityje, kuriuos ES paramos administravimo agentūroms teikia įvairios bendrovės, iki šiol buvo nepakankamai objektyviai vertinami ir recenzuojami prieš priimant sprendimus dėl jų finansavimo. Skiriant paramą tokiems projektams, būtina ypač profesionaliai ir atsakingai įvertinti jų atitikimą šalies miškų ūkio politikai ir jos įgyvendinimo programoms, gerai išmanyti pasiekimus

Ar išaugs šios hibridinės drebulaitės norimais medžiais?

miško genetikos, selekcijos ir sėklininkystės srityje, žinoti anksčiau atliktus tyrimus ir jų rezultatus, teisės aktų reikalavimus miško dauginamosios medžiagos kilmės ir kokybės, dokumentacijos srityse. Dėl šių sričių neišmanymo pastaraisiais metais jau patvirtinti keli abejotinos svarbos taikomųjų tyrimų ir inovaciniai projektai Lietuvos verslo paramos agentūroje. Tokiuose projektuose dalyvauja ir LAMMC filialo Miškų instituto darbuotojai. Atkreiptas dėmesys į tai, kad skiriant projektų recenzentus iš Miškų instituto, jie negali būti susiję su projektą vykdančių bendrovių veikla ar anksčiau vykdytais projektais.

UAB „Euromediena“ projektų, kuriuose numatyti hibridinės drebulės selekcinės bazės sukūrimo, įvairių genotipų somatinės embriogenezės ir klonų želdinių įveisimo tyrimai, augalų „dirbtinių“ sėklų gamybos technologijos sukūrimas, greitai augančių hibridinių drebulių, skirtų medienos pramonės poreikiams tenkinti, auginimo ir mikroklonavimo *in vitro* technologijų sukūrimas ir taikomieji moksliniai tyrimai ir karpotojo beržo atrankos, selekcijos, dauginimo *in vitro* ir klonų želdinių įveisimo tyrimai, bendra vertė – apie 10 mln. Lt. Todėl būtina atsakingai įvertinti šių projektų realumą, pagrįstumą ir teisėtumą. Šie projektai ypač susiję su Aplinkos ministerijos 2003–2010 m. finansuotais mokslo darbais, kuriuos atliko dabartinis LAMMC filialas Miškų institutas ir jo sudėtyje esanti Miško augalų biotechnologijų laboratorija. Ši laboratorija dabar yra minėtų UAB „Euromediena“ projektų vykdytoja. Nagrinėjant projektų turinį nustatyta, kad daugelis juose numatytų tyrimų kartoja jau anksčiau Aplinkos ministerijos užsakyta atliktus tyrimus. Nerimą kelia tai, kad UAB „Euromediena“ dauginą drebulės hibridą (kodas Lietuvos sėklinės miško bazės sąvade – 51DF1001), kuris auginamas jau nuo 2005 m. ir augimo eigoje ne visai pateisino miškininkų lūkesčius – klonų šaknys neišlaiko sparčiai augančių antžeminių dalių. Valstybinė miškų tarnyba šių klonų technologinių dauginimo procesų kokybės nekontroliuoja, o masiškai dauginamų hibridų motininį medžių klonų bandymai iki šiol neatlikti. UAB „Euromediena“ neišveisė ir neišver-

tino projektuose numatytų bandomųjų želdinių (25,2 ha). Atkreiptas dėmesys į tai, kad netoleruotina, kai neribotais kiekiais platinama neišbandyta hibridinių drebulių miško dauginamoji medžiaga, o kai kurie klonai neatitinka miško dauginamosios medžiagos kategorijos „atitinkanti kokybės reikalavimus“ nustatytų medienos kokybės kriterijų. Dauginimui *in vitro* naudojamų motininį medžių, kurių kodai miško sėklinės bazės sąvade 51DhPL009 (28 m.), 51DhPL022 (43 m.), 51DhPL037 (43 m.), nustatytos I ir II puvinio stadijos. Tad kokia prasmė masiniam *in vitro* dauginimui naudoti nekokybiškus motininis medžius?

Posėdyje išreikšta nemažai abejonių dėl bandomuosiuose želdiniuose neištrintos hibridinės drebulės kokybės (šaknų sistemos patikimumas, augimo sparta, medienos kokybė ir pan.) ir nekontroliuojamų *in vitro* dauginimo technologinių procesų.

Iki 2011 m., vykdant UAB „Euromediena“ projektus, *in vitro* padauginėti ir plantaciniuose želdiniuose įveisti tik dviejų hibridinės drebulės motininį medžių klonai (sėklinės miško bazės objektų kodai Lietuvos miško sėklinės bazės sąvade 51DF1001 (114 000 vnt. sodmenų) ir 51DhPL009 (4500 vnt. sodmenų), nors iš 33 į Lietuvos miško sėklinės bazės sąvadą įtrauktų hibridinės drebulės motininį medžių yra ir kitų, pasižyminčių didesniu produktyvumu ir kokybe. Vieno ar dviejų klonų veisimas žalingas aplinkai genetinės įvairovės atžvilgiu net ir planta-

Plantaciniai hibridinių drebulių želdinai

VIDMANTO VERBYLOS nuotraukos

Komisijos nariai ir Šilutės urėdijos miškininkai Pagėgių girininkijoje prie senolio buko

ciniuose želdiniuose, ir neatitinka Miškų instituto 2006 m. parengtų rekomendacijų, kuriose nurodyta, kad dėl genetinės įvairovės išsaugojimo plantaciniuose želdiniuose, kurių plotas didesnis kaip 0,5 ha, turėtų būti veisiami ne mažiau kaip 2 klonai, didesniuose kaip 2,5 ha – daugiau kaip 5 klonai. UAB „Euromediena“ tokių želdinių veisia šimtus hektarų.

Minėtuose projektuose numatyta nereali tyrimų trukmė – 3 metai. Tačiau bandomųjų želdinių pirmieji matavimai (įvertinimas) gali būti atliekami ne anksčiau kaip po 5 metų, dėl to tyrimai – bandomųjų želdinių įveisimas ir pranašiausių individų atranka, selekcinės bazės sukūrimas gali trukti iki 10 metų.

Nepagrįstas ir „dirbtinių“ sėklų sukūrimo ir naudojimo miškų ūkyje būtinumas ir reikšmė. Šis metodas naudojamas dauginti augalus, kurie sunkiai dauginasi sėklomis, todėl šalies miškų ūkyje neperspektyvus ir kelia abejonių: visos vietinės medžių ir krūmų rūšys, kuriomis atkuriamas ir įveisiamas miškas, lengvai dauginasi natūraliomis sėklomis ar vegetatyviniu būdu. Projektuose neapskaiciuotas šio metodo ekonominis efektas, neįvertinta, kokią įtaką „dirbtinių“ sėklų naudojimas turės miško medžių genetinei įvairovei. Šis metodas nepakankamai ištirtas ir kitose šalyse.

Karpotojo beržo selekcija šalyje sėmingai vykdoma atrenkant pranašiausius genotipus ir uždaroje, kontroliuojamoje aplinkoje kuriant aukščiausios miško dauginamosios medžiagos kategorijos „išbandyta“ reikalavimus atitinkančias miško sėklines plantacijas. Todėl tikėtina, kad ateityje *in vitro* metodu padauginto selekcinio beržo naudojimas miškams atkurti ar įveisti būtų nepers-

pektyvus dėl brangių *in vitro* dauginimo metodų ir didelės sodmenų savikainos. Nuostabą kelia ir tai, kad privati bendrovė karpotojo beržo ir hibridinės drebulės selekcijos vystymo projektuose numatė atlikti darbus (pagal nustatytus reikalavimus atrinkti pranašiausius medžių rūšių genotipus, parengti projektus bandomiesiems želdiniams ir selekcinę sėklinę bazę kurti ir ją įvertinti), kuriuos privalo ir turi teisę atlikti tik įgaliota valstybinė institucija – Valstybinė miškų tarnyba.

Todėl komisija nutarė ES ir šalies finansinę paramą mokslo taikymo ir inovaciniams projektams administruojančioms institucijoms siūlyti, kad mokslo taikymo ir inovacinių projektų paraiškos miškų atkūrimo, selekcijos ir sėklininkystės srityje būtų recenzuojamos kompetentingų miško atkūrimo, selekcijos ir genetikos specialistų, turinčių mokslinius laipsnius ir patirtį, atliekant panašius mokslinius tyrimus. Kartu su recenzentų pastabomis ir išvadomis paramos gavėjai turėtų pateikti ir Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisijos išvadas dėl šių projektų tinkamumo ir aktualumo. Taip pat nutarta Aplinkos ministerijai siūlyti įpareigoti Valstybinę miškų tarnybą nustatyti vieno klonų maksimalų leidžiamą rametų skaičių bei klonų skaičiaus didinimo reikalavimus, atsižvelgiant į želdinamą plotą.

Miško dauginamosios medžiagos įvežimo į Lietuvą reguliavimas

Komisijos nariai išreiškė susirūpinimą dėl pastaraisiais metais labai padidėjusių iš kitų šalių į Lietuvą įvežamų ažuolo sodmenų, kurių kilmė neadaptuota ir neiš-

bandyta mūsų šalyje, kiekių. Nors Lietuvoje sukurta pakankama geros kokybės vietinė visų medžių rūšių sėklinė bazė ir išauginama pakankamai sodmenų, tačiau dalis jų dėl neribojamo neaiškios kilmės sodmenų įvežimo iš kaimyninių šalių lieka nepanaudoti. Tai ypač pastebima veisiant miškus privačioje žemėje. Taip ignoruojami Europos Tarybos 1999/105/EB direktyvos reikalavimai, kad miškai turi būti atkuriami ir įveisiami išbandyta ir rajonuota miško dauginamąja medžiaga. Valstybinės miškų tarnybos atstovas posėdyje teisinosi, kad sustabdyti įvežimą iš kaimyninių šalių nėra galimybės dėl nepakankamo teisinio reguliavimo. Jis siūlė ES paramos miškams veisti įgyvendinimo taisyklėse nustatyti, kad finansinė parama naujiems miškams veisti būtų skiriama tik tiems pareiškėjams, kurie naudoja vietinę miško dauginamąją medžiagą. Komisijos nariai jam priminė Miško dauginamosios medžiagos nuostatų 25.3 punkto reikalavimą, kad Valstybinė miškų tarnyba turi teisę uždrausti naudoti kitų šalių miško dauginamąją medžiagą, jei ji Lietuvoje nėra išbandyta ar moksliniais tyrimais nėra nustatytas jos selekcinis efektas. Šią problemą trukdo spręsti ir tai, kad miško dauginamosios medžiagos kilmės kontrolė privačiuose miškuose atliekama nepatenkinamai. Be to, Valstybinės miškų tarnybos atsakingi specialistai nepakankamai bendrauja su kitų šalių, iš kurių įvežami miško sodmenys, prekybą miško dauginamąja medžiaga kontroliuojančiomis institucijomis, Nacionaline mokėjimo agentūra. Atkreiptas dėmesys į tai, kad visų nevietinių medžių rūšių miško dauginamosios medžiagos naudojimą šalies miškams atkurti ir įveisti būtina derinti

su Aplinkos ministerijos Invazinių rūšių kontrolės taryba.

Komisija nutarė Aplinkos ministerijai siūlyti įpareigoti Valstybinę miškų tarnybą sustiprinti miško dauginamosios medžiagos kilmės ir kokybės kontrolę, ypač privačiuose miškuose.

Taip pat pritarta siūlymui nustatyti, kad kitų šalių miško dauginamąją medžiagą leidžiama įvežti tik į besiribojančius Lietuvos miško dauginamosios medžiagos kilmės rajonus.

Miško selekcinės aktualijos Šilutės miškų urėdijoje

Šios urėdijos miškininkai informavo, kad turi pakankamai miško sėklinių plantacijų, todėl netikslinga urėdijoje kaip miško sėklinę bazę naudoti du panašios rūšinės sudėties ir kokybės paprastosios pušies sėklinius medynus Švėkšnos girininkijoje (kodas Lietuvos sėklinės miško bazės sąvade – 22PSM059 (plotas – 2,6 ha) ir 22PSM013 (plotas – 10,6 ha)). Šiuos medynus dėl seno jų amžiaus (140 m.) ir menko derėjimo sunku atkurti, nes jie mažai dera. Be to, leidžiamos lėšos jų priežiūrai ir apsaugai. Komisija konstatavo, kad netoleruotina, kai iš miško sėklinių medynų surenkamas labai nedidelis sėklų kiekis (kasmet vidutiniškai vos apie 3 proc.), nors šie medynai taip pat labai vertingi ne tik dėl geros medienos kokybės, bet ir dėl išskirtinių požymių: ypatingų medžių ląjū formų ir pan. Todėl turi būti intensyviau naudojami sėklų gavybai. Komisija nutarė sėklinio medyno statusą palikti tik vienam medynui (kodas 22PSM013), o ateityje, siekiant jį natūraliai atkurti, kirsti

siaurabiržiais kirtimais. Komisija atkreipė dėmesį, kad dažnai Valstybinės miškų tarnybos specialistų rekomendacijos dėl sėklinės miško bazės objektų naudojimo ir atkūrimo neįvykdomos arba vykdomos pavėluotai, todėl šiai tarnybai pavedė griežčiau kontroliuoti nustatytą rekomendacijų vykdymą.

Apžiūrėta ir įvertinta paprastosios pušies miško sėklinė plantacija (kodas Lietuvos sėklinės miško bazės sąvade – 22PSP007) Žemaičių Naumiesčio girininkijoje. Nutarta ją nurašyti dėl jos amžiaus (38–42 m.) ir būklės (išretėjusi, neformuotos viršūnės) ir jos vietoje įveisti bandomuosius paprastosios pušies želdinius. Taip pat apžiūrėta ir įvertinta paprastosios eglės miško sėklinė plantacija (kodas Lietuvos sėklinės miško bazės sąvade – 22ESP009) Pagėgių girininkijoje. Sėkliniais metais surinkus derlių, būtina ją nurašyti dėl amžiaus (37–43 m.) ir netinkamumo eksploatuoti (susivėrusios lajos, neformuotos viršūnės), o šalia esančiame laisvame miško žemės plote suprojektuoti ir įveisti naują eglės sėklinę plantaciją.

Apsvarstytos paprastojo buko medynų Norkaičių girininkijoje atkūrimo ir išsaugojimo problemos. Valstybinei miškų tarnybai pasiūlyta šiuos medynus įtraukti į Lietuvos sėklinės miško bazės sąvadą ir išimties tvarka (dėl mažo buko sėklų daigumo) šių medynų savaiminukus, paaugintus medelyne, leisti naudoti miškui atkurti ir įveisti.

Išvykos metu Pagėgių girininkijoje aplankytas prie Bubliškės dvaro, piliakalnio papėdėje prie upelio lapojantis sumiškęjusiame parke išpūdingas senas bukas (jo ka-

Senolė veimutinė pušis Pagėgių girininkijoje

mieno perimetras beveik – 3,92 m, aukštis – 31 m, skersmuo krūtinės aukštyje – 1,26 m). Ko gero šis bukas yra augiausias Lietuvoje. Iš šalia augančių senolių ažuolų bukas išsiskiria lygia, lyg jaučio oda, žieve. Sprendžiant pagal dydį, medis gali būti sodintas prieš 200 metų.

Pagėgių girininkijoje taip pat apžiūrėję įdomią, bet jau nudžiūvusią ir palikuonių neturinčią veimutinę pušį (žr. nuotrauką), komisijos nariai pritarė iniciatyvai Dubravos arboretume veisti šalyje augančių ypatingų požymių medžių (storiausių, aukščiausių ir pan.) ir medžių – gamtos paminklų palikuonių kolekciją

ZITA BITVINSKAITĖ

Aplinkos ministerijos Miškų departamento
Miškininkystės skyriaus vyriausioji specialistė

BETA FENCE

Vielos tinklai

miškų, želdinių, žvėrinčių ir ganyklų aptvėrimui

Prekyba

UAB „SEGRIS“ oficialus atstovas

Vilkiaviškis, mob. tel.: +370 656 74 003, +370 670 64 115, el. p. uabsegris@zebra.lt

Miško atkūrimo būdų vertinimas ir rekomendacijos jiems parinkti

Remiantis atliktos želdinių ir žėlinių būklės vertinimo ekologiniu ir ekonominiu aspektais duomenų analizės rezultatais gauti tokie apibendrinimai.

– Per pastaruosius 11 metų paliekamų žėlimui pagrindinio naudojimo kirtimų kirtaviečių plotų nuolat gausėjo. Žėlimą skatinančių priemonių taikymo apimtys padidėjo beveik 10 kartų. Žėlimu atkuriamų kirtaviečių plotas padidėjo daugiau kaip 3 kartus. Dirbtinio ir natūralaus miško atkūrimo apimtys gana ženkliai pasikeitė konkrečiose urėdijose. Vienose žėliniais atkuriamų medynų plotai padidėjo, kitose sumažėjo nuo kelių ir keliolikos kartų.

Atkurti pušynus žėlimu, net ir taikant žėlimą skatinančias priemones, pasiseka dažniausiai ne daugiau kaip 70 proc. atvejų. Gerai pušis atsikuria tik apie 50 proc. žėlvičių ir tik tuo atveju, jeigu laiku atliekama žėlinių priežiūra.

Beveik pusėje pušies žėlimui paliktų kirtaviečių būtinas papildomas pušies žėdinimas arba tenka siekti grupinio (10-20 proc.) beržo atžėlimo.

Ekologiniu požiūriu esminio skirtumo tarp pušynų atkūrimo žėlimu ir žėdinimu nėra. Medžių ir krūmų rūšių įvairovė abiem atvejais priklauso nuo dirvos ruošimo ir stelbti galinčios augmenijos naikinimo, slopinimo (mechaninis, cheminis) ir žėlinių bei žėdinių priežiūros bei apsaugos priemonių kokybės. Be kruopštaus priežiūros ir

apsaugos nuo grybinių ligų, vabzdžių ir žvėrių pakenkimo priemonių taikymo gero pušynų atkūrimo, ypač žėlimu, nebūna.

Žėlimu tikslinga atkurti pušynus „U“ ir „P“ hidrotopų pušynų augavietėse, mišriu būdu, vyraujant žėliniams Nae, Na, Nb ir La augavietėse ir vyraujant žėdinams Lb, Ncl augavietėse.

– Eglynai žėlimu atsikuria, kai brandžiuose medynuose yra pakankamas eglės pomiškis, rečiau – kai eglė atželia atvejinių kirtimų ir labai retai – plynų kirtimų (dažniau siaurabiržių) kirtavietėse. Plynose kirtavietėse eglynus atkurti tikslinga žėldant. Dėl dirvos paruošimo trūkumų ir nepakankamos priežiūros eglės žėdiniai dažnai nepasiekia normatyvinio aukščio (paskirais atvejais iki 90 proc.). Apskritai eglynus tikslinga atkurti siekiant pomiškio susidarymo taikant neplėlynus kirtimus ir žėldant. Žėldinti pirmiausia tikslinga tose žėdavietytėse, kuriose eglės savaiminukų tikėtis nėra pagrindo, net ir taikant žėlimą skatinančias priemones.

– Ažuolynai dažniausiai atkuriami žėldinant plyno kirtimo kirtavietes (70 proc.), mišriu būdu (20 proc.) ir žėliniais (10 proc.). Nors žėliniais atkurti tikslinių rūšių medynai gerai įvertinti 67 proc., tačiau ažuolai vyrauja tik 33 proc. žėlvičių. Žėdiniais atkurti medynai gerai įvertinti 94 proc., tačiau ažuolai vyrauja tik 56 proc. žėdavičių.

Neplėlynais kirtimais išretintų ažuolynų kirtavietėse, netaikant žėlimą skatinančių priemonių, ažuolas atželia blogai, vyrauja kitų medžių rūšių pomiškis.

Tik taikant visą kompleksą žėlimą skatinančių priemonių (padidinant žėmės paviršiaus apšvietimą, supurenant dirvą, apsaugant giles ir savaiminukus nuo grybinių ligų, vabzdžių ir žvėrių pakenkimų bei sunaikinimų) galima tikėtis geresnės kokybės ažuolo žėlinių.

Plynose kirtavietėse ažuolas želia taip pat blogai. Vienintelis ažuolyno atkūrimo būdas jose yra žėdinimas.

Medžių ir krūmų rūšių įvairovė visada didesnė, atkuriant ažuolynus žėliniais, tačiau tai galima reguliuoti atliekant priežiūrą, o vėliau ugdymo kirtimus.

– Uosynai atkuriami žėlimu, tik išimtiniais atvejais žėldoma, nes ši medžių rūšis gerai želia visose uosio natūralaus paplitimo (derlingų mineralinių dirvožemių) augavietėse ir po medyno danga ir neplėlynose kirtavietėse.

Plyno kirtimo uosynų kirtavietėse uosis atsikuria blogai, vyrauja kitų medžių geros (86 proc.) kokybės žėliniai. Neplėlynų kirtimo uosynų kirtavietėse uosis atželia geriau. Bendra tikslinių rūšių žėlinių gera kokybė vyrauja 70 proc. atvejų, o vien uosio žėlinių gera ir patenkinama kokybė susidaro beveik pusėje neplėlynų kirtaviečių. Neatžėlusiu uosis pripažintas tik 12 proc. atvejų. Taikant kryptingą priežiūrą ir ugdymo

kirtimus, galima suformuoti medynus, kuriuose vyrauja uosiai. Želdinimas perspektyvus gali būti, tik naudojant selekcinis sodmenis.

– Beržo pomiškis dažniausiai būna negausus ir atkurti beržynus iš jo dažniausiai nepasiseka. Plynose kirtavietėse beržas želia gerai visose augavietėse (silpniau tik kerpšiliuose) ir beržyną atkurti galima želimu. Vien želimu tikslinga atkurti beržynus „U“ ir „P“ hidrotopų augavietėse. Želdant beržynus tikslinga atkurti selekciniais sodmenimis. Ruoštoje dirvoje beržo želinių tankis būna iki 3 kartų didesnis. Jis didėja ir senesnėse, kaip 3-ųjų metų kirtavietėse.

Kai nėra selekcinų tikslų, beržynus tikslingiausia atkurti želimu, kertant medynus plynai, kai greta medynuose yra bent 2-4 dalys derančių beržų, o kai jų nėra, tikslinga palikti sėklinius medžius. Blogos selekcinės kokybės beržynus tikslinga atkurti sodinant selekcinis sodmenis.

– Juodalksnynus atkurti iš pomiškio nėra galimybės, nes dažniausiai būna nepakankamas jo kiekis. Plynose kirtavietėse juodalksnis iš sėklų gerai želia tik, kai kertama sėkliniais metais žiemą, byrant sėkloms. Kitais atvejais želia nepatenkinamai. Kai yra gausi žolinė augmenija, būtina ruošti dirvą. Iš kelmų ataugų normalaus tankio juodalksnynų atkurti nepasiseka. Patikimiausias juodalksnynų atkūrimo būdas yra mišrus. Kai savaiminukų nepakanka, tikslinga sodinti juodalksnį ir kitų tikslinių rūšių medžius. Juodalksnynų kirtavietėse neretai gausiai želia ir beržai, gali įvykti net rūšių kaita.

– Ekologiniu – apsauginiu požiūriu vertingiausi yra kietųjų lapuočių želdiniai, po to seka minkštųjų lapuočių ir mišrūs spygliuočių – lapuočių želdiniai ir želdiniai. Blogiausiai ekologiniu – apsauginiu požiūriu vertinami grynai eglės želdiniai, po to – eglės su pušies priemaiša želdiniai ir želdiniai.

– Ekonominis požiūris miško atkūrimas želdinimu yra apie 1,9-4,6 kartus brangesnis, negu miško atkūrimas želimu.

Didžiausios išlaidos reikalingos želdant ąžuolą ir uosį (apie 8-9 tūkst. Lt/ha), mažiausios – želdant juodalksnį (apie 2,9 tūkst.Lt/ha). Atkuriant želimu brangiausias yra ąžuolino (apie 2,6 tūkst.Lt/ha), pigiausias – juodalksnyno (apie 1,2 tūkst.Lt/ha) atkūrimas. Bran-

giausiai kainuoja Lf (9,4 tūkst.Lt/ha), pigiausiai – Ud augavietės apželdinimas. Atkuriant želimu daugiausia išlaidų tenka Nd (2,3 tūkst.Lt/ha), mažiausiai – Ud (1,1 tūkst.Lt/ha).

Pateiktas finansinių sąnaudų planavimo modelis pagal miško atkūrimo būdus, augavietes ir medžių rūšių sudėtį.

Preliminariai miško atkūrimo būdą galima parinkti, vadovaujantis lentelėje pateikta rekomendacija.

IŠVADOS

Natūralaus miško atkūrimo apimtys bendrai respublikoje nuosekliai didėja, tačiau labai nevienodai paskirose miškų urėdijose, kai kuriose net mažėja. Dėl to, taip pat dėl ligų, vabzdžių, žvėrių ir kt. pažeidimų bei želdinių ir želinių priežiūros ir apsaugos trūkumų per pastarąjį dešimtmetį pastebimas bendras minkštųjų lapuočių medynų plotų didėjimas, spygliuočių ir kietųjų lapuočių medynų plotų mažėjimas.

Ekologiniu požiūriu (biologinės įvairovės, apsauginių funkcijų ir kt.) miško želdiniai turi privalumų prieš želdinius tik tada, kai želdiniai veisiami grynai (ypač spygliuočių) ir nesudarant sąlygų formuotis pusiau natūraliems želdiniams – želiniams, išsaugant savaiminukus, taip pat kai miškas atkuriamas želimu be dirvos įdirbimo. Veisiant mišrus želdinius selekciniais sodmenimis ir sudarant sąlygas natūraliam atželimui, biologinė įvairovė želdiniuose gali būti didesnė ir genotipiniame, ir rūšių lygmenyse.

Ekonominis požiūris (sąnaudos) atkūrimas želimu yra 1,9-4,6 karto pigesnis negu želdinimu, bet mažiau patikimas yra tikslinių vertingesnių medžių rūšių (ąžuolo, pušies ir kt.) vyraavimo užtikrinimas.

Priimtinausias miško atkūrimo būdas mineraliniuose dirvožemiuose yra mišrus, o užmirkusiuose ir pelkiniuose – želimas, taikant skatinimo priemones.

Prof. habil. dr. EDVARDAS RIEPŠAS

Miško atkūrimo būdų parinkimas kai, nėra pakankamo, tolygiai išsidėsčiusio tikslinių medžių rūšių perspektyvaus pomiškio kiekio ūkiniuose (IV gr.) ir apsauginiuose III gr. miškuose

Augavietė (Dtg – miško tipų serija)	Skaitiklyje – atkūrimo būdas (a – želimas, b – želdinimas, c – mišrus), vardiklyje – tikslinis medynas (pagal vyraujančias medžių rūšis)							
	Motininio medyno vyraujanti medžio rūšis							
	pušis	eglė	beržas	juodalksnis	drebulė	baltalksnis	uosis	ąžuolas
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nac, Na – kerpšilis	$\frac{ca}{P}$							
Na, Nb – brukniašilis	$\frac{ca}{P}$		$\frac{b}{P} \frac{a}{B}$					
Nb – žaliašilis	$\frac{cb}{P} \frac{a}{E}$	$\frac{b}{P} \frac{a}{E} \frac{a}{B}$	$\frac{b}{P} \frac{a}{B} \frac{a}{E}$		$\frac{b}{P} \frac{a}{B}$			
Lb – mėlynšilis	$\frac{cb}{P} \frac{a}{E}$	$\frac{b}{P} \frac{ac}{E} \frac{a}{B}$	$\frac{b}{P} \frac{a}{B}$		$\frac{b}{P} \frac{a}{B}$			
Nc – šilagiris	$\frac{cb}{P} \frac{bc}{E}$	$\frac{bc}{E} \frac{a}{B}$	$\frac{bc}{E} \frac{a}{B}$		$\frac{bc}{E} \frac{a}{B}$	$\frac{b}{E} \frac{a}{Bt}$		$\frac{ac}{A} \frac{bc}{E}$
Lc – mėlyngiris	$\frac{bc}{E} \frac{c}{P} \frac{a}{B}$	$\frac{bc}{E} \frac{a}{B}$	$\frac{bc}{E} \frac{a}{B}$		$\frac{bc}{E} \frac{a}{B} \frac{a}{D}$	$\frac{b}{E} \frac{a}{Bt}$		$\frac{ac}{A} \frac{bc}{E}$
Nd – sausgiris	$\frac{bc}{E} \frac{bc}{A}$	$\frac{bc}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{bc}{E} \frac{b}{A} \frac{a}{B}$		$\frac{b}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{b}{A} \frac{b}{E} \frac{a}{Bt}$	$\frac{ac}{U} \frac{cb}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{cb}{A} \frac{bc}{E}$
Ld – žaliagiris		$\frac{bc}{E} \frac{bc}{A} \frac{a}{U} \frac{a}{B}$	$\frac{bc}{E} \frac{b}{A} \frac{a}{U} \frac{a}{B}$		$\frac{bc}{E} \frac{b}{A} \frac{a}{U} \frac{a}{B}$	$\frac{bc}{E} \frac{b}{A} \frac{c}{U} \frac{a}{B}$	$\frac{ac}{U} \frac{bc}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{bc}{A} \frac{bc}{E}$
Nf, Lf – baltmiškis		$\frac{bc}{U} \frac{bc}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{bc}{U} \frac{b}{A} \frac{bc}{E} \frac{a}{B}$		$\frac{cb}{U} \frac{b}{A} \frac{bc}{E}$	$\frac{b}{U} \frac{b}{A} \frac{b}{E} \frac{a}{Bt}$	$\frac{ac}{U} \frac{bc}{A} \frac{cb}{E}$	$\frac{cb}{A} \frac{bc}{E}$
Lf, Uf – šlapgiris			$\frac{cb}{U} \frac{c}{A} \frac{a}{B}$	$\frac{ac}{J} \frac{c}{U}$	$\frac{cb}{U} \frac{c}{A} \frac{a}{D}$	$\frac{cb}{U} \frac{b}{A} \frac{a}{B} \frac{a}{Bt}$	$\frac{ac}{U} \frac{c}{E} \frac{cb}{A}$	$\frac{cb}{A} \frac{c}{U} \frac{c}{E}$
Ua, Ub – balašilis	$\frac{a}{P}$	$\frac{c}{P} \frac{a}{B}$						
Uc – paraistis	$\frac{ac}{J} \frac{a}{P} \frac{a}{B}$	$\frac{ac}{J} \frac{a}{B} \frac{a}{E}$	$\frac{a}{B} \frac{a}{J}$	$\frac{ac}{J}$	$\frac{ac}{J} \frac{a}{B}$			
Ud – palieknis		$\frac{ca}{J} \frac{a}{B} \frac{a}{U}$	$\frac{c}{J} \frac{a}{B} \frac{a}{U}$	$\frac{ac}{J}$	$\frac{ac}{J} \frac{cb}{U}$		$\frac{ac}{U}$	
Uf – juodgiris		$\frac{ca}{J} \frac{a}{B} \frac{ac}{J}$	$\frac{a}{B} \frac{a}{J} \frac{a}{U}$	$\frac{ac}{J}$	$\frac{ac}{J} \frac{a}{B} \frac{cb}{U}$		$\frac{ac}{U}$	
Pa – tyrašilis	$\frac{a}{P}$							
Pb – raistašilis	$\frac{a}{B}$							
Pc – raistas	$\frac{ac}{J} \frac{a}{P} \frac{a}{B}$	$\frac{a}{J} \frac{a}{B} \frac{a}{E}$	$\frac{a}{B} \frac{a}{J}$	$\frac{ac}{J}$				
Pd – lieknas		$\frac{ac}{J} \frac{a}{B}$	$\frac{ac}{J}$	$\frac{ac}{J}$				

Pastabos: 1. Pirmuoju pateiktam atkūrimo būdai ir tikslinei medžio rūšiai teiktinas prioritetas.

2. Selekciniai apribojimai želiniams, taikomi bendra miško atkūrimo ir įveisimo nuostatuose numatyta tvarka.

3. Pelkinėse nusaustose augavietėse miško atkūrimo būdas parenkamas, atsižvelgiant į konkrečias po nusausinimo susidariusias augavietės sąlygas

Kaip ilgiau išsaugoti medžio gyvybingumą

Aplinkos ministerijos ir viešosios įstaigos „Lietuvos arboristikos centras“ balandžio 28-29 d. surengtoje konferencijoje „Medžio ekosistema ir žmogus“ dalyvavę medžių chirurgo – arboristai iš Latvijos, Lenkijos, Vokietijos, Norvegijos, Didžiosios Britanijos pasidalijo patirtimi, kaip ilgiau išsaugoti vertingų medžių gyvybingumą, aptarė jų įvairiapusę reikšmę šalies kraštovaizdyje ir miestų želdynuose, kultūros pavelde. Apie Lietuvoje esančius įdomius medžius senolius, gamtos paminklus ir parkų, miestų želdynus, jų apsaugą, esamas problemas, arboristikos plėtotę pranešimus skaitė specialistai iš Aplinkos ministerijos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos, Miškų, Ekologijos, Botanikos institutų, VU Botanikos sodo, LŽŪU, kitų įstaigų. Latvijos arboristai Vilniuje, Verkių parke atliko parodomąjį senų medžių genėjimą, supažindino su šio darbo praktika Latvijoje.

Arboristų rengimas ir veikla Europos šalyse

Pasak konferencijoje dalyvavusio Europos arboristikos tarybos pirmininko prof. dr. Marek Siewniak iš Lenkijos, šios tarybos atsakingojo sekretoriaus Wolfgang Gross iš Vokietijos, Europoje arboristinėje veikloje dalyvauja 23 šalys, arboristų susitikimai kasmet rengiami vis kitoje šalyje. Pernai toks susitikimas vyko Rygoje, šiemet planuojamas Suomijoje. Rengiami arboristų mokymo kursai, išleisti 3 vadovėliai. Išlaikiusieji egzaminus gauna sertifikatus praktinei veiklai, kitų arboristų mokymui. Patyrusiems arboristams suteikiama kvalifikacinė kategorija „Europos medžių technikas“.

Latvijoje grupė entuziastų arboristų 2008 m. pavasarį susibūrė į asociaciją, kuri 2009 m. tapo Europos arboristų tarybos nare. Latvijos arboristų asociacijos atstovų Edgars Neilands ir Andris Spailis teigimu, arboristikos įgūdžių pirmieji latvių specialistai mokėsi Vokietijoje, Prancūzijoje, vėliau patys įsteigė mokymo centrą, parengė 1560 val. mokymo programą. Iš užsienio arboristų įsigiję mokymo priemonių, jie apmokė 25 kursantus. Galima mokytis ir neakivaizdiniu būdu. Arboristų rengimui naudotasi ES Leonardo da Vinci projekto finansavimu. Apie arboristinę veiklą informuojama Latvijos visuomenė, rengiamos parodos. Gegužę tokia paroda surengta Siguldoje.

Arboristikos pradininkas Lietuvoje buvo čekų arboristas Martin Nemec. Lietuvoje 2010 m. pradžioje įsikūrė viešoji įstaiga „Lietuvos arboristikos centras“, kuriai vadovauja miškininkas, ekologas Gintaras Venckus. Arboristikos paslaugas mūsų šalyje gali teikti 15 specialistų.

Arboristikos filosofija ir praktika

Užsienyje seni medžiai skirstomi į medžius veteranus ir gamtos paminklus,

turinčius teisinį apsaugos statusą. Kalnų šalyse vertybė yra ir uolų plyšiuose augantys bonsai medžiai. Visų medžių būklė neišvengiamai priklauso nuo juos veikiančių įvairių aplinkos veiksnių. Didžiojoje Britanijoje ir kitose Europos šalyse dėl nepalankių ekologinių faktorių, grybinių ligų sunyko guobiniai medžiai. Lietuvoje džiūvo ąžuolai, uosiai. Norėdami gerai prižiūrėti medžius senolius, pratęsti jų gyvybingumą, arboristai turi būti plačios specializacijos. Pirmia, svarbu vizualiai įvertinti kiekvieno tvarkomo medžio sanitarinę būklę bei estetinę, kultūrinę reikšmę aplinkoje. Antra, nusimantyti, kaip jį „chirurginėmis priemonėmis“ sutvarkyti, nepabloginant esamos būklės. Medis genisi natūraliai, numesdamas iki ¼ turėtų perteklinių šakų. Jas numesti padeda vėjas, sniego apdribs, natūralus džiūvimas. Nulūžusių šakų vietose koncentruojasi naujų ūglių ataugimui būtina energija. Todėl norint atjauninti senų medžių šakas, lajas, jie minimaliai genimi.

Konferencijoje atkreiptas dėmesys, kad Lietuvos miestų želdynų, senmedžių tvarkymui skelbiami savivaldybių konkursai ir juose perkama pigiausia darbo pasiūla dažnai yra „meškos paslauga“ tokiems me-

džiams, želdynams. Nemokėdami, netinamu laiku, per daug išgenėjus seną medį, susilpnėja jo imuninė sistema, neatauginami jauni ūgliai, medis merdi, paspartėja jo senėjimas. Latvių arboristai patarė negenėti senų medžių pavasarį ir rudenį, kai sprogsta ir meta lapus (apie 2 savaites). Geriausiai medžiai apaugina žaizdas, išgenėjus birželį. Latvijoje leidžiama pavasarį medžius genėti iki balandžio 15 d.

Europos parkuose senų medžių drevės, kiaurymės neužmūrijamos aklinais, kaip pas mus, o uždengiamos medienos lopais (išpjautais reikiama dydžio ir formos skydais), paliekant angas ventiliacijai bei gyvūnams įlįsti. Arboristų požiūriu, vertingą medį reikėtų tvarkyti, formuoti bent kas dešimtmetį. Paprasčiau medžius tvarkyti atvirose vietose, kur galima privažiuoti su automobiliu – keltuvu. Gatvės medį apgenėti Latvijoje kainuoja apie 20 eurų. Nesant tokios galimybės, reikia į medį kopti alpinisto įranga. Šis tvarkymo būdas daug brangesnis, reikalauja specialaus pasirengimo, palankių oro sąlygų. Lipantiems į medžius pjovėjams dėl darbų saugos svarbu žinoti apytikrą medžio aukštį (kur tvirtinti lynus), kiekvienos medžių rūšies medienos sandarą (jos kietumą, trapumą, lankstumą), medžio kamieno svyravimo

Konferencijos dalyviai Vilniuje, Verkių parke

Genima Verkių parko liepa

amplitudę, vėjo stiprumą, galimą gūsinumą. Dirbant saugiu atstumu juostomis aptveriamas medis nuo pašalinių žmonių.

Užsienio šalyse arboristai medžių būklei nustatyti naudoja elektroninius prietaisus, kurių davikliais apjuosus medžio kamieną padaroma skerspjūvio nuotrauka. Iš jos įvertinama, kiek medis pažeistas puvinio, kokios viduje susidarę ertmės – drevės. Taip pat prietaisais galima nustatyti ir medžio stabilumą, kurį lemia šakų lajos ir šaknų sistemos santykis, pasvirimas. To reikiamai neįvertinus, ilipimas į medį gali būti be naudos ar baigtis pjovėjui sunkia trauma. Prieš darbų pradžią daromos treniruotės, kad arboristas medyje nejaustų baimės, dirbtų saugiai. Dėl darbų saugos prie vieno medžio triūsia du specialistai. Pasak latvių, kvalifikuoto arboristo 1 darbo valanda medyje kainuoja 15-17 eurų, o medį tvarkyti reikia vidutiniškai 5-6 val., kartais – ir visą dieną. Storos šakos, stuobriai pjaustomi motorpjūkliais, plonesnės šakos – specialiais rankiniais pjūklais, išpjauta mediena saugai nuleidžiama ant žemės lynais. Todėl sutvarkyti medį kainuoja apie 500-600 litų, o apleistą – dar daugiau. Latvijoje dirba apie 20 jaunų arboristų – lipikų į medžius, kurie samdomi tvarkyti senus miestų želdynų, parkų, kapinių, bažnyčių šventorių bei privačių sodybų medžius. Latvijos rinkos poreikiams reikėtų apie 30-ies patyrusių arboristų.

Kopimo į medžius alpinistų įranga kainuoja per 3000 eurų. Intensyviai dirbant dėl darbų saugos ją kas 3-5 metai reikia keisti, o virvės keičiamos kasmet. Be to, lipikams reikia radijo ryšio, specialios darbo aprangos – medkirčių rūbai atlaiko tik 3 mėnesius.

Miestų želdynų ir medžių senolių apsauga ir priežiūra Lietuvoje

Aplinkos ministerijos Saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamento direktorius Vidmantas Bezaras pranešime apžvelgė želdynų ir paskirų medžių senolių apsaugos ir priežiūros strategiją, teisinę bazę ir praktiką Lietuvoje. Želdynais ir medžiais privalo rūpintis savivaldybės, kurių teritorijoje tie medžiai auga, bei Aplinkos, Kultūros, Susisiekimo, Švietimo ir mokslo ministerijos. Praktinėje veikloje vadovaujamasi 2007 m. priimtu Želdynų įstatymu bei apie 40 poįstatyminių aktų, nustatytų tvarkų teisėmis ir rekomendacijomis. Tačiau jų įgyvendinimą riboja lėšos, kurių ypač stigo savivaldybėms ekonominiu sunkmečiu.

VU Botanikos sodo darbuotoja dr. Stasė Dapkūnienė informavo, kad šalyje 249 m. medžiams suteiktas gamtos paminklo bei apie 650 medžių (iš jų 555 introdukuoti) – nacionalinių gamtos išteklių statusas (jie įtraukti į Augalų genų banką). Šie medžiai pažymėti natūroje, jiems išduoti pasai. Lietuvos patirtimi inventorizuojant ir prižiūrint medžius senolius pasidalijo Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Planavimo ir kadastro skyriaus vyriausiasis specialistas Giedrius Mikalauskas. Gamtosauginiu požiūriu reikėtų saugoti ir medžius, kuriuose perigandrai. Laikas negailestingai palaužė ne tik aplinkosaugininko Vygando Kungio iš Plungės pristatytą senolį Lenkaičių ažuolą Žemaitijoje. Ieškoti įdomesnių senmedžių miškuose kviečiami miškininkai. Gražią privačią gamtosauginę iniciatyvą nuo 2008 m. rodo dr. Sigutė Kuusienė iš Miškų instituto: vykdant bendrą projektą su UAB „Ekomediena“ atsirado galimybė instituto laboratorijoje išauginti *in vitro* Stelmužės ažuolo palikuonių. Pasak biologės, pažadinti „iš letargo miego“ senolio ląsteles dauginimuisi yra sunkoka, bet bandymai teikia vilčių išsiauginti jaunų „stelmužiukų“. Jau keletas jų pasodinta lauke. Iš gilių išsiauginti šių palikuonių pavyko Kėdainių miškų urėdijos miškininkams. Žinoma, iš jų ūkinio miško nesodinsime, bet įveistos eksperimentinės giraitės visi lauktų. Pasak dr. S. Kuusienės, *in vitro* technologija būtų galima atnaujinti ir kitų medžių gamtos paminklų genofondą, bet kol kas mokslo ir gamtos saugos žmonėms tai dar neįdomu.

LŽŪU Miškų ir ekologijos fakulteto darbuotoja dr. Lina Straigyte, architektė Milda Aidukaitė atkreipė dėmesį į istorinio – kultūrinio paveldo želdynų išsaugojimo svarbą. Pasak dr. L. Straigy-

AUTORIAUS nuotraukos

Lynų nuleidžiama išpjauta negyva mediena

tės, pakaunėje privatizavus dalį pietinės Obelynės dalies dendroparko (8 ha), 2006 m. buvo iškirstas prof. T. Ivanausko įveistas sodas, pernai šis plotas pripažintas neturintis kultūrinio paveldo vertės. Jame norima statyti 20-ies gyvenamųjų namų kvartalą. Architektė M. Aidukaitė bėgsta, kad retinamos, prarandamos ir kai kurių privatizuotų dvarviečių buvusios gražios alėjos.

„Didelio medžio nenusipirksi“, – sakė Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto darbuotoja dr. Banga Grigaliūnaitė, supažindinusi su Vilniaus miesto želdynų sveikatingumu, jų nykimo priežastimis. Ji patarė parkuose, želdynuose aplink medžius įrengti apsauginį mulčio žiedą, kad žolės pjovėjai motorinėmis žoliapjovėmis nepažeistų medžių žievės bei nenupjautų jaunų medelių. Šio centro Ekologijos instituto darbuotojas dr. Povilas Ivinskis apžvelgė paprastųjų kaštonų nykimo priežastis Lietuvoje, ypač taršos pakelėse bei kenkėjo keršosios kaštoninės kandelės nuo 2006 m. daromą žalą miestų želdynams. Trūkstant maisto, šie kenkėjai puola ir klevų lapus. Dėl to apželdintojai siūlo nesodinti naujų kaštonų miestų gatvėse ir želdynuose.

Atkreiptas dėmesys, kad šalyje nemažai medžių pakelėse išpjauja kelininkai, prie elektros linijų – energetikai, paskiri medžiai iškertami reklamos skydų statytojų, gyventojų prašymu, motyvuojant, kad jie stelbia, teršia aplinką, pavojaingi žmonėms, eismui, trukdo statyboms. Leidimų iškirtimui išdavimas priklauso nuo savivaldybių specialistų požiūrio į medžius, miesto plėtros tikslų.

VACLOVAS TREPĖNAITIS

Algirdas Matulionis

ir XX a. antrosios pusės miškininkystės renesansas Lietuvoje

(Tęsinys, pradžia 4 nr.)

Miškininkystės renesansas reiškėsi ir jaunų miškų ūkio specialistų entuziazmu, įsiliejimu į konkrečius darbus miške, mokslo žinių diegimu gamyboje. Jie vadovavosi principu: dirbk atsakingai iš meilės miškui. Tai ėjo iš tarpukario Lietuvos miškininkų, kaip pasišventimas profesijai, nieko bendra neturintis su asmenine materialine nauda.

Specialistų brandumui ugdyti, jų žinių atnaujinimui šeštame – septintame dešimtmetyje Miškų tyrimo institute organizuoti trumpalaikiai (1-2 savaičių) kvalifikacijos kėlimo kursai, kuriuose mokslininkai perteikdavo miškininkavimo naujoves. Kursai tarnavo ir ministerijai, ruošiant visų rangų kadrų rezervą. Miškininkas B. Kančys buvo šių kursų organizatoriumi. Vėliau juos perėmė Lietuvos žemės ūkio akademija.

Septinto dešimtmečio pradžioje iš Švedijos per Vokietiją atėjo genetiko B. Lindquisto idėja atrinkti geriausius pliusinius medžius masinei miško selekcijai (knyga atspausdinta 1954 m. Vokietijoje). Aptarus knygos idėją institute, dr. V. Ramanauskas paruošė instrukciją, kaip tokius medžius atrinkti. Bet iškilo problema: kas praktiškai tai padarys miške?

Tarėmės su ministru A. Matulioniu, kaip panaudoti miškų ūkiuose mokslinės – techninės draugijos narių entuziazmą. Ministras pritarė idėjai ir davė nurodymą ūkių vyriausiesiems miškininkams, kad šie su girininkais ir eiguliais geruose medynuose surastų ir pažymėtų geriausius medžius – kandidatus į pliusinių kategoriją. Taip su ministro pagalba Lietuvoje buvo atrinktas pradinis rinktinių medžių fondas.

Paminėtinas dar vienas ministro A. Matulionio sprendimas – metodinį vadovavimą miško patologų grupei, veikusiai prie Kauno miškų ūkio, patikėti Miškų tyrimo instituto Miško apsaugos skyriui.

Apibendrinant čia paminėtus A. Matulionio veiklos fragmentus istorinio palikimo perspektyvoje, galima daryti tokias išvadas:

Kaip profesionalus miškininkas ir ilgametis miškų žinybos vadovas, jis nusipelnė didžiulės pagarbos Lietuvos miškams ir miško ūkiui XX a. miškininkystės istorijoje.

Jo sukurtas kompleksinis miškų ūkis, apimantis miškų auginimo ir naudojimo visumą, daugiau nei 4 dešimtmečius buvo atskira krašto ūkio šaka.

Jam vadovaujant miškų žinybai, susikūrė eksperimentinis miškininkystės mokslas, išaugo jo bazė Girionyse, susiformavo darni miškininkystės mokslo ir miško ūkinės veiklos vienvėdis.

A. Matulionį reikėtų paminėti ir kaip miškininkystės žurnalo „Mūsų girios“ atgaivintoją.

Plečiantis miškų tyrinėjimams, Miškų tyrimo institute ir LŽŪA Miškų ūkio fakultete leidžiamas žurnalas „Socialistinis žemės ūkis“ netenkino miškų ūkio poreikių. 1957 m. pavasarį lankantis A. Matulioniui Miškų tyrimo institute, direktoriaus A. Kvedaro kabinete aptariant kitas temas, iškilo ir savarankiško miškininkystės leidinio klausimas. Tuomet žurnalų leidimo teisė buvo Sąjunginės vyriausybės žinioje, o leidinius (biuletenius) galėjo leisti ir Lietuvos valdžia. A. Matulionis pažadėjo išsiaiškinti tokio leidinio leidimo galimybes LKP Centro Komitete. Taip A. Matulionio ir Gamtos apsaugos komiteto pirmininko V. Bergo iniciatyva buvo rastas kompromisinis sprendimas leisti leidinį „Mūsų girios“, faktiškai turiniu ir forma atkuriant tarpukario „Mūsų girių“ žurnalą.

Norėčiau paminėti ir kai kuriuos įsiminusius A. Matulionio būdo bruožus. Pirmą kartą aš jį pamačiau 1951 m. vėlyvą rudenį Kaune, LŽŪA Aktų salėje, kur vyko pirmoji prieš metus įsteigto Miškų ūkio tyrimo instituto mokslinė konferencija. Visam gyvenimui įsiminiau jo rudą, pagal to meto madą

A. Matulionis poilsiauja su bendradarbiais

stačiais pečiais kostiumą, karišką elgsenos manierą. A. Matulionis ragino miškininkus želdyti miškus, rekonstruoti menkaverčius krūmynus, kelti miškų produktyvumą, didinti mokslo vaidmenį kasdieninėje miškininkų veikloje. Man, penkto kurso studentui, jo siūlymai atrodė programiniai, paliko didžiulį įspūdį.

Po konferencijos mums, instituto laborantams, buvo leista dalyvauti pažintinėje išvykoje į Alytaus miškų ūkį. Jo direktorius Stanislovas Tuminauskas parodė tarpukario Aukštesniosios miškų mokyklos ir jo rūpesčiu sukaupą didžiausią to meto miškų žinyboje sumedėjusių augalų kolekciją. A. Matulionis, kaip buvęs Alytaus aukštesniosios miškų mokyklos absolventas, patyręs dendrologas, gyvai diskutavo dėl kiekvienos demonstruojamos svetimžemės medžių rūšies platesnio veisimo galimybių Lietuvoje. Beje, jis labai propagavo liepų plitimą Lietuvos miškuose.

Kartu matėsi jo aukštaitiško charakterio bruožas – karštai ginti savąją tiesą. Tokį jį mačiau ir 1954 m. vasarą miškų ūkio darbuotojų pasitarime ugdymo kirtimų klausimais Kėdainių

miškų ūkio Josvainių girininkijoje, prie Šuravų ažuolo.

Visoje savo veikloje A. Matulionis vadovavosi tik patikimais, argumentuotais įrodymais, niekam neleidamas primesti savo nuomonės, kol jis tuo tvirtai nepatikėjo. Tvirtas jo charakteris leido jam išlaikyti nepaliestas vertingas sengires ir vandenį. Atsakingiausiose vyriausybės posėdžiuose jo sparnuota frazė „Mano pareiga prieštarauti“ išsaugojo natūralų Pūnios šilą, kai buvo svarstomas Nemuno kaskadavimo projektas, Jurbarko girią ir Nemuno deltą, sprendžiant Naftos perdirbimo gamyklos vietą, Kurtuvėnų kraštovaizdį, rekonstruojant kelių tinklą Šiauliuose ir daugelį kitų vertingų gamtos objektų.

Ankstyvame pokaryje į Lietuvą miškų politikos formavimui buvo siunčiami specialistai iš Rusijos – A. Ponomariovas, N. Gugninas, B. Lukijanovas, V. Gidžius. Kai kurios jų miškininkavimo politinės nuostatos A. Matulioniui nebuvo priimtinos. Dėl to kartais būta rimtų konfrontacijų. Pavyzdžiui, dėl N. Gugnino atšaukimo į Maskvą prireikė net LKP CK plenumo. Geri ir šilti jo santykiai išliko su A. Ponomariovu ir

B. Lukijanovu, kuris vėliau tapo Ukrainos miškų ūkio ministru.

Kaip žmogus jis buvo labai jautrus, pakankamai sentimentalios dvasios, gebantis suprasti ir atjausti kitą, labai paprastas, kuklus. Ministerijoje kartais užsikalbėdavom, užsidiskutuodavom su ministru iki vėlyvos nakties. Kartą išeinant minkštas sniegelis krinta, jis klausia: „Kaip tu parvažiuosi?“ Sakau – traukiniu. A. Matulionis liepia savo vairuotojui Kostui, kad mane nuvežtų į stotį, o jei nėra artimo traukinio – ir į Kauną. O pats nuėjo pėsčias namo, neva, pasivaikščioti.

Kasmet keletą kartų tekdavo buvoti su juo medžioklėse. Jis visada vilkėjo savo žaliąją, kuklią, padėvėtą uniformą, o pietums pasiimdavo porą svogūnų, duonos ir lašinukų, vakarienei – ir butelį „Sostinės“. Miškų ūkių direktorių bandymai paruošti medžiotojams iškilmingas vaises buvo uždrausti, jis griežtai sudraudavo mėgstančius išlaidauti. Net žurnale „Mūsų girios“ išspausdino straipsnį „Apsieisime be šašlyko“. Visi buvo pripratę medžioklėse užkasti miške prie laužo. Pagal A. Matulionį, tai neišlaidu ir per ilgai neužtrunkama. Tiesa, po tradicinių medžioklių Dubravos girioje, kur jis kasmet dalyvaudavo,

nepriekaištaudavo, kad medžioklės karaliaus šventinimo vakarienę mes perkėlėme į pirtį. Ir vaisės ten būdavo su tam skirtu ceremonialu.

Per savo kuklumą A. Matulionis netgi savo 60-mečio paminėjimo buvo beatsisakęs. Ilgai teko įkalbinėti, kad kukliai atšvęstume Girionyse. Bet į Miškų instituto salę suvažiavo daug miškų ūkio ir miško pramonės darbuotojų, visuomenės atstovų. Šventiniuose susitikimuose ar pobūviuose A. Matulionis gyvai bendravo su visais miškininkais, jų žmonomis, palikdamas gero tono įspūdį. Dėl to jį gerbė ir daugybė nieko bendra su miškais neturėjusių žmonių.

Baigiant prisiminimų nuotrupas, pasakytina, kad A. Matulionio atsidavimas miškų reikalams, jo atviras būdas, valingi sprendimai ir reiškiamas žmogiškas atlaidumas pelnė jam ne tik miškininkų, bet ir daugelio jį pažinojusių pagarbą. Ir pasikeitus socialinei – politinei aplinkai, nepriklausomoje Lietuvoje niekam nekilo minčių dergti ar nors priekaištauti dėl jo buvusios politinės orientacijos. Jo nuopelnai miškams įamžinti skaičių kalba „Lietuvos miškų metraštyje, XX amžius“.

Akademikas
LEONARDAS KAIRIŪKŠTIS

Ministras A. Matulionis (sėdi centre) su Miškų ūkio ir miško pramonės ministerijos kolektyvu 1961 m.

Pažinęs įvairiapusį miškininko darbą

Į „Mūsų girių“ klausimus atsako Trakų miškų urėdijos urėdas Vygantas Mierkis

Miškininkų visuomenėje esate žinomas ir gerbiamas žmogus. Gimėte viename gražiausių Lietuvos gamtos kampelių – Zarasų krašte – ežerų ir miškų apsuptyje. Gal tai ir lėmė Jūsų profesinį pasirinkimą? Nelengvą, tačiau pilną romantikos...

Gimiau ir užaugau Zarasų krašto Baltriškių (buvęs Lundiškių) kaime, ten pat mokiausi aštuonmetėje mokykloje, o K. Būgos vidurinę mokyklą baigiau Dusetose. Tarp giminių ir artimųjų nebuvė nė vieno, dirbančio miškų ūkyje. O miškininko profesiją pasirinkau tėvelio įkalbėtas. Jis buvo baigęs agronomiją, tačiau sekti savo pėdomis nerekomendavo... Šiandien galiu nuoširdžiai pasakyti, kad neapsirikau. Po Miškų fakulteto baigimo, dirbdamas miškų žinyboje įvairiose pareigose sutikau daug puikių, savo darbą išmanančių bei miškui atsidavusių žmonių. Juk gerai, kai noriai važiuoji į darbą ir su pasitenkinimu pradedi naują darbo dieną.

Profesinėje veikloje ragavote ir girininko, ir aukšto miškų žinybos vadovo duonos. Papasakokite trumpai apie savo karjeros tarpsnius.

Studijuodamas miškininkystę tuometinėje Žemės ūkio akademijoje, gamybinę praktiką atlikau savo gimtajame krašte, Antazavės girininkijoje. Mane, praktikantą, paskyrė girininko pavaduotoju pas principingą, „smetoninį“ girininką R. Aidietį, iš kurio pirmą kartą sėmiausi praktinės miškininkystės pagrindų. Po Akademijos baigimo atėjau dirbti ten pat vietoj savo praktikos mokytojo. Vėliau, 1976 m. dideliu profesiniu iššūkiu tapo kvietimas, tuomet dar visai jauno girininko, dirbti vyresniuoju inžinieriumi Miškų ministerijoje, kuriai vadovavo ministras A. Matulionis. Mane priėmė į Miško naudojimo skyrių. Jo viršininku dirbo nusipelnęs miškininkas J. Šatkus, pavaduotoju – savo srities žinovas J. Juoskaitis, o miškotvarkos sritį kuravo

Trakų miškų urėdijos urėdas Vygantas Mierkis

didelę praktinę patirtį turintis, dirbęs miškotvarkos būrio viršininku Sibiro platybėse R. Dūdelis. Profesinė prasme praėjau tikrą mokyklą, vadovaujant ir mokant principingiems, sąžiningiems ir kartu paprastiems žmonėms. Mano kartos miškininkai liudija tą patį, jog tuometiniai Miškų ministerijos kadrai buvo labai stiprūs. Skyrių viršininkais, jų pavaduotojais, nekalbant apie ministro pavaduotojus, dirbo buvę miškų direktoriai ar vyriausieji miškininkai, puikiai išmanantys ir gerbiantys savo darbą. Žinoma, darbas ministerijoje nestokojo biurokratizmo. Bet specialistai nebuvo vien kabinetiniai žmonės, dažnai vykdavo į miškų ūkius atlikti kompleksinių revizijų ar spręsti kitų su miškininkyste susijusių klausimų. Visada stengėmės būti arčiau miško ir praktinių darbų.

Todėl, išėjus į pensiją buvusiam ilgametiam Vilniaus miškų ūkio vyriausiajam miškininkui D. Petrauskui, aš pats pasiprašiau būti paskirtas šio ūkio vyriausiuoju miškininku. Tokį paskyrimą palaikė tuometinis ministro pavaduotojas Z. Truskauskas. Panaikinus Miškų ministeriją ir miškų žinybą prijungus prie Žemės ūkio ministerijos, V. Antanaičio ir A. Bruko skatinamas sutikau

vadovauti naujai formuojamam Miškų departamentui, vėliau teko dirbti Miškų ir saugomų teritorijų departamento direktoriaus pavaduotoju.

Jau dešimtį metų, kai dirbu Trakų miškų urėdijoje miškų urėdu – labai tuo didžiuojuosi ir džiaugiuosi.

Vis dėlto gamybininko pradas nugalėjo. Kokių ėmėtės pertvarkymų, pradėjęs vadovauti, tuomet sunkiai besiverčiančiai Trakų miškų urėdijai? Kaip išgyvenote dabartinį sunkmetį? Kokiais ekonominiais (ir ne tik) pasiekimais galite pasigirti?

Didelių reformų bei pertvarkymų nevykdžiau. Paprasčiausiai sustygavau miškų urėdijos veiklos grandžių darbą. Stengiausi išlaikyti visus žmones. Žinoma, su tais, kuriems netiko nauji pokyčiai, teko atsisveikinti. Tiesa, pačioje pradžioje pusmečiui visiems miškų urėdijos darbuotojams sumažinome atlyginimus, atsisakėme pasenusios technikos. Pamažu atsirado lėšų ir investicijoms.

Išgyventi praėjusį sunkmetį ištis nebuvo lengva. Gerai, kad Generalinė miškų urėdija laiku sureagavo ir patvirtino ilgalaikį veiksmų planą esant ekstremalioms ekonominėms sąlygoms medienos rinkoje nustatydamą pirmąjį arba antrąjį ekstremalių ekonominių sąlygų lygį ir konkrečias priemones susidariusioms ekonominėms sąlygoms stabilizuoti. Tai padėjo tinkamai pasiruošti ne tik ekonomiskai, bet ir psichologiškai.

Jau 2008 m. II ketvirtyje 20 proc. teko sumažinti tarnybinių lengvųjų ir lengvųjų automobilių mėnesinius degalų limitus, atsisakyti lengvųjų automobilių nuomos eigulių tarnybinėms reikmėms. Nuo antrojo pusmečio sustabdyti kelių remonto ir priežiūros darbai. Vidutinis miškų urėdijos darbuotojų atlyginimas sumažintas apie 30 proc., o planuotos lėšos kapitalinėms investicijoms – apie 772 tūkst. Lt. Šios priemonės buvo vykdomos dar 2009 bei 2010 metais.

Šie veiksmai leido išsaugoti beveik visas darbo vietas.

Ekstremalių ekonominių sąlygų medienos rinkoje išgyvenimui turėjo ir tai, kad miškų urėdija prieš krizę uždirbtas

lėšas efektyviai panaudodavo – investavo naujo medelyno įkūrimui, naujos miško technikos ir medienos transporto priemonių įsigijimui, susidėvėjusių atnaujinimui, gamybinių ir girininkijų pastatų renovavimui ir jų gerbūvio sutvarkymui. Tad 2004-2008 m. Trakų miškų urėdijos balansinis ilgalaikis turtas siekė 9,6 mln. litų.

Laiku suformuota miško kelių remonto ir priežiūros brigada, supirktą būtina technika bei tam tikslui kasmet skiriamos 0,6 mln. Lt lėšos sąlygojo, jog sunkmečio pradžioje kelių būklė buvo gera, todėl jų remonto bei priežiūros darbų sustabdymas neturėjo neigiamos įtakos medienos išvežimui iš miško sandėlių.

Sunkmečio metais miškų urėdija dirbo pelningai. Įvykdyti visi privalomieji darbai, laiku ir kokybiškai sutvarkyti pernai praūžusio škelvo padariniai. Kasmet vidutiniškai buvo apželdoma po 250 ha plynai iškirstų kirtaviečių, o šiemet dar ir apie 60 ha plynai iškirstų vėjavartų ir vėjalaužų kirtaviečių.

Kylanti apvaliosios medienos vidutinė pardavimo kaina (2009 m. – 88,9 Lt/ktm; 2010 m. – 113,8 Lt/ktm; 2011 m. I ketv. – 147,6 Lt/ktm) suteikia galimybes planuoti naujas investicijas bei gerinti darbuotojų socialines ir ekonomines sąlygas. Šiemet baigta montuoti miško gaisrų stebėjimo sistema, sudarytos sutartys naujai medkirčiai ir naujam Medienvežiui automobiliui įsigyti. Pradėtas Rūdiškių girininkijos administracinio pastato su gyvenamosiomis patalpomis bei Aukštadvario girininkijos Strėvos pasodos buto remontas. Imta atstatinėti specialistams sunkmečio metu nuimta pareigybinių algos kintamoji dalis.

Jums patikėtos visuomeninės Miškų urėdų valdybos pirmininko pareigos. Kas nuveikta šiame darbo bare, kokie artimiausi planai ir uždaviniai?

Miškų urėdijų urėdų taryba, veikianti prie Generalinės miškų urėdijos, turi patariamąjį balsą, sprendžiant valstybinių miškų ir su jais susijusių klausimus. Šie metai antrieji, kai esu išrinktas šios tarybos pirmininku. Susikūrus miškų urėdų tarybai, jai teko didelis darbas laiku ir kompetentingai reaguoti atremiant įvairius kaltinimus valstybinių miškų urėdų adresu. Reikėjo pateikti tikrą, neiškreiptą informaciją apie miškų urėdijų veiklą, jų darbo efektyvumą, naudą bei grąžą valstybei.

Miškas – ypatingas Lietuvos turtas, turintis didžiulę ekonominę, bet kartu niekuo nepakeičiamą ekologinę ir socialinę vertę. Ypač neramu, jog dar iki šiol eskaluojamos kompleksinio miško ūkio suskaldymo ir vienos valstybinių miškų įmonės įsteigimo idėjos. Bandyimų ūkininkauti išsklaidžius kompleksinę miškų ūkio veiklą būtų dar ankstyvuojami sovietmečiu, tą puikiai prisimena vyresniosios kartos miškininkai. Tuomet veikė miškų ūkiai ir miško pramonės ūkiai. Vieni iškirsdavo mišką ir jį sėkmingai parduodavo, o kiti atlikdavo miško atkūrimo, priežiūros bei daugelį kitų darbų. Finansuojama buvo iš valstybės biudžeto. Viena miške ūkininkavo du šeimininkai. Tai nepasiteisino ir 1957 metais tokio modelio atsisakyta. Vėl grįžta prie kompleksinio miškininkavimo.

Vienas svarbiausių miškų urėdų tarybos uždavinių, kartu su miškų urėdijų zonų koordinatoriais teikti Miškų departamentui, Generalinei miškų urėdijai pasiūlymus ruošiant teisės aktus, jų pakeitimo ar panaikinimo projektus. Išdiskutuota, apibendrinta ir pagrįsta kolektyvinė nuomonė – svarus argumentas naujiems sprendimams imti. Tarkim, prieš patvirtinant miško kirtimo taisykles, pavyko įrodyti, jog rinktiniais sanitariniais kirtimais, aišku išskyrus plynus sanitarinius kirtimus, visa iškirsta mediena būtų priskiriama tarpiniam miško naudojimui, nepriklausomai nuo medynų brandumo.

Ilgą laiką aktyviai dalyvaujate Lietuvos miškininkų sąjungos veikloje, esate LMS Prezidiumo narys.

Lietuvos miškininkų sąjungai priklausau beveik nuo pat jos atkūrimo. Nors tai visuomeninė ir savanoriška organizacija, tačiau norėtusi, kad LMS veikloje dalyvautų kiekvienas miškininkas, ypač dirbantis miškų žinyboje. Tokiu būdu galima dalyvauti ne tik miškų ūkio ir gamtos apsaugos politikos formavime, bet pasinaudoti galimybe kelti miškininkų profesinį, kultūrinį ir ekonominį lygį, vykdyti ekologinį švietimą, padėti globoti jaunuosius miško bičiulius.

Pastaraisiais metais LMS, jos Prezidiumas ne kartą reiškė nuomonę dėl valstybinių miškų ūkio valdymo tobulinimo, pasisakė prieš miškų privatizavimą ir kt. Kreiptasi į šalies vadovus su pareiškimais ar kreipimais dėl valstybi-

nių miškų tolimesnio valdymo ir naudojimo bei dėl viešojoje erdvėje skleidžiamos klaidingos informacijos apie miškininkystės veiklą.

Nemažai dirbama ir miškininkystės srityje. Pavyzdžiui, prieš kelis metus vadovaujant LMS viceprezidentui prof. A. Juodvalkiui teko dalyvauti komisijos darbe nustatant geriausiai ugdymo kirtimus atliekančią girininkiją. Šiemet LMS organizuoja miškų urėdijose konkursą geriausiai neplynus pagrindinius kirtimus atliekančiai girininkijai nustatyti. Esu įtrauktas į šio konkurso respublikinę komisiją. Tokie konkursai suteikia galimybę pamatyti geriausius Lietuvos miškininkystės objektus.

Miškininkų negali nejaudinti, kad apie 260 tūkst. ha šalies miškų vis dar neturi tikro šeimininko. Nors daliai šių miškų pateikti prašymai juos grąžinti, tačiau apie 100 tūkst. ha neturi potencialių savininkų. Manau, kad Miškininkų sąjunga galėtų imtis iniciatyvos, kad rezervuotų miškų nuosavybės klausimai būtų išspręsti kuo greičiau. Tiksliausia šiuos miškus, ypač jei ribojasi su valstybiniais, perduoti valstybei, t.y. priskirti miškų urėdijoms, nežiūrint jų kiekybinių ir kokybinių miško rodiklių.

Kaip leidžiate laisvalaikį?

Laisvalaikio, deja, nebūna daug. O kai jo atsiranda, dažniausiai užsiimu namų aplinkos tvarkymu. Tarp didžiausių pomėgių, žinoma, išliko krepšinis. Dabar tenka pasitenkinti tik rungtynių stebėjimu – šios sporto šakos aktyviai nekultivuoju. Kartais pamedžioju ar pažvejoju. Kadangi užaugau kalnuotame Zarasų krašte, žiemą retkarčiais paslidinėju.

Karjeros sėkmės garantu dažniausiai būna šeima, jos palaikymas. Ar vaikai pasekė Jūsų pėdomis?

Visada jaučiau šeimos palaikymą. Gerai, kai iš namų į darbą išvykstu su gera nuotaika, o grįžus į namus randu supratimą. Iš trijų vaikų tik sūnus Andrius įgijo miškininko profesiją bei baigė miškų ūkio magistrantūrą, o dabartiniu metu vadovauja UAB „Baltic Forest group“ įmonei. Sūnus Nerijus – nuosavos autotransporto įmonės vadovas, duktė Agnė – teisininkė.

Kalbėjosi RIMONDAS VASILIAUSKAS

Kokiu kirtimų intensyvumu ugdyti pušynus

Ignalinos miškų urėdijoje gegužės 6 d. surengtame pasitarime – diskusijoje šios urėdijos miškininkai su atvykusiais specialistais – Aplinkos ministerijos Miškų departamento Miškininkystės skyriaus vedėju Stanislovu Žebrausku, Generalinės miškų urėdijos Miško resursų ir prekybos mediena skyriaus vedėjo pavaduotoju Giedriumi Grincevičiumi, Valstybinės miškų tarnybos Nacionalinės miškų inventorizacijos skyriaus vedėju Gintaru Kulboku, Valstybinio miškotvarkos instituto direktoriaus pavaduotoju Martu Lyniku, Miškų instituto Miškininkystės skyriaus vedėju dr. Virgilijum Mikšiu, prof. Antanu Juodvalkiu, Utenos RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėju Petru Galgatavičiumi aptarė šioje miškų urėdijoje vykdytų ugdymo kirtimų apimčių kaitą, jos priežastis, vidinės miškotvarkos projekte rekomenduotą pušynų ugdymo retinimais ir einamaisiais kirtimais intensyvumą ir jo atitikimą esamą medynų būklę, našumą bei šiais kirtimais gaunamą ekonominę naudą, kodėl praktinėje veikloje neretai miškininkai noriau renkasi sanitarinius kirtimus.

Ugdymo kirtimų aktualijos Ignalinos miškų urėdijoje

Ignalinos miškų urėdo pavaduotojas Pranas Kraujalis pranešime pažymėjo, kad, palyginus kasmetines ugdymo kirtimų apimtis nuo 1999-2000 m. miškotvarkos ir naujai patvirtinto vidinės miškotvarkos projekto 2009-2010 m., jaunuolynų ugdymo apimtys sumažėjo nuo 227 iki 180 ha, arba 47 ha, retinimo kirtimų – nuo 89 iki 85 ha arba 4 ha, o einamųjų kirtimų kiek padidėjo. Dauguma einamųjų kirtimų atlikti pušynuose (apie 90 proc.). Vykdamas einamuosius kirtimus iškilo jų charakteristikų neatitikimas ugdytinų medynų atrinkimo reikalavimams, kurie buvo išdėstyti 2000 m. „Miško ugdymo ir sanitarinių kirtimų taisyklėse“. Pagal jas, grynuose pušynuose einamieji kirtimai galimi tik esant 0,9 ir didesniai skalsumui, o po kirtimo paliekamų medžių skaičius konkrečiai nustatytas taisyklių priede. Dalyje einamųjų kirtimų sklypų šie reikalavimai neišlaikyti ir jų vykdyti nebuvo galima. Dabartinėse Miško kirtimų taisyklėse paliekamų po kirtimo medžių skaičiui reikalavimai sumažinti, taip pat galimi neintensyvūs einamieji kirtimai vyresnio amžiaus medynuose, o tai

aktualu ypač Aukštaitijos NP teritorijoje esančiuose miškuose.

Pastaruoju metu šioje urėdijoje vykdamas ugdymo kirtimus opia problema tapo einamųjų kirtimų intensyvumas. Miškotvarkos projekte rekomenduota retinimuose ir einamuosiuose kirtimuose taikyti vidutiniškai 52 ktm/ha kirtimo intensyvumą, o praktiškai iškertama vidutiniškai po 32 ktm/ha. Šio rodiklio laikytis bus sunku ir ateityje, nes dalis ugdytinų pušynų yra saugomose teritorijose, kur nevykdytini intensyvūs ugdymo kirtimai.

Pernai Ignalinos miškų urėdija einamųjų kirtimų apimtis įvykdė tik 44 proc. Tam įtakos turėjo ir tai, kad šie kirtimai čia nerentabilūs: dauguma pagamintos medienos yra malkinė; rangovams už 1 m³ paruošimą reikia mokėti po 40 Lt, o pardavus gaunama 65 Lt/m³.

Šiomet kiekvienai miškų urėdijai nustatytos padidintos retinimų ir einamųjų kirtimų užduotys pagal plotą ir iškertamą medienos tūrį 2011-2015 m. Todėl 5-erius metus ignaliniečiams teks vien einamaisiais kirtimais kasmet ugdyti po 250 ha medynų ir iškirsti po 13 100 ktm medienos.

P. Kraujalio teigimu, pagal naujos vidinės miškotvarkos projektą Ignalinos miškų urėdijai buvo patvirtinta metinė 13 200 ktm tarpinio naudojimo norma. Vykdamas nustatytą ugdymo kirtimų užduotį, ši medienos tūrio kiekį turėtų sudaryti beveik vien einamieji kirtimai. Atlikus visus numatytus tarpinio naudojimo kirtimus, Ignalinos miškų urėdija viršytų nustatytą bendrą miško kirtimų normą arba jai subalansuoti būtina mažinti kirtimų apimtį pagrindinio naudojimo P, E ir B poūkiuose.

Miškų urėdijos specialistai mano, kad urėdijoms, kurioms yra tvirtinami nauji vidinės miškotvarkos projektai, dėl pakitusių ugdymo kirtimų apimčių bent tarpinio naudojimo apimtys turi būti sugrąžinamos į rezervą, jei kirtimai mažėja ir leidžiama paimti iš rezervo, jei kirtimai didėja.

Problemos sprendimas specialistų požiūriu

Pasitarime dalyvavusiųjų miškininkų manymu, ugdymo kirtimų vykdymo pagrindu turėtų išlikti sudarytas vidinės miškotvarkos projektas. Bet šių kirtimų žinovas prof. Antanas Juodvalkis pažy-

Pasitarimo dalyviai vertina pušynų ugdymo galimą intensyvumą

Diskusija (kairėje – urėdijos inžinierė Danutė Balinskienė)

mėjo, kad vidinės miškotvarkos projekte II eile numatyti ugdytini medynai turėtų būti tik rekomendaciniai miškų urėdijoms, o ne privalomi. Atrėždamas miško ugdymui biržę, girininkas turėtų nuspėti ugdymo kirtimų eiliškumą parinkimą ir intensyvumo dydį pagal esamą faktinę medyno būklę. Neginčijama tiesa, kad vyresnio amžiaus (60-70 metų) pušyne negalime tikėtis didelio kirtimo intensyvumo ir medienos tūrio, nenorint iš medyno padaryti „sodo“.

Buvusio ilgamečio Ignalinos miškų urėdo Edmundo Kapturausko pastebėjimu, ugdant medynus, intensyviau reikia kirsti retinimo kirtimais (formuojamas medyno medžių rūšių sąstatas), o einamaisiais kirtimais, tuo labiau pavėluotais, galime tik išrinkti iškrentančius menkaverčius medelius, iškirsti iš pušyno nereikalingus beržus ir šiek tiek gauti papildomo medienos tūrio.

Daugėlišio girininkijos girininkui Algimantui Burokui rūpėjo, koku intensyvumu ugdyti medyną, kai jame medžiai išsidėstę netolygiai – vienur auga grupėmis, kitur retmės, kaip pasiekti bendrą normatyvinį iškirtimo intensyvumą pagal medyno plotą.

Valstybinės miškų tarnybos Nacionalinės miškų inventorizacijos skyriaus vedėjas Gintaras Kulbokas pastebėjo, kad praktiniam medynų ugdymo kirtimų vykdymui bei kirtimų intensyvumui nemažos įtakos turi ir miškų urėdijų ekonomika – kiek kartų galime ateiti į tą patį medyną vykdyti šių kirtimų, nuostolingi jie ar ne urėdijos veiklai. Kontro-

liuojantys RAAD-ų pareigūnai daugiau dėmesio skiria privačių miškų kontrolei, o urėdijose šie kirtimai ne visada susilaukia kontroliuojančiųjų dėmesio.

Miškotvarkos projektuose dažnai retinimų kirtimais planuojama apie 80 proc. iškertamos medienos apskaityti likvidine. Tai ne visur galima pasiekti.

Specialistų nuomone, retinimo kirtimai pušynuose galėtų būti įtraukti į miškų urėdijų privalomųjų miškų ūkio darbų sąrašą ir vykdytini, kaip investiciniai darbai, ugdant ateities medyno tūrį.

Gera pažįstantis šio regiono miškus Utenos RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėjas Petras Galgatavičius sakė, kad nederlingų augaviečių pušynuose daug kur einamieji kirtimai nebūtini, medynai savaime išsiretina, virsta negyva mediena bioįvairovei. O skaičiuodami miškų naudojimą pagal statistinį šalies miškų prieaugį, siekdami iš miško kuo didesnės naudos, eisime Latvijos keliu. Kirtimų planuotojams reikėtų pamąstyti, kokį medienos tūrį brandžiam medyne kirsime po 20-30 metų, dabar jį intensyviai išretindami einamaisiais kirtimais, ar bus iš to ekonominis efektas?

Specialistų požiūriu, tarpiniame miško naudojime yra per didelis sanitariniais kirtimais iškertamos medienos kiekis. Juo urėdijų ataskaitose neretai padengiami neatlikti einamieji kirtimai. Ydinga praktika, kai projektuotuose einamųjų kirtimų sklypuose neretai tik imituojamas kirtimas – „dėl vaizdo“ iškertami tik plyni valksmai.

Ignalinos miškų urėdijos miškininkų manymu, atsisakyti sanitarinių kirtimų negalima – ši mediena nekirstu mišku parduodama gyventojams malkoms.

Praktinė diskusija girininkijose

Išvykoje į Kaltanėnų, Daugėliškių, Dūkšto ir Minčiagirės girininkijas vyko praktinė diskusija apie retinimo ir einamuosius kirtimus miškotvarkos suprojektuotuose vykdyti objektuose, šių kirtimų tikslumą ir efektą konkrečiu atveju. Keletas pavyzdžių pasvarstymui.

Kaltanėnų girininkijoje gryname pušyne (Nal augavietė) miškotvarkos projekte rekomenduota iš 0,8 skalsumo medyno 1 ha retinimo kirtimu iškirsti vidutiniškai po 16 m³ likvidinės medienos, pagal atliktus girininkijos specialistų matavimus (nustačius medynę faktinį 0,9 skalsumą) – iki 21 m³, paliekant 1769 medžių augti. Daugėlišio girininkijoje Nbl augavietės pušyne (pagal miškotvarką 1,0 skalsumo) rekomenduota einamaisiais kirtimais iškirsti iš 1 ha po 46 m³, o permatavus (skalsumas nustatytas 0,9) – tik po 27 m³, paliekant augti 1019 medžių. Beveik dvigubai mažesnis kirtimo intensyvumas, negu nurodyta miškotvarkos projekte nustatytas matavimais ir apžiūrėtuose objektuose Dūkšto ir Minčiagirės girininkijose.

Ką daryti girininkui, gavusiam padidintą ugdymo kirtimų užduotį? Apie tai reikėtų padiskutuoti ne tik vienos miškų urėdijos mastu.

JUSTAS PAŠILAITIS

Ignalinos pušynėliai

Kirstini neperspektyvūs beržai

Miško medelynuose nepalankių orų įtaką **mažina dirvos mulčiavimas**

(Tęsinys, pradžia – 3 nr.)

Skirtingų dirvų mulčiavimai skiriasi

Lengvų dirvų mulčiavimas. Lengvos smėlingos dirvos idealiai tinka mulčiavimui ir tręšimui mulčiu. Čia bus mažiau klaidų dėl nepatyrimo, o rezultatai dažniausiai pasimatys ne už ilgo. Net labai storai mulčiuojant, vargu ar prasidės paskleisto sluoksnio puvinimas. Jei dirvos bus nuolat dengiamos pakankamu sluoksniu, atkris varginantis ravėjimas, bus galima atsisakyti apverčiamąjo arimo, dirva bus reguliariai maitinama skaidantis organiniam apdengimo sluoksniui.

Sunkių molio dirvų mulčiavimas. Sunkiose molio dirvose sudėtingiau taikyti mulčiavimą organinėmis medžiagomis. Jose nepalankus dirvos kvėpavimas ir vandens pralaidumas. Pavasarį lėtesnis mulčiuotų plotų išilimas suvėlina darbus medelyne. Kad mulčias pavasarį geriau išiltų, jis juodai nudažomas suodžiais, tamsia durpe, kompostu. Kad ir daugiau reikia pastangų, tačiau kelis metus nepertraukiamai taikydami mulčiavimą, galime pagerinti dirvos apdirbimo tinkamu-

mą ir padidinti jos potencialų derlingumą. Pastangos ir išlaidos atsiperka, nes sunkių dirvų derlingumas tampa patikimesnis ir aukštesnis, o svarbiausia, kad pagerėja dirvos struktūra.

Konkrečios organinės medžiagos yra skirtingų charakteristikų ir skaidymosi ypatybių. Jei tai įvertinsime, išvengsime nesėkmių. Apie įvairių mulčių savybes ir naudojimą esu paruošęs platesnį aprašymą, galiu pateikti besidomintiems.

Suvokimo problemos

Esame tvirtai įsitikinę, kad mūsų medelynų problemas kažkas gali išspręsti be mūsų pačių aktyvaus ieškojimo ir pastangų. Mes per daug įpratę priklausyti nuo kitų. Tikime, kad mums pasiūlys panacėją, gelbstinčią nuo visų bėdų: „stebuklingus“ chemikalus, trąšas, techniką, technologijų sistemas. Ir mes pasiruošę už tai mokėti. Tuo naudojasi gamintojai ir verslininkai, siūlydami ir reklamuodami savo produktus. Juos visai giria, norėdami atkreipti dėmesį, labai palankiai pateikia ir idealizuoja. Mums reikia – jie siūlo. Tačiau neakcentuoja, kad technika ir chemija gerai

veikia tik esant optimalioms sąlygoms ir labai preciziškai naudojant. Stengiasi nutylėti neigiamas savybes ir nepalankius šalutinius efektus. Toks rinkos dėsniis: kuo brangesnis produktas, tuo labiau reikia jį reklamuoti, kad pavyktų parduoti, nes turi atsipirkti gamyba. Gamintojų tikslas – ne mūsų medelynų gerovė, o parduoti, ką sukūrė!

Labai sunku atsikratyti įprastų tradicijų. Nemėgstame permainų, geriau darome „taip kaip visi“. Mes tvirtai laikomės įsikibę nusistovėjusių metodų, nors ir žinome, kad elgiamės netikslingai, tačiau prisibijome laužyti tradicijas, nes už nepavykusią iniciatyvą gali nubausiti viršininkai ar į „naujoves“ negatyviai sureaguos aplinka. Daug kas pasakys, kad mūsų tėvai, seneliai ir proseneliai arė, aplinkui taip pat visi aria. Ir mus taip mokė žemę dirbti! O čia aiškinama, kad senoji agrotechnika žalinga. Tačiau mus mokė jau pasenusių dirvos apdirbimo metodų, žalingų dirvos derlingumui, reikalaujančių daug darbo sąnaudų, nors jau daugiau kaip šimtą metų (!) aukštos agrarinės kultūros šalyse buvo taikoma biodinaminė ūkininkavimo sistema, organinė arba atstatomoji žem-

Pro mulčių kalasi daigeliai

Beriamas mulčius medelyne

dirbystė, permakultūra, biointensyvioji minižemdirbystė ir kiti atstatomosios žemdirbystės būdai. Dabar pasaulinėje praktikoje plinta perspektyvūs agro-techniniai metodai: nulinis ir minimalus dirvos dirbimas. Lietuvos žemės ūkyje taip pat vis plačiau taikoma neariamoji žemdirbystė, mokslininkai tiria mulčių panaudojimą žemės ūkyje.

Kas konkrečiam medelynui geriausiai tinka, turime atrasti patys, nes neįmanoma paruošti vienodo darbų grafiko ir sudaryti absoliučiai vienodų auginimo technologijų, universaliai tinkančių visiems medelynams vien todėl, kad

visi medelynai yra skirtingose vietovėse, skiriasi jų klimatinės ir dirvožeminės sąlygos. Medelynuose reikia pasitikėti savo patirtimi. Kasdien susidurdamas su augalais, medelyno specialistas (jei domisi!), tikrai geriau mato augalų poreikius už kontoroje esantį vadovą ar institute triūsiantį mokslininką, todėl gali priimti tikslesnius sprendimus. Tam būtina stebėti augalus. Stebėti mūsų nemokė. To turime išmokyti patys, kad pagal medelių augimo pirminius pokyčius ir reakciją į mūsų atliekamus priežiūros darbus suprastume augalų natūralius gamtinius poreikius. Nebekankinsime augalų ir patys nebesikankinsime atlikdami bereikalingus rutininius priežiūros darbus: ravėdami ir puredami bei žalodami dirvą apverčiamuoju arimu, netikslingu trėšimu ir laistymu. Mūsų tikslas turėtų būti stiprių ir sveikų sodmenų išauginimas, o tai lengviausia pasiekti auginimo technologijomis kuo mažiau atitrūkstant nuo augalų gamtinių poreikių.

Apibendrinimas

Tris ūkininkavimo operacijas – piktžolių ravėjimą, laistymą, dirvos purenimą – galima keisti viena – mulčiavimu. Mulčiavimu sumažinamas darbų imlumas medelynų priežiūrai. Neorganinių mulčiavimo dangų privalumas tas, kad jos gerai išsaugo drėgmę ir praktiškai visiškai sustabdo piktžolių augimą. Jei mulčiuosime organiniu mulčiu, jis dirvą papildys mineralinėmis medžiago-

mis ir joje formuosius humusus.

Geriausias tas organinis mulčias, kuris būna sudarytas iš įvairių medžiagų. Dėl to maišomos medžiagos su aukštu azoto kiekiu (žolė, jaunos piktžolės, sideratiniai augalai) su turinčiomis daug anglies (šiaudai, lapai, skiedros, žievė, pjuvenos). Dirvos mulčiavimas organinėmis medžiagomis užtikrina biologinių medžiagų pilną patekimą į dirvą. Mulčio dėka galima per palyginti trumpą laiką atstatyti dirvos derlingumą ir struktūrą. Net kompostas negali taip gerai užtikrinti dirvos derlingumo atstatymo.

Su mulčiais sodmenų išauginimas tampa mažai priklausomas nuo nepalankių orų: persodintų medelių prigijimas būna patikimai garantuotas, vystymasis intensyvesnis, pasėlių augimas vienesnis ir aktyvesnis, sumažėja atkritimas.

Staigiai atsakyti esamos žemdirbystės sistemos būtų netikslinga, bet nepaisyti augalų gamtinių poreikių taip pat neprotinga. Tikrai medelynuose nereikia revoliucijos, bet jų evoliucija reikalinga. Medelynuose labai svarbu suprasti savo nesėkmių priežastis ir siekti įgyvendinti tokias technologijas, kad mažiau priklausytume nuo orų „kaprizų“ bei sėkmingai išaugintume sveikus, stiprius sodmenis.

VIRGILIJUS VASILIAUSKAS

Valstybinės miškų tarnybos

Miško sanitarinės apsaugos skyriaus vedėjas

Naujos pareigos

LŽŪ Miškų ir ekologijos fakultete:

ROMUALDAS DELTUVAS, dirbęs LŽŪ rektoriumi, pasibaigus kadencijai, 2011 m. kovo 25 d. paskirtas Miškotvarkos katedros profesoriumi. EDMUNDAS BARTKEVIČIUS, laikinai ėjęs Miškų ir ekologijos fakulteto dekaną pareigas, LŽŪ rektoriaus 2011 m. gegužės 25 d. įsakymu nuo 2011 m. gegužės 26 d. paskirtas terminuotai iki 2016 m. kovo 24 d. šio fakulteto dekanu.

Aplinkos ministerijos Miškų departamente:

GIEDRIUS GRIGAS, g. 1974 m., baigęs 1998 m. LŽŪ Miškų fakultete miškininkystės magistrantūros studijas, laimėjęs konkursą, 2011 m. balandžio 7 d. paskirtas Miškų departamento Privačių miškų skyriaus vyriausiuoju specialistu.

LINA FRANSKAITYTĖ, g. 1985 m., baigusi 2010 m. LŽŪ Miškų ir ekologijos fakultete miškininkystės magistrantūros studijas, laimėjusi konkursą, 2011 m. balandžio 11 d. paskirta Miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyriausiąja specialiste.

Alytaus miškų urėdijoje:

SIGITAS KVEDARAS, dirbęs šioje miškų urėdijoje vyriausiuoju miškininku, 2011 m. kovo 14 d. iš šių pareigų atleistas darbdavio iniciatyva.

Miškų urėdijų parduotos apvaliosios medienos kainos 2011 m. balandį

Sortimentas	2011 m. kovo mėn. vidutinė kaina, Lt/m ³	Indeksas 2011 m. sausis=100	Iš viso 2011 m. vidutinė kaina, Lt/m ³
Pušies pjautinieji rąstai	170	101.2	170
Eglės pjautinieji rąstai	195	96.1	199
Ažuolo pjautinieji rąstai	419	98.8	422
Uosio pjautinieji rąstai	201	99.5	198
Drebulės pjautinieji rąstai	134	95.7	138
Beržo pjautinieji rąstai	193	100	193
Juodalksnio pjautinieji rąstai	183	102.2	180
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	146	96.7	148
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	127	97.7	129
Eglės popiermedžiai	122	100	122
Pušies popiermedžiai	119	101.7	117
Beržo popiermedžiai	132	98.5	133
Drebulės popiermedžiai	95	95	98
Uosio popiermedžiai	142	109.2	133
Plokščių mediena (spygliuočių)	86	101.2	86
Plokščių mediena (lapuočių)	85	102.4	84
Malkinė mediena	92	101.1	92
Iš viso apvaliosios medienos	140	100.7	138
Kainos be PVM ir transporto išlaidų			GMU inf.

Plantacinių sodmenų augyno įrengimas Dubravoje

Pernai žurnalo 3 nr. rašėme apie energetinių plantacijų veisimo aspektus mūsų šalyje ir užsienyje. Tam būtina ilgalaikė trumpos apyvartos plantacijų auginimo metodinė programa. Mūsų manymu, ją turėtų inicijuoti Aplinkos ministerijos Miškų departamentas kartu su Ūkio bei Žemės ūkio ministerijomis. AM Miškų departamentas per Miškų institutą, Valstybinę miškų tarnybą disponuoja mokslinė – technine informacija, kaip auginti energetines plantacijas ar naudoti kirtimo atliekas biokurui. Miškų urėdijos turi šiuolaikinius medelynus išauginti sodmenis plantacijoms bei jų veisimo patirties. Galėtų būti veisiama, pvz., hibridinės drebulės, sudėtiniai maumedžių hibridai, aklimatizuotos pocūgės, raudonasis ažuolas, robinija ir beržo klonai, yra ir vertingų tarprūšinių pušų hibridų.

Ūkio ministerija turėtų išaiškinti tokių plantacijų poreikius, o Žemės ūkio ministerija – jų veisimui skiriamus plotus. Darbų finansavimas galimas iš ES paramos fondų.

Žaliavinės energetinės plantacijos būtų naudingos ir aplinkosaugos požiūriu. Pirmiausia, bus naudojamos apleistos žemės, atsiras naujų darbo vietų, bus tausojami apsauginiai miškai, gerinamas aplinkos klimatas, papildomai sekvestruojamas anglies dvideginis iš oro.

Galima manyti, kad energetinių plantacijų įveistina po 300-500 ha kasmet. Tam reiktų apie 1-1,5 mln. sodinukų. Kadangi sodinukai pagal dauginimo technologijas, selekcinės savybės ir biometrinis

parametras skirsis nuo įprastinių, jų auginimo technologijos bus kitokios. Tam būtina speciali dauginimo įranga ir auginimo sąlygos. Be to, būtina kompleksinė aprobuotų ir naujai išvedamų genotipų dauginimo selekcinė bazė – motininės bei reprodukcinės plantacijos reikiamų parametrų dauginamajai medžiagai gauti, masinio mikrodauginimo *in vitro* laboratorija ir augynas, kurį sudarytų šiltnamiai ir medelynas.

Pagal esamą situaciją kompleksinė plantacinių sodmenų auginimo bazė turėtų būti kuriama Girionyse, Dubravos EMM urėdijoje. Čia yra šiltnamių kompleksas, šiltnaminė beržo sėklinė plantacija, bandomieji miško selekciniai želdiniai, kitų medžių rūšių kolekcijos bei sėklinės plantacijos, arboretumas, Miškų institutas, kuris atlieka medžių genetinius selekcinis tyrimus bei *in vitro* medžių dauginimo bandymus.

Šiuo metu Dubravos EMM urėdijos selekcinis sodmenų išauginimo skyriuje kasmet užauginama apie 8500 skiepytų medelių bei kas antri metai 15 000 sodmenų bandomiesiems želdiniams. Skyriui priklauso 4,1 ha žemės sklypas, 0,2 ha šiltnamyje įveista beržo sėklinė plantacija bei 0,4 ha šiltnamių selekcinis sodmenims auginti. Urėdija turi pažangių technologijų medelyną, užimančią 52 ha ir kasmet produkuojantį 1,5-2 mln. sodmenų.

Plantacinių sodmenų auginimo bazę turėtų sudaryti: donorų motininė reprodukcinė plantacija; meristemų mikro-

dauginimo laboratorija; šiltnamiai – *in vitro* padauginiems auginukams paauginti, ūglių šaknydinimui bei gyvašaknių dauginimui; sodinukų auginimo sklypas (medelynas).

Techninės bazės dydis priklausytų nuo sodmenų poreikio. Įvertinant pajėgumus, reikia pastebėti, kad *in vitro* dauginimo laboratorija, praplėtus ir papildžius įrangą, galėtų bazuotis Miškų institute. Kitas variantas – naują laboratoriją galima įrengti Dubravos EMM urėdijoje. Auginukams paauginti ir šaknydinimui bei gyvašaknėms dauginti reiktų pastatyti 2 naujus šiltnamius. Juos vertėtų statyti iš skaidrios plastikinės dangos su pilna automatine įranga (vėdinimas, mikroklimatas, laistymas, saulės radiacija). *In vitro* auginukams paauginti pakaktų 100 m² šiltnamio, o šaknydinimui – 120 m². Rūšis, kurios lengvai šaknydinasi, neapsimoka dauginti *in vitro* būdu. Pavyzdžiui, 1975 m. Girionyse paprasto šiltnamio sąlygomis buvome pasiekę eglės ūglių 75 proc. įšaknydinimo. Vegetatyviniu medžių dauginimu užsiima daugelis šalių, nes pasiekiamas 100 proc. kokybinių požymių ir augimo spartos paveldėjimas.

Šis kompleksinis darbas atneštų ekonominę, o kartu ir gamtosauuginę bei socialinę naudą, užtikrintų ir valstybės stabilumą. Yra sakoma, kas valdo energetinius išteklius, tas valdo ir valstybę.

JULIUS DANUSEVIČIUS
VIDMANTAS VERBYLA
VALMANTAS KUNDROTAS

Žemdirbystės instituto Trakų Vokės filiale naudojami maži šiltnamiai

Modernus su automatine įranga, skaidrių polycarbonato lakštų dangos Nomeko AB (Švedija) šiltnamiai

Nomeko AB šiltnamio konstrukcijos

PENTAX K-5

Korpusas ir objektyvas
atsparus drėgmei ir dulkėms

16.3 MLN. VAIZDO TAŠKŲ	7 k/s FOTOGRAF. GREITIS	3.0" LCD EKRANAS	ISO 51200 JAUTRUMAS	HD FILMAVIMAS	1/8000 sek IŠLAIKYMAS

Vilniuje: Švitrigailos 11B, tel. (8 5) 2394 130
Kaune: Savanorių pr. 363, tel. (8 37) 711 296
Klaipėdoje: Liepų g. 24, tel. (8 46) 310 018

VILBRAFOTO

LIFORĖ

TECHNIKA

- Naujas miško technikos vardas **KOMATSU**
- Pirmoji Lietuvoje medkirtė su „žaliu“ varikliu
- UAB „**Liforė technika**“ naujas buveinės adresas:
S. Dariaus ir S. Girėno g. 99, LT-02189 Vilnius

LIFORĖ

TECHNIKA

UAB „Liforė technika“ • S. Dariaus ir S. Girėno str. 99 • LT-02189 Vilnius • Lietuva / Lithuania
Tel.: +37052602059 • Faks.: +37052602062 • Email.: info@lifore.lt • www.liforetechnika.lt

Miškasodžio talkos – tarptautiniams miškų metams

DEŠIMTOJI – PANEVŽIJE

Panevėžio miškų urėdijos Paežerio girininkijos Pajuostės miško kirtavietėje (1,5 ha) balandžio 28 d. miškininkai su per 60 talkininkų – politikų, verslininkų, kariškių, aplinkosaugininkų, teisėtvarkos pareigūnų, moksleivių, mokytojų, Rotary klubo narių – susirinko į 10-ąją miško sodinimo talką. Ši talka sutampo su Tarptautiniais miškų metais. Anot girininko Rimanto Juozaičio, šioms darbams pasiruošti reikėjo iš anksto: išsiauginti kokybiškų sodmenų, tinkamai paruošti dirvą.

Kaip ir kasmet, įvertinti geriausi talkininkai – apdovanojimų pelnę 5 sodintojų poros.

Visi talkos dalyviai namo parsivežė po simbolinį dekoratyvinį krūmą. Anot urėdo pavaduotojo miškininkystei Gintaro Raškausko, parsivežtas augalas ilgai primins pušyną, pasodintą savomis rankomis.

Šiomet VI Panevėžio miškų urėdijoje bus atkurta 453,8 ha ir įveista 17,3 ha miško.

Panevėžio m. u. inf.

Paežerio girininkijos girininko R. Juozaičio (kairėje) instruktažas

VEISIEJŲ MIŠKUOSE

Akcija „Darom 2011“

Veisiejų miškų urėdijos darbuotojams padėti valyti miškus, pakeles per balandžio viduryje vykusią akciją „Darom 2011“ atėjo 219 žmonių. Daugiausiai talkininkų sulaukė Leipalingio (apie 100) ir Krosnos (55) girininkijos. Jiems talkino Leipalingio pagrindinės, Šeštokų vidurinės mokyklų moksleiviai bei Lazdijų M. Gustaičio gimnazijos mokiniai. Seirijų girininkijos miškuose

triūsė Seirijų A. Žmuidzinavičiaus gimnazijos mokiniai. Veisiejų girininkijos miškininkai triūsė kartu su Veisiejų seniūnijos bei regioninio parko darbuotojais. Kitose girininkijose talkino vietos gyventojai.

Kapčiamiesčio girininkijoje

Balandžio 27 d. pakvietėme talkininkus į Kapčiamiesčio girininkiją pasodinti tarptautinių miško metų mišką – Šilainės miške įveista 0,7 ha karpotojo beržo želdinių.

Šioje talkoje dalyvavo ir vienintelis šio kaimo gyventojas, liaudies menininkas Vytautas Žukauskas. Pastatytas užrašas įvardija proginio miško sodinimo metus ir tikslą. Vėluojantis šių metų pavasaris nepašykštėjo gamtos vaisių – vyriausiasis miškininkas Rimas Tumosa talkininkus pavaišino paties surinktais ir paruoštais bobašiais, o Kapčiamiesčio girininkas Rimantas Pileckas – sula.

Ančios girininkijos darbuotojai išveža per talką „Darom 2011“ surinktas miško lankytojų „lauktuves“

Sodinamas Tarptautinių miško metų miškas

ĮVEISTI BEKOČIO AŽUOLO BANDOMIEJI ŽELDINIAI

Veisiejų miškų urėdijos Seirijų girininkijos Trako miške, augančiame didžiausiam Lietuvoje bekočio ąžuolo medyje (70 ha) buvo atrinkta 19 genetinių požiūriu vertingiausių medžių, iš kurių gilių Kapčiamiesčio girininkijos medelyne išauginti sodinukai bandomiesiems želdiniams. Šį pavasarį Seirijų girininkijos Pošnelės miško pernykštėje kirtavietėje įveista pirmą kartą Lietuvoje 2,1 ha bekočio ąžuolo želdinių – 3 metų ąžuoliukai mišrinti su paprastąja

egle (6E4AŽ), 1 ha sodinta po 4000 sodinukų. Šiame plote išskirtame 0,2 ha sklypelyje eksperimentui pasodinome 10 eilių ąžuolo ir 1 eilę paprastosios eglės. Bekočio ąžuolo sėklų surinkimui ir bandomųjų želdinių įveisimo darbams vadovavo Valstybinės miškų tarnybos darbuotojai Jūratė Laukineitienė ir dr. Vidmantas Verbyla.

Skaitytojams priminsiu, kad bekočio ąžuolo medyną Trako miške 1954 m. aptiko tuometinis Alytaus miškų ūkio direktorius, vėliau – Miškų instituto mokslininkas Stasys Tuminauskas. ąžuolyne

buvo išskirtas 6,7 ha genetinis draustinis, kurio medyno sudėtis 7AŽ 2P 1Sb, dauguma ąžuolų – 110 metų.

Kadangi sklype pasitaiko dviliemenių medžių, manoma, kad jie yra kadaise nukirstų medžių atžalos. Tai leidžia manyti, kad bekočiai ąžuolai čia auga nuo giles senovės.

VYTAUTAS STACEVIČIUS

Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, bekočio ąžuolo bandomieji želdiniai šį pavasarį įveisti ir Kaišiadorių miškų urėdijos Žiezmarų girininkijoje.

Prarastą VI Šalčininkų miškų urėdijos valstybinio miškų pareigūno spaudą Nr. 54/28 laikyti negaliojančiu.

Dūkštų ąžuolyne – tradicinė plukių žydėjimo šventė

Saulėtą balandžio 30-osios popietę vilniečius ir miesto svečius kvietė Dūkštų ąžuolynas. Unikaliame gamtos kampelyje vyko tradicinė plukių žydėjimo šventė. Kiekvieną pavasarį ąžuolynas pasipuošia nesuskaičiuojamais baltais plukių žiedais; tai – ypatingas metas, kuomet tarp trapių gėlių žiedų juntama senųjų ąžuolų didybė.

Vilniaus miškų urėdija drauge su Neries regioniniu parku kasmet organizuoja gamtos prisikėlimo – plukių žydėjimo šventę. Kiekvieną pavasarį ąžuolynas pasipuošia nuostabiais plukių žiedais, kurių grožiui abejingų nelieka. Šiais metais šventėje buvo prisiminti ąžuolai, Dūkštų ąžuolyno gamtos vertybės, istoriniai įvykiai.

Šventės programoje – „Devyni ąžuolų atsivėrimai“.

Atvykusius į šventę pasitiko dūdmaišiu Gvido Kovėros atliekama muzika, poezijos posmai, dalyvių eiseną ąžuolyno takais prie mitologinio akmens lydėjo archaiškos dainos. Programą vainikavo aktorius Giedrius Arbačiauskas meninis pasirodymas bei archainio folkloro grupės „Ugniavijas“ koncertas.

Šiais metais Plukių žydėjimo šventė įtraukta į Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos organizuojamą konkursą „Atrask ir pažink Lietuvos saugomas teritorijas“. Konkurso metu siūloma aplankyti ir fotoaparatu užfiksuoti 50 įdomių gamtos bei kultūros paveldo

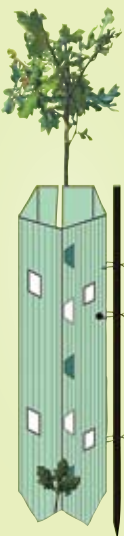
objektų bei renginių Lietuvos saugomose teritorijose.

KRISTINA BEREZNAUSKIENĖ
Vilniaus miškų urėdijos
ryšių su visuomene specialistė

best
www.best-best.pl

MEDELIŲ APSAUGA

UAB „SEGRIS“ oficialus atstovas

Vilkaviškis

Mob. tel.: +370 656 74 003,
+370 670 64 115

El. p. uabsegris@zebra.lt

Laistymo įranga:

LAISTYMO IR DRĖKINIMO SISTEMOS

Laukti lietaus nebūtina!

- žemės ūkio purkštuvai
- vamzdžiai
- siurbliai
- filtravimo sistemos

MAIDINA, UAB
P. Lukšio g. 7, LT-08221 Vilnius
Tel. faksas: (8 5) 277 35 44

El. paštas: info@maidina.lt
www.maidina.lt
www.laistymoiranga.lt

LIKMERĖ

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame beržo ir juodalksnio rąstus
nuo 14 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete: www.likmere.lt
telefonu: +370 340 60054
el. paštu: info@likmere.lt

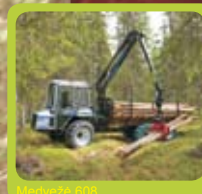

Nauja
Vimek
miško mašinų
kolekcija

Vimek mašinos – geriausi tavo miško draugai

- lengvos ir saugančios miško paklotę
- mažų gabaritų
- itin manevringos
- ekonomiškos
- patvarios ir ilgaamžės
- patikimas servisas ir tiekimas

Oficialus Vimek atstovas Lietuvoje
UAB „MMC Forest“
Plungės g. 43, LT-90313 Rietavas
tel./faks. +370 448 68054
mob. tel. +370 670 24486
www.mmc.lt
www.vimek.se

Medveža 400T

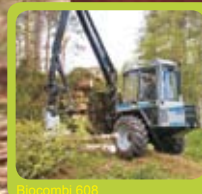
Medveža 400T

Kirimo galvutė 160

Medveža 600TT

Medveža 600

Tradicinė penktoji

Penktus metus iš eilės Latvijos koncerno „Latvijas finieris“ dukterinė įmonė „Likmerė“ gegužės 5 d. organizavo miško sodinimo talką Ukmergės rajono Daugalių kaime. Tą dieną Siesikų miestelio apylinkėje bendrovės nupirktose iš privataus asmens 2,5 ha kirtavietėje per 100 talkininkų pasodino 7000 beržų, eglių ir juodalksnių. „Likmerės“ vadovai į šį renginį pakvietė rajono vadovus, verslo partnerius iš Lietuvos ir Latvijos, miškininkus, politikus ir moksleivius iš Siesikų vidurinės mokyklos.

„Tradicija, kai verslininkai, medienos perdirbėjai atsodina mišką, atkeliavo iš Latvijos. Nenorime būti vien medienos naudotojai – privalome mišką atsodinti ir jį prižiūrėti. Stengiamės į tokio pobūdžio akcijas įtraukti jaunąją kartą“, – sakė UAB „Likmerė“ generalinis direktorius Mindaugas Kasmauskis. Jo teigimu, per penkis metus „Likmerė“ Ukmergės rajone atsodino per 22 ha kirtaviečių. Jų pačių pastangomis sėkmingai vykdoma jau paaugusio jaunuolyno priežiūra. GMU vyriausiasis patarėjas Andrius Vancevičius M. Kasmauskiui įteikė generalinio miškų urėdo Benjamino Sakalausko padėką.

Po trumpo instruktažo didelis sodintojų būrys pasklido per visą kirtavietės plo-

tį. Tarp talkininkų galima buvo pamatyti Ukmergės rajono savivaldybės merą Algirdą Kopūstą, savivaldybės administracijos direktorių Juozą Varžgalį, Ukmergės ir Anykščių miškų urėdus Vigantą Kraujalį ir Sigitą Kinderį, buvusį Ukmergės miškų urėdą Antaną Hofmaną...

„Jei tik leidžia laikas ir darbo grafikas, su malonumu stengiuosi dalyvauti tokiuose renginiuose. Su bendrove „Likmerė“ Ukmergės savivaldybė bendradarbiauja nuo pat jos įkūrimo. „Likmerė“ – viena didžiausių ir pažangiausių įmonių visoje Ukmergės apylinkėje, sukūrusi daugiau kaip 80 darbo vietų. Ypač džiugina, kad bendrovė kasmet skiria lėšų savivaldybėje įkurtam fondui gabiems mokiniams skatinti“, – sakė Ukmergės rajono meras A. Kopūstas.

„Nors gamykla veikia trečius metus, tačiau veiklą Lietuvoje pradėjome anksčiau, todėl ir talka šiomet penktoji“, – teigė UAB „Likmerė“ generalinis direktorius M. Kasmauskis. „Į mūsų organizuojamą renginį atvyksta gausus pagalbinių būrys, visuomet dalyvauja nemažai miškininkų. Mums, medienos pramonės atstovams, labai svarbu palaikyti gerus santykius su medienos iš-

teklių valdytojais. O tokie renginiai dar labiau sustiprina dalykinius ryšius, įgyjamas didesnis abipusis pasitikėjimas.“

Pasodinus medelius, talkininkai turėjo galimybę apžiūrėti Siesikų dvaro sodybą. Apie šį vieną iš nedaugelio Lietuvoje nuo Renesanso epochos laikų išlikusių statinių istoriją, restauravimo darbų eigą bei planus papasakojo dabartinis rūmų savininkas Audrys Matulaitis.

***

Medelių sodinimo talkos išvakarėse UAB „Likmerė“ paleido antrąją gamybos liniją. Šiuo metu gamykla pajėgi perdirbti apie 14 tūkst. kub. m medienos per mėnesį. Kadangi įmonė jau gali apdoroti rąstus nuo 14 cm skersmens, ženkliai pagerėjo apsirūpinimas žaliava. Kaip teigė gamyklos generalinis direktorius M. Kasmauskis, dabar gamykla sukaupusi medienos mėnesiui į priekį. Be to, toks gamybos technologijos patobulinimas suteikė galimybę beržo bei juodalksnio rąstų tiekėjams – miškų urėdijoms bei privačių miškų savininkams – padidinti parduodamos medienos kiekius.

RIMONDAS VASILIAUSKAS

Papuošęs Žygaičius

Tauragės rajone gerai žinomas aktyvus Žygaičių miestelio bendruomenės narys, miškininkas, miško savininkas Vladislovas Petrauskas. Nors beveik pusę savo gyvenimo jis praleido Girionyse, dirbdamas miško patologu, rūpindamasis šalies miškų apsauga nuo ligų ir kenkėjų, Vlado ryšys su gimtuoju Tauragės kraštu niekada nebuvo nutrūkęs. Žygaičių miestelio pakraštyje jis su broliu pastatė tėvams naują namą, o jiems išėjus Anapilin, vasaromis čia iš Girionių sugužėdavo gausi Vlado ir Pranutės Petrauskų šeima – jiedu išaugino penkias atžalas.

Prie tėvų sodybos V. Petrauskas įsteigė medelyną. Jame išaugintus dekoratyvinius medelius ir krūmus jiedu su žmona dažnai dovanodavo žygaitiškiams gyvenvietei papuošti.

Vėjų gairinama molinga kalva, vienu šlaitu besiremianti į Petrauskų sodybą, šeiminių pastangomis per keliolika metų virto gražiu 1,3 ha dendroparku, kuriame auga ir įprasti lietuviški medžiai, ir svetimžemiai augalai.

Kai darbų našta perėmė jaunesnės rankos, 2004 m. Vladas su žmona grįžo į Žygaičius. Čia veiklus miškininkas aktyviai įsitraukė į kaimo bendruomenės „Žygava“ gyvenimą. Jos renginiuose ir asmeniškai susitikdamas su vietos žmonėmis, Vladas ragina kraštiečius puošti medžiais Žygaičių miestelį, ir pats yra jų daug pasodinęs. Nepaliaudamas ragina miestelio bendruomenės narius saugoti gamtą, bendrauja su Žygaičių gimnazijos jaunaisiais miško bičiuliais.

Nuo vaikystės V. Petrauskas jaučia pagarbą ąžuolams, kurių tuomet Žygaičių apylinkėse buvo gerokai daugiau. Jie išdidžiai svyravo laukuose, senų žygaitiškių vadinamų „pievomis“, bei už poros kilometrų nuo Žygaičių – prie Degsnės miško. Ten buvusioje tėvų sodyboje prieš 70 metų Vladas išvydo pasaulį, užaugo, iš ąžuolų stiprybės semdamasis. Todėl jis siekia, kad visoje Žygaičių seniūnijoje išlikę laukuose šimtamečiai ąžuolai būtų aptverti ar kitaip saugomi, kad žemės ūkio technika, chemija ir gyvuliai jų nepažeistų. Vladas kreipėsi į Tauragės rajono savivaldybę, rašė į laikraščius dėl ąžuolų apsaugos būtinumo, tačiau pokyčiai šioje srityje vyksta lėtai. Padedant kaimo bendruomenės „Žygava“ nariams buvo aptverti tik keli tolimus praeities laikus menantys ąžuolai.

Žygaičiuose atsiskleidė ir Vlado gebėjimai, entuziazmas kultūrinėje veikloje. Jis – miestelio bendruomenės metraštinių, renginių filmuotojas, turi surinkęs daug senų kraštiečių prisiminimų, vaizdo juostose užfiksavęs juos pačius ir jų pasakojimus. Vladas ragina čia gyvenusių šeimų palikuonis rašyti giminės istorijas, nes, jo žodžiais, „šeimos ir kiekvieno žmogaus gyvenimas toks unikalūs, kad kiekvienam galima skirti po knygą“.

Vladas – ir nepakeičiamas svarbių tautos švenčių dalyvis. Pažymint Lietuvos tūkstantmečio vardo paminėjimą, jis

dėjo nemažai pastangų, kad Žygaičiuose būtų pastatytas šiai sukakčiai skirtas paminklas. Tauragės rajono savivaldybė pritarė šiai idėjai, tačiau pinigų neskyrė. Tuomet Vladas iš asmeninių lėšų pastatė paminklą skverelyje prie savo pasodinto parko. Paminklas iš šlifuito akmens, išpjautas pagal Lietuvos valstybės kontūrus, su užrašais *Vilnius*, *Žygaičiai* bei *Lietuvai 1000 metų*. Greta ant ąžuolinių lentų stendo Žygaičių gimnazistai meniškai išskobė V. Kudirkos „Tautišką giesmę“. Šalia rymo paminklėlis, skirtas Žalgirio mūšio 600 metų jubiliejui, bei pasodintas proginis ąžuoliukas. Ir tai – dar ne viskas. Gimtojoje Vlado sodybvietėje sužaliavo jo įveisti medžių gojai, į kuriuos žvelgiant iš viršaus jau dabar matomas skaičius 1000. Tai irgi skirta Lietuvos vardo tūkstantmečiui.

Įvairiapusė ir intensyvi miškininko V. Petrausko veikla neįsivaizduojama be privačios miškininkystės. Iki pensijos aktyviai sportavęs, dabar nuo visuomeninių darbų likusias jėgas jis atiduoda nuosavo miško priežiūrai, kuris švokščia prie jo vaikystės sodybos. Jis sodina medžius mišku neapaugusioje žemėje, ugdo jaunuolynus, eksperimentuoja. Turi savo nuomonę ir ūkininkavimo sistemą. Veteranas mano, kad šalies miškininkai deramai neįvertino gluosnių, vadinamų trapiaisiais, reikšmės. Vladas jų yra prisodinęs įvairiu tankumu.

Kitas sumanymas – užbaigti poilsiavietę prie savo miško, kur ateityje galėtų pailsėti ne tik gausios Petrauskų šeimos nariai. Vladas nesiekia nieko daryti vien tik sau, nors ne visada tinkamai įvertinamas toks jo nusiteikimas.

Lietuvių patarlė sako: „Ne vieta puošia žmogų, o žmogus vietą“. Ši sentencija labai tinka miškininkui Vladislovui Petrauskui.

RAIMONDAS MATEMAITIS
Tauragės miškų urėdijos vyriausiasis inžinierius

Šakų genėjimo rungtį visada stebi daug žiūrovų

Medkirčių čempionate – vėl rekordai

Jubiliejinis čempionatas

Gegužės viduryje Rumšiškių buities muziejuje dvi dienas siautė šventė visai šeimai „Čia visa Lietuva“. Šis festivalis buvo surengtas tik antrą kartą, o jo metu vykęs atviras Lietuvos medkirčių čempionatas – jau jubiliejinis – dešimtas. Į jį susirinko 29 dalyviai, tarp kurių buvo ir svečiai iš Latvijos, Baltarusijos ir Estijos. Beje, Estijos komandoje startavo ir 2010 m. pasaulio čempionas Andres Olesk bei vienintelė čempionato dalyvė Kreedera Arula.

Kolegijos studentai – stipriausi?

Antus metus iš eilės „madas“ medkirčių čempionate diktuoja KMAI kolegijos studentai. Vėl puikiai pasirodė tarp jaunių ir suaugusiųjų Lietuvos čempionu tapęs (antrus metus iš eilės) III kurso miš-

kų ūkio specialybės studentas Gediminas Stasiūnas, startavęs su pjūklų Husqvarna 576XP. Beje, šis pjūklas pernai jam padėjo laimėti pirmą vietą pasaulyje tarp jaunių kombinuoto pjaustymo rungtyje. Gediminas absoliučioje įskaitytoje tik vienu tašku atsiliko nuo latvio Anatolijus Selivanovs ir net 50-čia taškų aplenkė praėjusių metų pasaulio čempioną estą A. Olesk bei surinko 1614 taškus. Tai naujas Lietuvos rekordas, nes daugiausia taškų buvo surinkta pernai – 1580. Gediminas taip pat laimėjo pirmą vietą kombinuoto pjaustymo bei antrą vietą medžio kirtimo rungtyse.

Šauniai pasirodė trečią vietą tarp jaunių laimėjęs II kurso miškų ūkio specialybės studentas Tomas Gelbūda (Husqvarna 575XP). Dar labiau nudžiugino grandinės keitimo rungtyje jo pasiektas

naujas Lietuvos rekordas – 11,75 s. Anksčiau (12,50 s) priklausė taip pat jam. Tomas laimėjo ir trečią vietą kombinuoto pjaustymo rungtyje.

Čempionato lygis kyla

Kasmet dalyvių meistriškumas, o tuo pačiu ir čempionato lygis kyla. Dar prieš keletą metų Lietuvos rinktinės nariai daugiau buvo stebėtojai medalių dalybose, dabar gi niekuo nenusileidžia, o kai kuriose rungtyse ir lenkia kitų šalių labiau patyrusius medkirčius.

Antrą vietą tarp Lietuvos medkirčių laimėjęs Romas Balčiūnas iš Kupiškio urėdijos (Husqvarna 372XP) surinko 1573 taškus ir pasiekė asmeninį rekordą. Trečias Lietuvoje liko Gintaras Karpavičius iš Prienų, startavęs su pjūklų Husqvarna 576XP (1525 taškai).

Prieš varžybas pjūklai nuodugniai tikrinami

Gediminas Stasiūnas – pirmas kombinuoto pjovimo rungtyje

Povilas Penkaitis medžio kirtime buvo šeštas

Absoliučioje įskaitoje pasaulio čempionas Andres Olesk liko tik šeštas, o estė Kreedera Arula sugebėjo aplenkti 5 dalyvius, tarp jų – ir Latvijos komandos narį, kuris buvo diskvalifikuotas dėl pasirodymo aikštėje, apsvaigus nuo alkoholio.

XXX pasaulio čempionate – ne žemesnė nei 12 vieta

Kitais metais atviras Lietuvos medkirčių čempionatas, kaip dalis tarptautinių žaidynių „Sportas visiems“ (TAFISA), į kurias žada atvykti apie 6000 dalyvių iš 80 pasaulio šalių, vyks tulpių žiedais garsėjančiame Burbiškyje (Radviliškio r.). Jame turėtų dalyvauti apie 40 medkirčių iš

Tomas Gelbuda – Lietuvos rekordininkas grandinės keitime

Praėjusių metų Pasaulio medkirčių čempionato nugalėtojas Andres Olesk (dešinėje) šakų genėjime buvo nepralenkiamas

2011m. Lietuvos atviro medkirčių čempionato rezultatai																
Starto numeris	Vardas, pavardė	Amžiaus grupė	Medžio kirtimas		Grandinės keitimas		Kombinuotas pjaustymas		Tikslusis pjaustymas		Šakų genėjimas		Iš viso taškų	UŽIMTA VIETA		
			Taškai	Vieta	Taškai	Vieta	Taškai	Vieta	Taškai	Vieta	Taškai	Vieta		Ben-droje įskai-toje	Lie-tuvos čempi-onato	Jau-niai
16	Anatolij Selivanovs LV		654	1	108	6	185	4	242	1	426	5	1615	1		
20	Gediminas Stasiūnas	J	652	2	114	5	193	1	231	6	424	6	1614	2	1	1
6	Зарембо Виктор BY		651	3	104	8	166	12	233	3	422	7	1576	3		
13	Romas Balčiūnas		641	7	90	17	176	6	230	7	436	2	1573	4	2	
7	Андрон Анатолий BY		646	5	120	3	174	8	218	11	410	8	1568	5		
19	Andres Olesk EST		619	10	108	7	187	2	202	18	450	1	1566	6		
14	Taavi Ehrpais EST		630	9	104	9	180	5	226	8	426	4	1566	7		
1	Gintaras Karpavičius		643	6	91	16	175	7	208	13	408	9	1525	8	3	
4	Нестерович Юрий BY		640	8	116	4	126	22	235	2	406	10	1523	9		
25	Ярошик Николай BY	J	594	16	122	2	161	15	205	16	436	3	1518	10		2
22	Povilas Penkaitis		651	4	93	15	168	11	232	5	374	12	1518	11	4	
2	Gatis Brencis LV		608	13	97	11	163	13	232	4	356	15	1456	12		
15	Tomas Gelbuda	J	616	11	126	1	186	3	207	14	274	24	1409	13	5	3
24	Nerijus Raulinavičius		609	12	77	23	149	19	178	23	394	11	1407	14	6	
27	Badauskas Dainius	J	604	14	102	10	160	16	204	17	294	23	1364	15	7	4
26	Petras Navickas		507	26	89	19	163	14	176	24	366	13	1301	16	8	
5	Domantas Averka		562	20	94	14	146	20	145	27	352	16	1299	17	9	
10	Povilas Čukauskas	J	579	18	75	24	124	23	194	21	294	21	1266	18	10	5
28	Vytenis Budrevičius	J	523	24	85	21	160	17	195	20	274	25	1237	19	11	6
8	Mārtiņš Kēpītis LV	J	523	23	89	18	170	10	224	9	228	26	1234	20		7
18	Saulius Mineika		600	15	64	25	89	25	162	26	318	19	1233	21	12	
9	Arūnas Davidavičius		397	28	86	20	172	9	205	15	364	14	1224	22	13	
29	Julijus Gričius	J	545	21	85	22	67	27	197	19	318	20	1212	23	14	8
21	Kreedera Arula EST		585	17	95	13	132	21	191	22	182	27	1185	24		
3	Vitalijus Talaikovskis		485	27	56	27	85	26	220	10	334	17	1180	25	15	
11	Mindaugas Kazlauskas	J	507	25	96	12	153	18	215	12	174	28	1145	26	16	9
12	Alvydas Šidlauskas		529	22	62	26	124	24	114	28	294	22	1123	27	17	
17	Saulius Kararinas		382	29	48	28	0	28	171	25	328	18	929	28	18	

Suomijos Švedijos, Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos ir Estijos. Baltarusijoje vyks XXX pasaulio medkirčių čempionatas. Lietuvos rinktinė jau pradėjo pasiruošimo etapą: puikiai pasirodė Lietuvos medkirčių čempionate, birželio 11 d. rinktinė vyks į Estijos, o rugsėjo 9 d. – į Baltarusijos čempionatus. O KMAI kolegijos rinktinė gegužės pabaigoje dalyvauja Europos šalių miškininkystės studentų profesinio meistriškumo varžybose Lenkijoje.

Prie X medkirčių čempionato organizavimo vėl labiausiai prisidėjo pagrindinis rėmėjas UAB „Husqvarna Lietuva“ ir Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija, padėjo UAB „Om-niteksas“, muzikos agentūra „Combo“, Dubravos EM ir Jonavos miškų urėdijos – ačiū jiems.

ARŪNAS JURKONIS
KMAI kolegijos lektorius
Varžybų vyriausiasis teisėjas

Lietuvos komanda ir rėmėjai po apdovanojimo (iš kairės): R. Balčiūnas, varžybų vyr. teisėjas A. Jurkonis, G. Stasiūnas, UAB „Husqvarna Lietuva“ direktorius R. Alekna, G. Karpavičius, UAB „Husqvarna Lietuva“ serviso vadovas Baltijos šalims A. Lebeda

Žodis skaitytojui

Nieko naujo ant šios žemės. Pavasaris, nors ir vėluodamas, atėjo ir jau praėjo.

Vasara irgi bus.

Jeigu bus vasara, bus ir šienapjūtė.

Jeigu bus šienapjūtė, vėl kentės šienaujamų pievų gyventojai – nuo putpelės (ilgai kankinausi: gal pradėti ne nuo putpelės, o nuo kamanės; pievų vabzdžių pasaulis bedieviškai gražus ir turtingas) iki stirnos.

Po velnių, vėl apie tą patį! Viliuosi, kad taip pagalvosius – mažuma.

Gegužės viduryje teko dalyvauti neeiliniame renginyje – CIC (Tarptautinės gyvūnų apsaugos ir medžioklės tarybos) kasmetinėje generalinėje asamblėjoje. Buvau gerokai nustebintas dalykinėje renginio programoje radęs pranešimą apie pievų faunos apsaugą šienapjūtės metu. Išsižiojęs laukiau jo ir likau išsižiojęs, pranešimą išklausęs.

Pasirodo, iš tikrųjų, nieko naujo ant šios žemės. Šienaujamų pievų faunos nuostoliai – ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos didžiulė problema (*mea culpa* – esu teigęs priešingai), o stebuklingos panacėjos nėra.

Na, ne visai nėra. Ji yra. Ir lengvai pasiekama. Panacėjos pavadinimas – žmogus. Šiuo atveju – ūkininkas ir medžiotojas.

Sakoma, kad geriau vieną kartą pamatyti, negu daug kartų išgirsti.

Nieko nėra paprasčiau. Šiuolaikinės technologijos tai leidžia.

Mowing Mortality – in Grassland Ecosystems

Surinkite savo kompiuteryje adresą www.CIC-wildlife.org, atsidarius langui susiraskite anglišką pavadinimą *Mowing Mortality – in Grassland Ecosystems*.

Atidaus skaitymo – angliškai, vokiškai, prancūziškai... ir lietuviškai – nepamirškite ir mūsų žurnalo straipsnio.

EUGENIJUS TIJUŠAS

Mangutų gausa

Apie mangutus diskutuojama daug, bet nebūtinai remiamasi faktais. Būtina pripažinti, kad mangutas – ne vietinė Lietuvos faunai ekologiškai labai plastiška rūšis su didžiuliu dauginimosi potencialu, reaguojanti į skaitlingumo mažėjimą vados dydžio augimu. Dėl mitybos pobūdžio (neigiamos įtakos ant žemės perintiems paukščiams bei varliagyviams) ir neigiamos epidemiologinės reikšmės (pasiutligės, niežų, helmintozų platinimas) bei galėjimo gyventi įvairiausiose teritorijose manguto populiacija turėtų būti griežtai kontroliuojama.

Oficialiais duomenimis, mangutų skaičius Lietuvoje nuo 1956 iki 1997 m. buvo 200–15800 individų, 1965–2008 m. buvo sumedžiojama 250–5554 individai. Sumedžiojimo procentas nuo apskaitos buvo labai nevienodas ir kito nuo 4,6 proc. 1979 m. iki 40,4 proc. 1986 m. Po 1991 m. manguto sumedžiojimas žymiai sumažėjo ir tesiekė vidutiniškai 9,5 proc. nuo apskaitos. Nuo 1997 m. mangutų apskaita nebevykdoma, yra tik duomenys apie sumedžiojimą. Ekstrapoliavus šias reikšmes, manguto populiacijos dinamika pavaizduota diagramoje.

2008 m. vasarą manguto populiacijos skaitlingumas Lietuvoje siekė apie 47000 (pagal 1991–1997 m. sumedžiojimo vidurkį labai tikėtinas – iki 60000) individų.

Patikrinome šį skaičių, įvertindami lokalų mangutų tankumą 21 medžiotojų būrelio teritorijoje Anykščių, Akmenės, Joniškio, Kėdainių, Molėtų, Panevėžio, Širvintų ir Vilniaus rajonuose bei Rietavo savivaldybėje. Savo žiniomis prie manguto populiacijos Lietuvoje įvertinimo daug prisidėjo V. Maslinskas, S. Valys, A. Trumpulis, A. Valuckas, R. Ginkus, V. Steponėnas, V. Četrauskas, J. Trusovas, J. Žuklys, V. Zakaras, A. Jakulovas ir D. Vidžiūnas. Šie žmonės pasidalino turima informacija. Ačiū jiems.

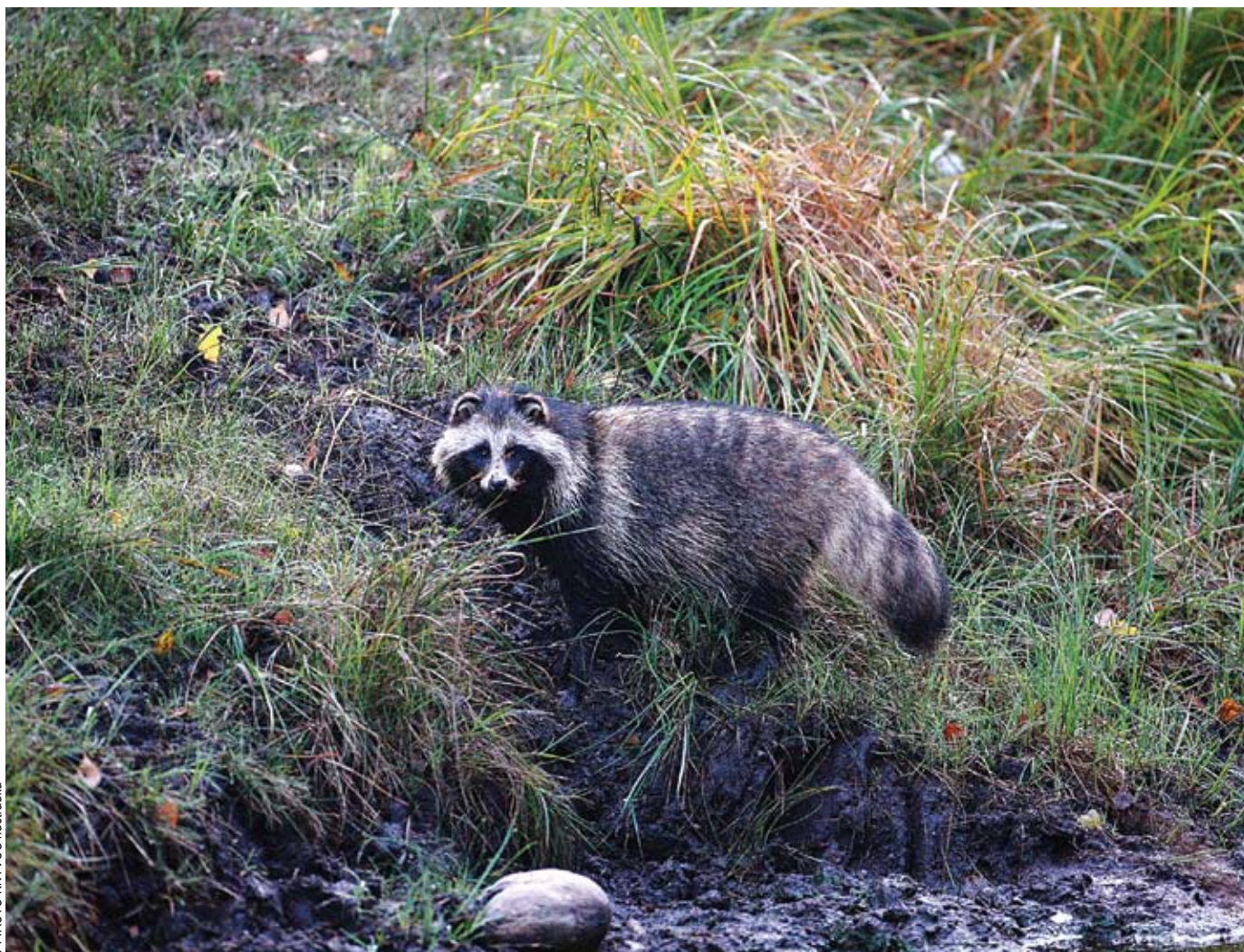
Įvairiose buveinėse (medžioklės plotuose) buvo gauti tokie tankumo rodikliai: vidutinis tankumas $11,71 \pm 0,81$ individo/1000 ha (minimalus tankumas – 6,7 individo, maksimalus – 20 individo/1000 ha), pasikliautinieji 95 proc. vidurkio intervalai 10,03–13,40 individo/1000 ha. Darant prielaidą, kad mangutui tinka apie 50000 km² šalies ploto, populiacijos dydis 2008 m. būtų 58550 ± 4050 (54500–62600) individų. Šie skaičiai pakankamai gerai atitinka pagal sumedžiojimą ekstrapoliacijos būdu gautą skaitlingumą. Nenaudojant spe-

SELEMONO PALTANAVIČIAUS nuotrauka

ir jų apskaita pagal žuvimą keliuose

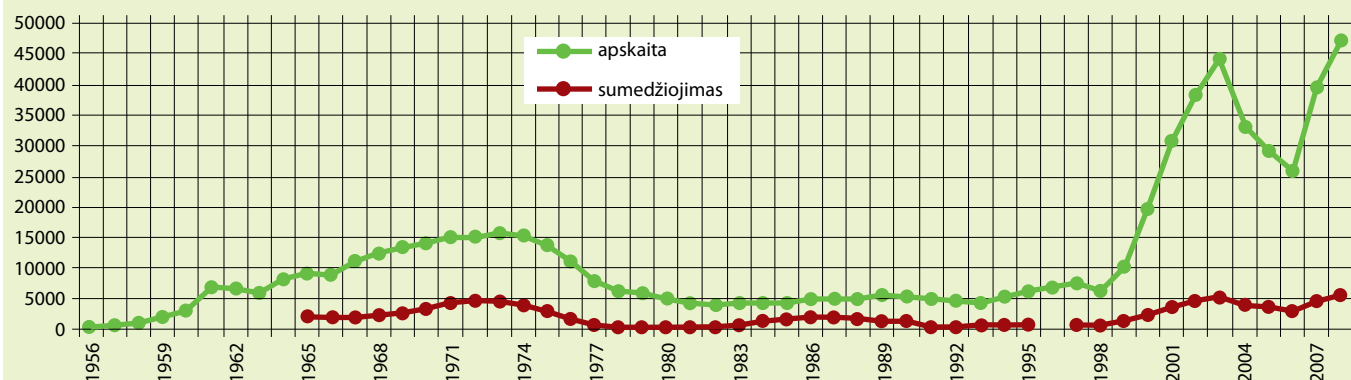
VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

cializuotos apskaitos metodų, reikalaujančių didelės darbo apimtys ir kaštų (pvz., masinis gaudymas, žymėjimas ir pakartotinis gaudymas), toks įvertinimas pakankamai tikslus ir priimtinas.

Rekomenduojama maksimaliai padidinti mangutų sumedžiojamą, visiškai išnaikinant juos saugomose teritorijose, kuriose yra ant žemės perinčių vištinių paukščių ir retųjų varliagyvių. Vienintelis tinkamas valdymo metodas šiai rūšiai Lie-

tuvoje yra atviras medžioklės sezonas be kvotos, medžiojant visais plotams tinkamais būdais, iš kurių ypač rekomenduojamas – medžioklė mažojo kalibro šautuvu tykojant papildomo žvėrių šėrimo vietose ir tinkamose buveinėse. Galutinis tikslas – rudeninės populiacijos dydis, neviršijantis 5000 individų, iš kurių 2500 kasmet sumedžiojami. Tokia populiacija būtų stabili, o vidutinis tankumas nesiektų 1 individo/1000 ha (medžioklės plotų vienetu – viena mangutų šeima).

Manguto populiacijos skaitlingumo Lietuvoje dinamika ekstrapoliuojant pagal ankstesnio sumedžiojimo duomenų vidurkį

Specialiu tyrimu nustatėme, kad Lietuvos keliuose per 2008 m. buvo suvažinėta apie 14800 mangutų, iš kurių didžioji dalis – nuo liepos vidurio iki rugsėjo vidurio. Žuvimas dėl kitų, natūralių priežasčių (ligos, parazitai, jaunikių neišgyvenimas, maisto stoka, neišžiemojimas) turėjo siekti apie 15000 individų. Populiacijos likutis 2009 m. – apie 26000 individų. Jei ne dvi nepalankios mangutams žiemos, 2009–2010 m. laukė katastrofiškas mangutų skaičiaus padidėjimas ir visos neigiamos to pasekmės.

Siūlomas santykinis manguto populiacijos gausumo įvertinimo metodas – žuvimo ant kelių indeksas (angl. *roadkill index*). Tyrimai atlikti 2007 lapkritį – 2008 lapkritį 28599 km ilgio maršrute, rasta 213 numuštų mangutų. Metodas paremtas keliomis sąlygomis:

Mangutai ant kelių žūva pakankamai dažnai, t.y., įvykis nėra retas statistiškai. Tarp 2002–2008 m. užregistruotų suvažinėty gyvūnų mangutai skaitlingumu nusileido tik ežiams.

Suvažinėtas mangutas lengvai skiriamas nuo kitų žinduolių (nuotrauka).

Yra 2002–2010 m. stebėjimų bazė palyginimui, leidžianti spręsti apie indekso kitimą ir jo ribines reikšmes, statistiškai įvertinti jo sumažėjimą arba padidėjimą.

Žuvimo ant kelių indeksas gerai koreliuoja su sumedžiojimu ir populiacijos dydžiu.

Metodas santykinai pigus. Darbą gali atlikti du žmonės, iš kurių vienas gali nebūti aukštos kvalifikacijos biologas.

Metodo esmė – apvažiuojant įvairius Lietuvos kelius įvertinti mangutų žuvimo ant kelių indeksą. Apskaita atliekama liepos 15 – rugsėjo 15 d., mašina tris kartus pravažiuojant nurodytus maršrutus ir registruojant ant kelių žuvusių mangutų skaičių. Apskaitą atlieka du žmonės (vairuojantis stebi tik kelio vidurio juostą greitkelioje). Apskaitos maršruto ilgis – apie 12000 km, jis apima magistralinius, krašto ir vietinius kelius. Kiekvienai kelio atkarpai mangutų skaičius kiekviename apskaitos pakartojime perskaičiuojamas 100 km kelio (t.y., apskaičiuojamas žuvimo indeksas). Šio indekso statistika naudojama dviem tikslais: (1) – apskaičiuoti keliuose suvažinėty mangutų skaičiui, ir (2) – palyginti indekso trendą su ankstes-

Siūlomi mangutų apskaitos maršrutai

niais metais, taip nustatant manguto populiacijos pokytį. Bendras visų maršrutų ilgis 3687 km, iš jų magistraliniuose keliuose – 1613 km, krašto keliuose – 1907 km, vietiniuose keliuose – 167 km (žr. schemą).

Pažymėtina, kad kitose šalyse gyvūnų žuvimo ant kelių indeksas, kaip populiacijos santykinio dydžio ir jos pokyčių vertinimo metodas naudojamas jau seniai ir įvairioms gyvūnų rūšims: barsukams (Davies ir kt., 1987, Clarke ir kt., 1998), kanopiniams (McCaffery, 1973, Romin, Bissonette, 1996), ežiams (Holsbeek ir kt., 1999) ir kt. (Meijer, Smith, 1999). Mangutams jis ypač tinka (Rolley, Lehman, 1992). Japonijoje mangutų žuvimo ant kelių indeksas yra tiesiogiai susijęs su visuotiniu sumedžiojimu, o per metus suvažinėjama nuo 110000 iki 370000 mangutų (Saeki, Macdonald, 2004).

Lietuvoje vidutinis mangutų žuvimo ant kelių indeksas 2002–2010 m. buvo apie 0,73 individo/100 km. Šio indekso dinamika ir ryšys su sumedžiojimu bei manguto populiacijos gausumu leidžia siūlyti jį kaip pigiausią ir pakankamai patikimą metodą populiacijos stebėsenai.

Dr. (HP) LINAS BALČIAUSKAS

Antano Truskausko Pl

FELIS

Tel.: (8-5) 233 00 09,
(8-5) 233 77 80
Faks. (8-5) 213 02 00
Mob. +370 698 89 240
El. paštas: felis@takas.lt
skype: felishunting

Geriausios medžioklės visuose Pasaulio kontinentuose pagal Jūsų pageidavimus

Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Skambinkite ir mes pasiūlysiame geriausius variantus!

Kai kurias mūsų medžioklių programas rasite: www.hunting-world.com

Anykštėnai gimtineje pasodino skroblyną

miškas ir visuomenė

Septyni šimtai skroblo sodinukų, 4 metus augę Anykščių miškų urėdijos medelyne, gegužės 6-ąją persikėlė į jiems skirtą vietą – 30-ies arų sklypą netoli šios urėdijos Troškūnų girininkijos. Pirmasis skroblynas Anykščių rajone augs šalia juodalksnio ir vinkšnos sėklinių plantacijų, kur po 4-5 metų tikimasi rinkti šių lapuočių medžių sėklas.

Skroblai, kurių natūralaus paplitimo šiaurisia riba yra maždaug už 100 km piečiau Anykščių, šiose apylinkėse yra egzotiškas augalas. Anykščių miškininkai rado senesnių laikų dokumentų, liudijančių, kad skroblai kadaise jau buvo auginti gretimoms Kavarsko girininkijos miške.

Tarptautiniais miškų metais pasodinti simbolinių ir iš dalies eksperimentinių skroblyną gimtajame krašte buvo pakviesti Pasaulio anykštėnų bendrijos nariai ir aktyviausias šios bendrijos sparnas – Vilniaus anykštėnų sambūris. Sodinti skroblyną padėjo iš Troškūnų kilęs miškininkas, Vilniaus miesto savivaldybės Aplinkos apsaugos skyriaus vyriausiasis specialistas Antanas Stackevičius. Troškūnų girininkijoje dažni svečiai ir kiti Vilniaus anykštėnai, kur vietos miškininkai kuria arboretumą. Šį pavasarį kraštiečiai jame pasodino dar dvi dešimtis įvairių retų augalų: gelsvažiedį tulpmedį, įvairių veislių putinų, hortenzijų, bankso pušų. Miškininkas A. Stackevičius pasidalijo su kraštiečiais žiniomis, kaip geriau paruošti duobę vienam ar kitam augalui, kaip juos perkelti iš vazono į duobę, kaip suformuoti kraterį aplink sodinuko kamieną.

Vilniaus anykštėnai, paskatinti sambūrio pirmininkės Ritos Virbalienės, dirbančios Seimo nario anykštėno Jono Šimėno padėjėja – sekretore, ir patys atvežė bei papildė naujais sodinukais jų anksčiau įveistą rododendryną. Jame pasodintos azalijos svečius šį pavasarį pasitiko, jau apsipylusios žiedais.

Beveik 1,5 ha arboretume, kurį suprojektavo VU Botanikos sodo direktorius Audrius Skridaila, per dešimtmetį turėtų susikaupti apie 300 sumedėjusių augalų rūšių. Kol kas jame pasodinta ir metalinėmis lentelėmis su lietuviškais ir lotyniškais pavadinimais paženklinta apie 120 augalų. Troškūnų girininkijos girininkas Audrius Kusta šiemet kai kuriuos pernelyg išsiplėtusius vietinius

medelius žada apgenėti, vieną kitą ir pašalins, kad jie neužgožtų retųjų ir vertingųjų arboretumo augintinių. Be to, reikia plotą šienauti, prižiūrėti. Miškininkai čia ištisus metus stebi, kaip auga retesni mūsų kraštų augalai, džiaugiasi gerai vešninčiais kadagiais, išgyvena dėl gelstančių po šaltos žiemos glaustaškių kukmedžių.

Arboretumo steigimo sumanytojas Anykščių miškų urėdas Sigitas Kinderis prisimena, kad žemės plotas tarp Troškūnų girininkijos ir miestelio būtų tapęs kieno nors privačiomis valdomis. „Galėjome čia sodinti mišką – bet kad jis iš kitos pusės prie girininkijos ir taip glaudžiasi. Taip ir kilo mintis verčiau pasodinti arboretumą – visuomenės pažintiniams tikslams skirtą sumedėjusių augalų rinkinį“, – sakė miškų urėdas.

Prieš trejus metus, minėdama 50-metį, Anykščių miškų urėdija surengė tarptautinį medžio drožėjų simpoziumą, po kurio Troškūnų girininkijos prieigose bei arboretume iškilo dešimt monumtalių skulptūrų. Ateityje tarp jų ir užteklėjusių augalų nusidrieks takai, kuriais vaikščios girininkijos svečiai, atvykę pasigrožėti augmenijos įvairove. Jų ir dabar čia nestinga, nes Troškūnų girininkijoje įrengtas miško muziejus, šalia – pažintinis miško takas.

Užsukusieji į girininkiją kaskart nustemba, kad pažintis su miškininkų saugomais ir gausinamais gamtos turtais yra nemokama.

TAUTVYDAS KONTRIMAVIČIUS
Pasaulio anykštėnų bendrijos pirmininko pavaduotojas

AUTORIAUS nuotraukos

Novaraisčio įtaka Sūduvos krašto gamtai ir istorijai

Novaraisčio panorama

Tai teritorija, apimanti per 30 tūkst. ha, į kurią įeina žymi dalis Kazlų Rūdos miškų masyvo, kur miškų įvairovė susiformavusi priklausomai nuo augviečių sąlygų, reljefo bei gamtos suformuoto vandens režimo. Į šią teritoriją taip pat įeina tarpumiškiuose išsimėčiusių nederlingą žemę dirbusių kaimų žmonių žemės bei dalis derlingų „laukininkų“ žemių. Laukininkais buvo vadinami rimtų žemių ūkininkai, turintys griežtai atribotą statusą nuo nederlingų tarpumiškių žemėse ūkininkaujančių.

Miškai, nors vyrauja spygliuotynai, čia gana įvairūs: rasime kerpinių, brukninių bei mėlyninių pušynų, net labai našių juodalksnynų, vietinių alksnomis vadinamų, kuriuose vyrauja plačialapės derlingų augviečių žolės. Tik štai uosynų nėra. Pasitaikęs uosis čia buvo vertinamas kaip itin retas augalas. Vieną tokį uosį, augantį Atkočinės pievos pakraštyje, netoli Kelmerių kaimo, ilgai globojau kaip ypatingą medį.

Aprašoma vietovė prieš pusšimtį metų buvo gausiai nusėta raistais raisteliai, kurie turėjo didelės įtakos šiai Sūduvos teritorijai. Juose, kaip Novaraisityje, augo našūs spanguolynai. Jie buvo pilni gyvybės, davė pradžią nedidelėms upėms Novai, Ovai, Liekei, Siesarčiai, mažesniems šaltiniuotiems upeliams Šaltupiui, Skardupiui ir kitiems. Tik gerai žinodamas tų raistelių išsidėstymą, upių tėkmės kryptis, nustebejęs supranti, kaip gamta sutvarkė paviršinio vandens pertekliaus padalinimą ir jo nukreipimą norima linkme. Nors šių upelių vanduo vis vien patenka į Nemuną, bet jo paskirsty-

mas per raistų raistelių ir upių labirintą stebina. Nova vienintelė išteklėjo ir tebeišteka iš Novaraisčio, teka į pietus ir įtekėjus į Šešupę savo vandenį patiki upių tėvui Nemunui. Taip pat elgiasi šiauriniu Kazlų Rūdos miškų masyvo kraštu pratekanti Siesartis, kurios pradžia – Gerdžinės šlapi miškai. Gi Ovos upelis pradžią gauna Perlaisčio raiste, išeina į Kurakampio kaimo pakraštyje esančias Seniūnų pievas (pavadinimas – nuo čia gyvenusių stambių ūkininkų, kurių visi šeimos nariai paguldė galvas už Lietuvos nepriklausomybę). Perlaisčio pavadinimas reiškia, kad jis dalį perteklinio, ypač pavasarinio vandens perleidžia Novos ir Ovos upėms.

Ovos upė įteka į Nemuną, papildoma Šaltupio ir Skardupio šaltiniuotų upeliukų. Keisčiausia Liekos pradžia, kuri prasideda Šilagirio alksnose, vėliau jėgos įgaudama iš požeminių šaltinių jau už Lekėčių, Zizų kaimo pusėje, ir tekėdama beveik lygiagrečiai Novai įteka į Nemuną. Dar prieš tris dešimtmečius šiose upėse pagauti upėtakų buvo įprasta. Dabar šie upeliai apgailėtinais sudarkyti, aukštupių vagos paverstos tiesiais melioracijos grioviais. Sunaikinti duburiai, užutekiai, natūralūs upių vingiai, kurie valė vandenį, sudarė natūralias sąlygas žuvims neršti. Sunaikintos šių upių aukštupių nerštavietės. Šiandien tik mano kartos žmonės tai prisimena ir gali tvirtinti, kad melioracija, tiesindama Lietuvos upelius, padarė gamtai didžiulę ir sunkiai pataisomą žalą ne tik sunaikindama didelę dalį vandens gyvūnijos, bet ir nuskurdindama gam-

tovaizdį, atimdama galimybę vandeniui apsivalyti. Apie šių klaidų taisymą net nekalbama, matyt, kaip tai padaryti, niekas ir neišmano. Žmogaus veiklos neracionalumas, siekiant didelės naudos, dabar kelia didelį pavojų mus supančiai gamtinei aplinkai.

Novaraisčio raisto įtakos zonoje miškuose išsidėstę raisteliai kėlė nuostabą ne tik derlingais spanguolynais, bet ir gyvūnijos gausa. Dažnai nuo to priklausė jų pavadinimų įvairovė. Štai Angaraistis, reiškė, kad čia gausi gyvačių angių kolonija. Lėlaraistis – kad sausuose pušynuose peri lėliai. Vaikščiodamas po jų tik stebėk, kad neužmintum lėlio lizdo. Šiandien čia šių paukščių nesutiks.

Kiekvieno raistelio ar miško pievelės pavadinimas turėjo pagrindą. Kai kurių pavadinimai jau ir mano kartos žmonės pasimiršo. Tų pavadinimų buvo kelios dešimtys: Kudlaraistis, Mozaraistis, Keraplinė, Atkočinė, Kervabalė, Liūgas, Opelkis, Laigis, Leibiškiai ir kt. Visi šie raisteliai turėjo įtakos Novaraisčio raisto gyvenimui. Pavasarį nuo tetervinių burbuliavimo raisteliai skardėdavo, virdavo, kaip vietos žmonės šį reiškinį įvardindavo.

Pastaruosius 60 metų stebint šių raistelių gyvenimą, galima teigti, kad buvo periodas, kai šie raisteliai smarkiai sausėjo ir per kelerius metus savaime užaugo mišku. Dabar vėl pastebimas užmirkimas, džiūsta ne tik savaime atžėlusios eglės, bet ir plaukuotieji bei pašėpėliai beržai, kurie yra palyginus atsparūs užmirkimui. Pokyčiai čia tokie ryškūs, kad apie tuos raistelius kalbame jau kaip apie buvusius. Tokia

padėtis padarė didžiulę neigiamą įtaką ir visai teritorijai apie Novaraistį, o gal šio raisto pavertimas durpynu parašė mirties nuosprendį ir šiems raisteliams.

Pats Novaraistis mano prisiminimuose buvo labai slėpinga aukštapelkė. Ji užėmė apie 1000 ha, o su miškais virtusiomis prieigomis, kur dar ir dabar ryškūs aukštapelkės požymiai, – dvigubai didesnę plotą. Tai užakęs kažkada buvęs nemažas ežeras. Į jį neįtekėjo nė viena upė, o vis gausėjanti augalija, ypač kiminai, ežerą spaudė, kol liko tik apie 1 ha atviro vandens plotas, Akimi vadinamas, su viduryje kelių arų sala, apaugusia pušimis. Ežero virtimą aukštapelke greitino ir iš Novaraistio ištekanti Novos upė. Senosios kartos žmonės pasakodavo daug prisiminimų apie Novaraistio salą. Esą į ją buvo galima patekti povandeniniu lieptu. Tamsus pelkės vanduo šį statinį patikimai slėpė. Jį įrengė 1863 m. sukilimo dalyviai, kurie ilgą laiką saloje slapstėsi. Apie povandeninį lieptą žinojo ne tik daugelis patikimų sukilimo dalyvių. Vėliau sala, kaip neprieinama tvirtovė, buvo naudojama vietinių plėšikų, razbaininkais vadinamų. Antrojo pasaulinio karo metu saloje buvo įsikūrę „Jūros“ būrio raudonieji partizanai, kurių daugumą sudarė rusų kareiviai, pabėgę iš vokiečių nelaisvės. Vietos gyventojų jie buvo nemėgiami, nes maistui grobė gyvulius. Pasakojama, kad nevalyvas gyvulių skerdimas išduodavo vokiečiams raudonųjų partizanų buveines: išmėtytos liekanos priviliojo pulkus juodvarnių, iš kurių vokiečiai suprato čia esant įtartiną situaciją.

Pokario metais saloje buvo įsikūrę partizanai, tačiau neilgam. Mat, salos eg-

zistavimas nebuvo paslaptis Lekėčiuose įsikūrusios rusų karinės įgulos baudėjams ir vietiniams „stribams“. Lietuvos partizanai slėpėsi aplinkinių gyventojų namuose arba miškuose patikimai įruoštuose bunkeriuose. Kelių bunkerių vietas, būdamas vaikėzas, buvau aptikęs, bet tai žinojau tik pats sau. Aprimus laikams su visą gyvenimą eiguliu išdirbusiu tėčiu apie tai giliau pasikalbėti nepavyko, nors ir vienas, ir kitas apie pokario laikotarpį šį tą žinojome.

Dramatiškus įvykius, vykusius apie Novaraistį, liudija gausiai ant medžių pakabinti kryželiai ir viduryje miškų augantys pakalnučių gojeliai. Jas partizanų artimieji pasodindavo žuvusiųjų palaidojimo vietoje, šios per laiką išsiplėtė miško aplinkoje. Kitaip kapo žuvusiam partizanui nebuvo įmanoma įruošti, nes „stribai“ supiltus kauburėlius išspardavo ar kitaip sunaikindavo. Partizanai, nepakęsdami tokio barbarizmo, draugų kapus užminuodavo. Taip susisprogdinus grupei „stribų“, kapų niokojimai baigėsi.

Labai daug buvo žinoma šurpių istorijų apie žmonių likimus miškuose „kažkur apie Novaraistį“. Jau vien tuo šis raistas kėlė smalsumą, baimę, buvo slėpingas...

Prisiminimus apie pokario laisvės kovotojus ir vėliau mėginta iš žmonių atminties ištrinti. Apie 1985 m. gavau valdžios užduotį visuose miškuose nuo medžių nuimti ir sunaikinti kryželius. Pastatytus kryžius – taip pat. Šios užduoties bendradarbiams neperdaviau. Taip ir liko visi tie kryžiai ir kryželiai. Gaila,

Pokario partizanų kapavietės miškuose

kad dabar gaunu signalų, jog jie dingsta. Tiesa, matau pastatytų ir naujų kryžių. O palaikai jau perkelti į kapines.

Novaraistis žmonės traukė ir slėpingu gausios gyvūnijos gyvenimu. Per 1000 ha aukštapelkės teritorijoje kasmet gausiai derėdavo spanguolės. Žmonės važiuodavo čia spanguoliauti, į dvikinkų vežimų „kripes“ įsitiesę drobules. Kelios moterys per dieną priuogaudavo pilną vežimą. Turėti namie spanguolių buvo kiekvienos šeimninės garbės reikalas.

Spanguolės gausiai derėdavo ir mažuosiuose raisteliuose, jas mėgo miško paukščiai – tetervinai, kurtiniai, gervės. Tiek tetervinių, kiek jų būdavo Novaraistyje, aplinkiniuose raisteliuose, niekur daugiau Lietuvoje nežinau. Pavasarį nuo jų tuoktuvinio burbuliavimo „virdavo“ šios vietos.

Vienas senolis pasakojo savo akimis matęs, kaip pavasarį spanguolėmis gardžiavęsis ir vilkas. Novaraistyje šie plėšrūnai visada gyveno ir tebegyvena, saugiai užaugina savo vadas. Šią teritoriją, nežinia kodėl, buvo pamėgę ir šernai. Jiems tinkancio maisto čia buvo mažoka, todėl jie traukdavo į tarpumiškių ūkininkų laukus, sunaikindami nemažą menko derliaus dalį.

(Tęsinys – kitame numeryje)

KSAVERAS VAIČIŪNAS

VACLOVO TREPĖNAIČIO nuotrauka

Novaraistis užželia

Vytautas Ribikauskas. Žiedai

Svyruoklinė obelis

Darželinis jazminas *Duplex*

Gelsvažiedis tulpmedis

Stambiažiedė laštūnė

Didžialapė kartuolė

Paprastasis putinas

Japoninė magnolija

Gintarinio žalčio sustabdyta akimirka

Kažkada ištarti žodžiai „Sustok, akimirka!“ šiandien yra tapę fotografijos esmės apibendrinimu: sustabdyti ir įprasminti akimirką, suteikti jai amžinybės ženklą. Jau daugiau kaip 150 metų fotografija stabdo akimirkas, lyg bitė į istorijos aruodą neša tikruosius amžių ir žmonių paveikslus.

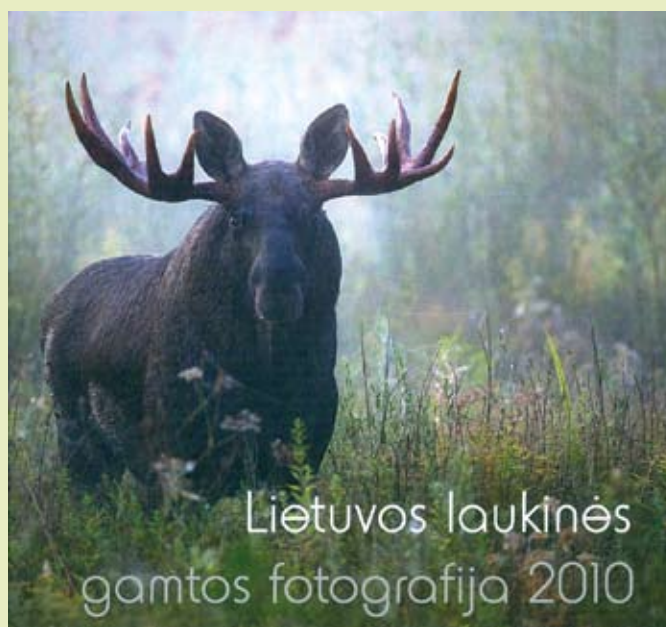
Gamtinė fotografija gimė prieš daugiau kaip 130 metų. Pradžia buvo kukli, dagerotipas negalėjo perteikti visų detalių. Tačiau tai nesutrukdė dideliame norui dirbti ir tobulėti. Štai 1912 m. Londone parodoje pristatytos 174 paukščių nuotraukos, beveik visos – padarytos gamtoje. Paukščių fotografijos pradininku vadinamas anglas Ričardas Kertonas (Richard Kerton), kuris, beje, „išrado“ palapinę, iš kurios gana primityviomis kameromis buvo padaromos puikios nuotraukos. XX a. pirmoje pusėje klestėjo paukščių fotografija, didelį įnašą šiai savotiškai religijai padarė Erikas Hoskingas (Eric Hosking). Apie 1930-1940 m. ženklų darbą nuveikė švedas Bengtas Bergas (Bengt Berg), parašęs šūsnį knygų apie gamtą, jas iliustravęs nuotraukomis.

Lietuvoje gamtinės fotografijos šaknys – ne taip giliai. Prieškaryje gamtą fotografavo prof. T. Ivanauskas, V. Kuprionis, nemažai kitų inteligentų. Pokaryje gamtos ir paukščių fotografiją puoselėjo J. Vaicekuskas, K. Verbickas, vėliau prie jų prisijungė „Mūsų gamtos“ žurnalo autoriai – R. Rakauskas, A. Zavadskis. Daugeliui ne tik Lietuvoje, bet ir tuometinėje TSRS erdvėje nelaukta žinia tapo Lietuvos fotografų naujos kartos darbai – štai 1982 m. buvo išleistas albumas „Sparnuočių pasaulyje“, tapęs tuometinio ornitologų kongreso vizitine kortele. A. Knystautas, A. Liutkus, H. Sakalauskas, jų kolegos padarė tai, apie ką nesvajoto kiti. Vėliau pasirodęs solidus albumas „Tarybų Sąjungos gamta“ tapo svarių įrodymu: Lietuvos gamtos ir fotografų mokykla yra!

Nepriklausomybės vėjai į gamtos fotografų veiklą atnešė naujas galimybes – vis tobulėjančią techniką, atviras valstybių sienas, puikios kokybės spaudą. Įsiveržusi skaitmeninė fotografija suteikė galimybę iš karto įvertinti savo darbo kokybę. Tačiau šios sąlygos negali nulemti gamtinės fotografijos vertės.

Tai – ypatingas fotografų pasirinkimas, dažnai – pasišventimas, kuris įgauna prasmę ne tik išigyjant aparatūrą ir bandant dirbti, bet ir mokantis, studijuojant, ieškant ir atrandant. Žinoma – ir dirbant kartu, rengiant seminarus, žvelgiant į pasaulio praktiką.

Tačiau pati geriausia mokykla – namuose, o egzaminas, leidžiantis pasitikrinti savo sugebėjimus, brandą ir žinias – konkursai, parodos, spaudiniai, knygos. Jau antrą dešimtmetį gamtinės literatūros leidėju ir savotišku gamtinės fotografijos metru tapęs miškininkas Romualdas Barauskas 2010 m. idėją – organizuoti Lietuvos laukinės gamtos fotografijų konkursą „Gintarinis žaltys“ – įgyvendinti galėjo sulaukęs palaikymo. Vasaros pabaigoje paskelbtos konkurso sąlygos, nominacijos daugeliui buvo naujiena – šiaip ar taip, tokio konkurso iki šiol nebuvo. Ko gero, ne mažiau klausimų kilo ir R. Barausko vadovaujamos „Lututės“ leidyklos

žmonėms. Šiandien daug kas atrodo paprasta – konkursas įvyko, ir ne šiaip sau: daugiau kaip 80 autorių pateikė per 1000 nuotraukų. Atrankos vyko viena po kitos. Komisijai, kurioje buvo Lietuvos žinomiausi fotografai, gamtininkai, dizaineriai, leidėjai, miškininkai teko nelengva užduotis – ir šiandien visi pripažįsta, kad nuotraukas vertinti iš naujo būtų taip pat sunku, kaip pirmą kartą.

Taigi, konkursas įvyko, „Gintarinio žalčio 2010“ konkurso nugalėtojai išaiškinti, apdovanoti. Apdovanojimas vyko Vyriausybės rūmuose, renginyje dalyvavo premjeras A. Kubilius, daug politikų, dailininkų, meno ir kultūros žmonių ir, žinoma, fotografų. Iškabinta geriausių ir įspūdingiausių darbų paroda iš Vyriausybės rūmų keliaus po Lietuvą.

Kas gi nugalėjo? Prieš pasakant tai, turėčiau pastebėti, kad labai aktyvūs gamtinės fotografijos kūrėjai yra miškininkai. Be paties R. Barausko, konkurse dalyvavo ne tik R. Nalivaika ir J. Barzdėnas, A. Stakė. Miško dvasia gyva ir kitų autorių darbuose, nes miške – pati tikroji gamta, didžiausia jos įvairovė.

Nominacijoje „Žinduoliai“ laureatu su puikia briedžio nuotrauka tapo V. Knyva, pelnęs dar ir premjero A. Kubiliaus globojamą nominaciją „Geriausia metų nuotrauka“. Nominacijos „Paukščiai“ laureatu tapo R. Aitmanas, nominacijos „Gamtos akimirka“ laureatu – R. Jakaitis, nominacijos „Gamta ir žmogus“ laureatu – J. Bilinskas, nominacijos „Lietuvos kraštovaizdis“ laureatu – J. Kazlauskas, nominacijos „Makropasaulis“ laureatu – O. Kurasovas, nominacijos „Gyvūno portretas“ laureatu – J. Morkūnas. Metų fotografu nominuotas Romualdas Barauskas.

Geriausios kadrai sutilpo į albumą, pirmasis konkurso įspūdis nepasimiršo ir nenublanko. Vadinasi, darbas prasmingas, jį reikia tęsti.

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Sveikiname gimusius birželį

Druidų horoskopas: obelis

**birželio 25 – liepos 1,
gruodžio 23 – sausio 1**

Obelys – tiek vyrai, tiek ir moterys – retai būna aukšti, tačiau taisyklingų bruožų ir laikysenos. Iš jų tiesiog spinduliuoja simpatija ir energija. Gimusių šiame ženkle žmonių bruožai: nuoširdumas, intelektualumas, logika, analitiškas protas, gera vaizduotė. Seksualūs, nepaprasto žavesio, švelnumo. Iki senatvės turės pasisekimą tarp priešingos lyties atstovų. Nesavanaudiški, netaupūs, lengvai apgaunami. Tačiau jie – ne naivuoliai. Negalvodami apie rytojų, jie gyvena ta diena, kartais prisidaro skolų ir jas pamiršta, laikydami tai natūraliu dalyku. Jie – pilni fantazijos filosofai, besidžiaugiantys gyvenimu ir nenorintys nieko nei nustebinti, nei įtikinėti. Intelligentiški, sugebantys mąstyti, turintys polinkį į mokslą. Monotoniška, rami laimė jiems kelia nuobodulį.

Visą gyvenimą, ar bus laimingai įsimylėję ar ne, bus linę į nuotykius ir flirtą. Jei ras santuokoje pasitenkinimą, meilės nuotykių atsisakys. Gali vesti susižavėjimą palaikę meile, bet ir tokiu atveju liks ištikimi partneriai.

Po šiuo ženklu gimė: P. Rubensas, M. Nostradamus, V. Hesas, K. Kastaneda, Mao Cedunas, L. Pasteras, princesė Diana, A. Mickevičius, Ž. Sand, M. Ditrich, A. S. Ekiuperi, Ž. Depardje, Ž. Ž. Ruso.

*Aš – laukinė obelaitė,
Aš – laukinė obelis,
Šviečia mano skrybėlaitė –
Pamiškės balta viltis...*

*Noriu tik tave mylėti,
Užsimiršt svaigiam glėby...
Bet... kur meilė pažadėta?
Kur pavasariai tikri?*

*Rūgštūs obuoliai rugsėjo,
O mana dalia karti...
Nežinia, kodėl tekėjau
Žalio miško pakrasty...*

*Aš – laukinė obelaitė,
Aš – laukinė obelis,
Šviečia mano skrybėlaitė –
Pamiškės balta viltis...*

PROSTA SPORINNI

Su 30-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažymintį Ukmergės miškų urėdijos Kernavės girininkijos eigulį STASĮ MARCINAUSKĄ, 3 d. – Rokiškio miškų urėdijos Vyžuonos girininkijos eigulį NERIJŲ SMALSKĮ, 6 d. – Valkininkų miškų urėdijos Eišiškių girininkijos girininko pavaduotoją NORBERT MAZUR, 7 d. – Zarasų miškų urėdijos Salako girininkijos girininką AURELIJŲ BANĮ, 11 d. – Nemenčinės miškų urėdijos Purviniškių girininkijos girininko pavaduotoją ANDREJ JAKUBOVSKIJ, 12 d. – Valkininkų miškų urėdijos miško kirtimo mašinos operatorių VITALIJŲ TALAIOVSKIJ, 19 d. – Trakų miškų urėdijos Paluknio girininkijos eigulį JURIJŲ JADELO, 30 d. – Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos Profesinio skyriaus mokytoją NATALIJĄ GOROŠKO.

Su 40-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažymintį Valkininkų miškų urėdijos Valkininkų girininkijos eigulį GINTARĄ BUJĄ, 3 d. – Kauno RAAD Raseinių rajono agentūros vyresnįjį specialistą VALDĄ STOŠKEVIČIŲ, 5 d. – Ukmergės miškų urėdijos medienvežio automobilio vairuotoją ARVYDĄ MISIŲNĄ, 6 d. – Radviliškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio meistrą ALBERTĄ POŠKŲ, 16 d. – Biržų miškų urėdijos medvežės operatorių GINTARĄ PELANĮ, 24 d. – Alytaus miškų urėdijos Kalesnykų girininkijos girininko pavaduotoją JONĄ RACKĮ, 25 d. – Marijampolės miškų urėdijos medienos ruošos inžinierę LORETĄ BRAŽINSKIENĘ, 26 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos valytoją ROMĄ GAUBŠIENĘ, 27 d. – Ukmergės miškų urėdijos Balelių girininkijos girininką VYTAUTĄ BUŽĮ.

Su 50-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją VALDĄ JANUŠAITĮ, 3 d. – Kaišiadorių miškų urėdijos Vievio girininkijos girininko pavaduotoją VISGAILĘ BAIGIENĘ, Kupiškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio traktorininką-vairuotoją ALGIRDĄ TEBELŠKĮ, 13 d. – Marijampolės miškų urėdijos Vilkaviškio girininkijos girininką ANTANĄ DAILYDĄ, Šiaulių miškų urėdijos buhalterę ANTONINĄ JUOZAPAITIENĘ, 29 d. – Joniškio miškų urėdijos Beržėnų girininkijos eigulį PETRĄ JONĄ JASIŲNĄ, 30 d. – Jurbarko miškų urėdijos Viešvilės girininkijos girininką KĘSTUTĮ MASAITĮ.

Su 60-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažymintį LAMMC Miškų instituto Miško išteklų, ekonomikos

ir politikos skyriaus inžinierę DALEJ KAVO-LIŪNIENĘ, 4 d. – Ukmergės miškų urėdijos Deltuvos girininkijos eigulį EDVARDĄ RATAUTĄ, 6 d. – Radviliškio miškų urėdijos vyriausiosios buhalterės pavaduotoją JANINĄ PETRAVIČIENĘ, 12 d. – Kėdainių miškų urėdijos medelyno darbininkę GALIĄ KAŽUKAUSKIENĘ, 13 d. – Trakų miškų urėdijos buhalterę JANINĄ PAVLOVIČ, Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargę OLGĄ TIŠKEVIČIENĘ, 17 d. – Trakų miškų urėdijos medelyno traktorininką ANTANĄ TREINIŲNĄ, 20 d. – Valstybinio miškotvarkos instituto vyresnįjį inžinierių ALGIMANTĄ RAGELĮ, 26 d. – Kuršėnų miškų urėdijos valytoją JANINĄ STONIENĘ, 28 d. – Jonavos miškų urėdijos Gaižiūnų girininkijos eigulį ALGIMANTĄ ZAKARAUSKĄ, 29 d. – Mažeikių miškų urėdijos Papilės girininkijos eigulį PETRĄ VAIČIŲ, 30 d. – Valkininkų miškų urėdijos Pirčiupių girininkijos eigulį ANTANĄ MATKEVIČIŲ.

Su 70-uju gimtadieniu

Birželio 6 d. šią sukaktį pažymintį buvusį Biržų miškų urėdijos girininką EDMUNDĄ JABLONSKĮ, 10 d. – Šilutės miškų urėdijos Kintų girininkijos eigulį ANTANĄ BALANDĮ, 13 d. – buvusį ilgametį Kauno miškų urėdijos Sitkūnų girininkijos eigulį KAZIMIERĄ SKIECEVIČIŲ, 23 d. – buvusį Utenos miškų urėdijos eigulį ROMUALDĄ MACIULEVIČIŲ, 30 d. – buvusį ilgametį Radviliškio miškų urėdijos darbuotoją JONĄ BRUNIŲ.

Birželio 3 d. sukanka 75-eri buvusiam ilgamečiam Trakų miškų urėdijos urėdui, šalies nusipelnusiam miškininkui STASIUI MINDAUGUI MARKEVIČIUI, 13 d. – buvusiam ilgamečiam Ukmergės miškų urėdijos urėdui, LMSA skyriaus pirmininkui, šalies nusipelnusiam miškininkui ANTANUI HOFMANUI, 18 d. – buvusiam ilgamečiam Nemenčinės miškų urėdijos girininkui HENRIKUI BRASIŲNUI.

Su 80-uju gimtadieniu

Birželio 3 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Radviliškio miškų urėdijos darbuotoją VYTAUTĄ MILIŲ.

Birželio 4 d. sukanka 85-eri buvusiam ilgamečiam Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos darbuotojui VYTAUTUI ANTANUI MARTINAIČIUI, 5 d. – buvusiam ilgametei Nemenčinės miškų urėdijos darbuotojai JADVYGAI SMILGEVIČIENEI, 17 d. – buvusiam ilgamečiui Dubravos EMM urėdijos darbuotojui, šalies nusipelnusiam miškininkui VYTAUTUI KISIELIUI.

JURATĖS REČIŲNIENĖS nuotrauka

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE ERGO

 KONEKESKO

oficialus **PONSSE** atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218

Servisas: tel. 8 700 55100

Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

www.ponsse.com

PAŽABOK LAUKINĘ GAMTĄ™

Pasaulis aplink mus nuolat keičiasi. Neprižiūrimi žalieji plotai gali tapti chaotiški ir laukiniai. Prižiūredami juos pasitelkite *Husqvarna* aplinkos priežiūros techniką. Platus gaminių asortimentas suteiks galimybę dirbti išvien su gamta, taip galėsite patys nuspręsti kaip turi atrodyti pasaulis aplink jus. Sukurta profesionalams. Skirta tau. www.husqvarna.lt

Husqvarna®